№ 90. ПЯТНИЦА, 16 НОЯБРЯ. 1862. PIĄTEK, 16 LISTOPADA. № 90.

ВИЛЕНСКІЙ ВѢСТНИКЪ

ГАЗЕТА
ОФФИЦІАЛЬНАЯ, ПОЛИТИЧЕСКАЯ И ЛИТЕРАТУРНАЯ.

ВЫХОДИТЪ ПО ВТОРНИКАМЪ И ПЯТНИЦАМЪ.

Цѣна на мѣстѣ: За годъ 10 р. За полъ-года 5 р. За четверть года 3, р. За 1 мѣсяцъ 1 р.
Съ пересылкою за годъ 12 р. За полъ-года 6. р, За четверть года 3 р. 50 к.
За объявленія: За строку изъ 40 буквъ платится 17 коп. сер.

GAZETA
URZĘDOWA, POLITYCZNA I LITERACKA.

WYCHODZI WE WTORKI I PIĄTKI.

Cena na miejscu: Roczna rs. 10, Półroczna rs. 5, Kwartalowa rs. 3, Miesięczna rs. 1,
Z przesyłką: Roczna rs. 12, półroczna rs. 6, kwartalowa rs. 3 kop. 50.
Za wiersz ze 40 liter ogłoszenia płaci się 17 kop. sr.

СОДЕРЖАНІЕ.

TREŚĆ.

Часть оффиціальная.

Ихъ Императорскія Величества ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ и ГОСУДАРЫНЯ ИМПЕРАТРИЦА, съ Ихъ Императорскими Высочествами, Великимъ Княземъ Сергіемъ Александровичемъ и Великою Княжною Маріею Александровною, изволили прибыть въ Москву, по николаевской желѣзной дорогѣ, 10-ноября, въ $10^3/_4$ часовъ вечера.

Изъ Кіева получено по телеграфу прискорбное извѣстіе о послѣдовавшей сегодня, 12-го числа, въ $4^3/_4$ часа утра, кончинѣ кіевскаго военнаго, волынскаго и подольскаго генералъ-губернатора, генералъ-адъютанта, *князя Иларіона Иларіоновича Васильчикова.* (Сѣв. Поч).

Объ устройствѣ крестьянъ, поселенныхъ въ односельяхъ губерній: Виленской, Гродненской, Ковенской, Минской, и нѣкоторыхъ уѣздовъ Витебской. Государственный совѣтъ, въ общемъ собраніи, разсмотрѣвъ заключеніе главнаго комитета объ устройствѣ сельскаго состоянія, по представленію министра внутреннихъ дѣлъ, объ устройствѣ крестьянъ, поселенныхъ въ односельяхъ губерній: виленской, гродненской, ковенской и минской, и уѣздовъ: динабургскаго, дризенскаго, люцинскаго и рѣжицкаго, витебской губерніи, *мнѣніемъ положилъ:* постановить по сему предмету слѣдующія правила: I. по всѣмъ односельямъ должны быть немедленно составлены уставныя грамоты, на общемъ основаніи мѣстнаго положенія для губерній: виленской, гродненской, ковенской, минской и части витебской. Изъ сего правила изъемлются только тѣ односелья ковенской губерніи, которыя устроены самими помѣщиками и находятся въ арендномъ содержаніи временно-обязанныхъ крестьянъ, и тѣ, устроенныя въ динабургскомъ, дризенскомъ, люцинскомъ и рѣжицкомъ уѣздахъ, витебской губерніи, также на счетъ самого помѣщика, односелья, которыя состоятъ въ содержаніи, по особымъ временнымъ условіямъ, у крестьянъ, имѣющихъ коренныя усадьбы въ деревняхъ. II. Подъ именемъ особаго рода односелій въ ковенской губерніи, о которыхъ упомянуто въ предъидущей статьѣ, слѣдуетъ разумѣть крестьянскія однодворныя поселенія, выходящія изъ разряда обыкновенныхъ усадьбъ достаточныхъ крестьянъ и устроенныя исключительно на счетъ самихъ помѣщиковъ, при значительныхъ тратахъ на такое устройство, съ состоящими при нихъ земельными участками, выдѣленными изъ земель, находившихся въ непосредственномъ распоряженіи помѣщика и непригpаниченныхъ къ землямъ крестьянскихъ деревень. Такія односелья, если крестьяне пользовались ими не на общемъ основаніи съ подворными участками другихъ крестьянъ, а въ видѣ арендного содержанія, помѣщикъ можетъ удержать въ своемъ непосредственномъ распоряженіи, съ соблюденіемъ слѣдующихъ правилъ: 1) крестьянину предоставляется, примѣняясь къ ст. 33 и 34-й мѣстнаго положенія, въ вознагражденіе за лишеніе его права постояннаго поземельнаго пользованія, сумма, равняющаяся цѣнности строеній обыкновенной крестьянской усадьбы достаточнаго домохозяина, и сверхъ того крестьянинъ получаетъ въ пособіе сумму: а) если односелье устроено на фольварковой землѣ, то равную двухгодовой арендной его платѣ и б) если на крестьянскихъ инвентарныхъ угодьяхъ (по какимъ-либо причинамъ бывшихъ послѣ введенія инвентарей въ непосредственномъ распоряженіи помѣщика)— то равную четырехгодовой такой платѣ. 2) При обращеніи односелій, состоявшихъ въ арендномъ содержаніи крестьянъ, но устроенныхъ (п. 1, лит. б.) на инвентарныхъ земляхъ, въ непосредственное распоряженіе помѣщика, не можетъ подлежать нарушенію коренное правило, изложенное въ ст. 94-й мѣстнаго положенія, по которому уменьшеніе крестьянскихъ угодій не можетъ простираться болѣе, какъ на одну шестую часть общаго пространства угодій, состоящихъ въ пользованіи сельскаго общества. 3) Отъ добровольнаго соглашенія помѣщика съ крестьяниномъ зависитъ оставить односельный участокъ въ арендномъ содержаніи настоящаго хозяина на болѣе или менѣе продолжительный срокъ, но чрезъ это ни владѣлецъ, ни крестьянинъ не теряютъ своихъ правъ: первый, на возвращеніе участка въ непосредственное свое распоряженіе, а второй на опредѣленное въ предъидущемъ пунктѣ вознагражденіе и пособіе. III. Односелья, устроенныя въ динабургскомъ, дризенскомъ, люцинскомъ и рѣжицкомъ уѣздахъ витебской губерніи, на земляхъ, состоящихъ въ непосредственномъ распоряженіи помѣщика, на счетъ помѣщика, и отдаваемыя крестьянамъ (сверхъ коренныхъ крестьянскихъ участковъ) въ содержаніе по временнымъ условіямъ, не включаются, согласно статьѣ 4-й мѣстнаго положенія, въ составъ крестьянскаго надѣла, но возвращаются въ непосредственное распоряженіе помѣщика по истеченіи срока, на который такія односелья были отданы. IV. По составленіи уставныхъ грамотъ на односелья, находящіяся въ составѣ крестьянскаго надѣла, согласно общимъ основаніямъ мѣстнаго положенія, помѣщику (въ губерніяхъ виленской и ковенской, и въ динабургскомъ, дризенскомъ, люцинскомъ и рѣжицкомъ уѣздахъ витебской губерніи) предоставляется возвратить нѣкоторыя изъ такихъ односелій въ свое непосредственное распоряженіе, съ распространеніемъ на такіе случаи правъ помѣщиковъ на обязательное для крестьянъ разграниченіе угодій, съ перенесеніемъ усадьбъ, и на присоединеніе такихъ односелій къ господскимъ угодьямъ, съ вознагражденіемъ крестьянъ за лишеніе ихъ права на постоянное поземельное пользованіе. Права помѣщиковъ на обязательное разграниченіе, съ перенесеніемъ усадьбъ, и на присоединеніе односелій къ господскимъ землямъ, съ вознагражденіемъ крестьянъ за лишеніе ихъ права пользованія, распространяются только на однодворныя поселенія (односелья), и притомъ на тѣ только изъ нихъ, которыя, каждое отдѣльно, со всѣхъ сторонъ окружены фольварковою землею. V. При разграниченіи угодій и перенесеніи односельныхъ усадьбъ соблюдаются, кромѣ общихъ, еще слѣдующія правила: 1) помѣщикъ, въ имѣніи котораго находятся означенныя въ предъидущемъ пунктѣ односелья, имѣетъ право, примѣняясь къ ст. 38, 48 и 50-й мѣстнаго положенія, требовать обязательнаго для односельцевъ разграниченія угодій и перенесенія усадьбъ въ теченіе тѣхъ сроковъ, какіе въ тѣхъ статьяхъ назначены; 2) согласно ст. 42-й мѣстнаго положенія, взамѣнъ отходящаго отъ односельца участка, отводится ему въ одномъ мѣстѣ пріуроченный крестьянскому надѣлу участокъ, возможно равный по достоинству прежнему, и способный къ устройству на немъ односелья; 3) въ дополненіе къ ст. 54-й мѣстнаго положенія постановляется, что перенесеніе односельныхъ усадьбъ допускается не далѣе 15-ти верстъ отъ прежняго мѣста, на которомъ онѣ находились; 4) по рѣшеніи дѣла (согласно п. 1 настоящей статьи) о перенесеніи односельца на другое мѣсто и по отводѣ (на основаніи п. 2) подъ его поселеніе новаго односельнаго участка, вслѣдствіе добровольнаго соглашенія съ помѣщикомъ, односелецъ можетъ остаться на мѣстѣ настоящаго его водворенія, пользуясь настоящимъ односельнымъ участкомъ, за повинности, опредѣленныя уставною грамотою и повѣрочнымъ актомъ, но безъ права постояннаго на сей участокъ пользованія. Чрезъ это онъ не лишается права на отведенный ему участокъ въ другомъ мѣстѣ, и на вознагражденіе и на пособіе, какія установлены положеніемъ и настоящими правилами для крестьянъ, подвергающихся обязательному разграниченію и перенесенію усадьбъ. Если переселеніе не будетъ произведено въ теченіе 9-ти лѣтъ съ изданія положеній о крестьянахъ, по несоблюденію со стороны помѣщика условій переселенія, то односельные участки, присужденные къ обращенію въ господскія угодья, вновь присоединяются къ составу крестьянскихъ земель. VI. Въ тѣхъ случаяхъ, когда разграниченіе и перенесеніе односельныхъ усадьбъ окажутся невозможными, по неимѣнію у помѣщика земель, удобныхъ для образованія односелій, пріуроченныхъ къ крестьянскимъ землямъ, владѣльцу предоставляется, примѣняясь къ ст. 34-й мѣстнаго положенія, вознаградить односельца за лишеніе его права на постоянное пользованіе, съ соблюденіемъ слѣдующихъ правилъ: 1) статья 33 мѣстнаго положенія, о вознагражденіи за строенія, вполнѣ распространяется на односельнаго крестьянина, у котораго выкупается право постояннаго пользованія; 2) примѣняясь къ ст. 34-й того же положенія, онъ получаетъ въ пособіе сумму, равную восьмигодовому оброку; 3) такое вознагражденіе односельныхъ крестьянъ за лишеніе ихъ права постояннаго поземельнаго пользованія, во всякомъ случаѣ, согласно статьѣ 94-й мѣстнаго положенія, не можетъ простираться болѣе, чѣмъ на одну шестую часть земель, утвержденныхъ въ постоянное пользованіе сельскаго общества; 4) по рѣшеніи дѣла о вознагражденіи односельца за лишеніе его права на постоянное пользованіе, онъ, вслѣдствіе добровольнаго соглашенія съ помѣщикомъ, можетъ остаться на мѣстѣ настоящаго водворенія, пользуясь своимъ односельнымъ участкомъ, за повинности, опредѣленныя уставною грамотою и повѣрочнымъ актомъ, но безъ права постояннаго на сей участокъ пользованія. Чрезъ это онъ не лишается права на вознагражденіе и на пособіе, какія установлены положеніемъ и настоящими правилами для крестьянъ, подвергающихся выкупу у нихъ права постояннаго пользованія. За годъ до истеченія 9-лѣтняго срока, такой односелецъ (если не оставитъ участка прежде сего) можетъ заявить помѣщику, что желаетъ оставить участокъ и воспользоваться

Dział urzędowy.

Najjaśniejsi Państwo CESARZ JEGO MOŚĆ i CESARZOWA JEJ MOŚĆ, z Ich Cesarskiemi Wysokościami, Wielkim Księciem Sergjuszem Aleksandrowiczem i Wielką Księżną Marją Aleksandrowną, raczyli przybyć do Moskwy koleją żelazną mikołajewską, 10 listopada o trzy kwadranse na 11-tą wieczorem.

— Z Kijowa otrzymany został telegram zawierający smutną wiadomość o zgonie zaszłym d. 12 b. m. o trzy kwadranse na piątą zrana, kijowskiego wojennego gubernatora, jenerał-gubernatora wołyńskiego i podolskiego, jenerał-adjutanta księcia Ilarjona Wasilczykowa.

— *O urządzeniu włościan, osiadłych w jednosielach w gubernjach: wileńskiéj, grodzieńskiéj, kowieńskiéj, mińskiéj i niektórych powiatach witebskiéj.* Rada państwa w ogólném zgromadzeniu, rozpatrzywszy decyzję głównego komitetu o urządzeniu stanu wiejskiego, na przełożenie ministra spraw wewnętrznych, względem urządzenia włościan osiadłych w jednosielach, w gubernjach wileńskiéj, grodzieńskiéj, kowieńskiéj, mińskiéj oraz w powiatach dynaburskim, dryzieńskim, lucyńskim i rzeżyckim gubernji witebskiéj, *uchwaliła:* wydać w tym względzie następujące prawiła: I, we wszystkich jednosielach powinny być niezwłocznie ułożone listy nadawcze, na ogólnéj zasadzie ustawy miejscowéj, dla gubernji: wileńskiej, grodzieńskiéj, kowieńskiéj, mińskiéj i części witebskiéj; z tego prawidła wyjmują się tylko jednosiela gubernji kowieńskiéj, które są urządzone przez samych obywateli i zostają w dzierżawie u czasowo-obowiązkowych włościan, oraz urządzone w powiatach dynaburskim, dryzieńskim, lucyńskim i rzeżyckim gubernji witebskiéj, także kosztem obywateli jednosiela, które zostają w posessji na osóbnych umowach czasowych, u włościan mających główne siedziby we wsiach. II, Pod nazwą osóbnego rodzaju jednosielów w gubernji kowieńskiéj, o których rzeczono w poprzedzającym artykule, należy rozumieć włościańskie jednochatowe posiadłości, wychodzące z kategorji siedzib zwyczajnych włościan dostatnich i urządzone wyłącznie kosztem samych obywateli, przy znacznych wydatkach na takowe urządzenie, z zostającemi przy nich uczęstkami rolnemi, wydzielonemi z gruntów, byłych w bezpośredniem rozporządzeniu obywateli i nieprzyległych do gruntów osad włościańskich. Takie jednosiela, jeżeli włościanie użytkowali z nich nie na ogólnéj zasadzie z ucząstkami do chat należącemi, lecz w sposób dzierżawy, mogą być przez obywateli zatrzymane w ich rozporządzeniu, przy zachowaniu następujących przepisów: 1) włościanin, stosownie do art. 33 i 34 ustawy miejscowéj, jako wynagrodzenie za pozbawienie go prawa stałéj używalności gruntów, otrzymuje summę, równającą się wartości budynków zwyczajnéj siedziby włościańskiéj dostatniego gospodarza i prócz tego włościanin jako zapomogę otrzymuje summę: a) jeżeli jednosiele urządzone było na gruntach folwarcznych,—równającą się dwuletniéj jego summie dzierżawnéj, b) jeżeli na włościańskich inwentarzowych użytkach (z jakiejkolwiek bądź racji zostających po wprowadzeniu inwentarzy w bezpośredniéj rozporządzalności obywatela) to równającą się cztéro-letniéj takiejże opłacie. 2) Przy przejściu jednosielów, zostających w dzierżawie włościan lecz urządzonych (p. 1 lit. b.) na inwentarzowych gruntach, pod rozporządzalność bezpośrednią obywatela, niemoże być naruszone zasadnicze prawo wyrażone w art. 94 ust. miej., wedle którego zmniejszenie użytków włościańskich nie ma przewyższać szóstéj części ogólnéj przestrzeni użytków, zostających w używalności gminy wiejskiéj. 3) Od dobrowolnéj umowy obywatela z włościanami zależy zostawić ucząstek jednosielny w dzierżawie niniejszego gospodarza na dłuższy lub krótszy termin, lecz przez to ani właściciel ani dzierżawca praw swoich nie tracą; piérwszy na powrócenie ucząstku do swéj rozporządzalności, a ostatni na wzmiankowane w poprzednim punkcie wynagrodzenie i zapomogę. III. Jednosiela urządzone w dynaburskim, dryzieńskim, lucyńskim i rzeżyckim powiatach gubernji witebskiéj, na gruntach zostających w bezpośredniéj rozporządzalności obywatela, kosztem obywatela i oddawane włościanom (oprócz pierwiastkowych włościańskich ucząstków) w dzierżawę za umową czasową, nie włączają się, stosownie do 4 art. ust. m. w skład nadziału włościańskiego, lecz powracają do bezpośredniéj rozporządzalności obywatela, po upływie terminu, do którego te jednosiela były oddane. IV. Po ułożeniu listów nadawczych dla jednosielów zostających w składzie nadziału włościańskiego, zgodnie z ogólną zasadą ust. m., obywatel (w gubernjach kowieńskiéj i wileńskiéj, oraz w dynaburskim, dryzieńskim, lucyńskim i rzeżyckim powiatach gub. wileńskiéj) może powrócić niektóre z takich jednosielów do swojéj bezpośredniéj rozporządzalności, z rozpostarciem w tych razach praw obywateli na obowiązujące dla włościan rozgraniczenie użytków, z przeniesieniem siedzib i na przyłączenie takich jednosielów do gruntów dwornych, przy wynagrodzeniu włościan za pozbawienie ich prawa użytkowania stałego. Prawa obywateli na obowiązujące rozgraniczenie z przeniesieniem siedzib i na przyłączenie jednosielów do gruntów dwornych, przy wynagrodzeniu włościan za pozbawienie ich prawa stałego użytkowania, ściągają się tylko do jednochatowych osad (jednosielów) i to tylko do takich, z których każde osóbno okolone jest gruntami folwarcznemi V. Przy rozgraniczeniu użytków i przeniesieniu jednochatowych osad, oprócz ogólnych, zachowują się jeszcze następujące przepisy: 1) obywatel, w którego dobrach znajdują się rzeczone w poprzedzającym punkcie jednosiela, ma prawo, stosownie do art. 38, 48 i 50 ust. miejsc., wymagać obowiązującego dla jednosielców rozgraniczenia użytków i przeniesienia siedzib, w ciągu tych terminów, jakie w tych artykułach są wymienione; 2) zgodnie z art. 42 ust. m. na miejsce odebranego od jednosielca ucząstku, nadaje mu się w jedném miejscu przyległy do nadziału włościańskiego ucząstek, podług możności równy wartością uprzedniemu i kwalifikujący się do urządzenia na nim jednosiela 3) w dopełnieniu art. 54 ust. m. postanawia się, iż przeniesienie jednochatowych osad dozwala się najdaléj o 15 wiorst od uprzedniego miejsca, na którém takowe się znajdowały; 4) po rozstrzygnieniu sprawy (zgodnie z 1 p. niniejszego art.) o przesiedleniu jednosielca na drugie miejsce i po oddaniu (na zasadzie p. 2) pod jego osiedlenie nowego jednochatowego ucząstku, w skutek dobrowolnéj umowy z obywatelem, jednosielec może pozostać na miejscu obecnego swego osiedlenią, użytkując z niniejszego jednochatowego ucząstku, za powinności określone listem nadawczym i aktem weryfikacyjnym, lecz bez prawa stałéj tym ucząstkiem używalności. Przez to on niepozbawia się prawa na oddany mu ucząstek w inném miejscu, ani też na wynagrodzenie i zapomogę, jakie są postanowione w ustawie i w obecnych przepisach dla włościan, podlegających obowiązkowemu rozgraniczeniu i przeniesieniu siedzib. Jeżeli przesiedlenie nie będzie uskutecznione w ciągu lat 9-ciu od wydania ustaw o włościanach, przez niezachowanie ze strony obywatela warunków przesiedlenia, wówczas ucząstki jednochatowe, przysądzone do powrótu w posiadanie obywatela, znowu przyłączają się do składu gruntów włościańskich. VI W tych razach, kiedy rozgraniczenie i przeniesienie jednochatowych osad będzie niemożliwém, z przyczyny nieposiadania przez obywatela gruntów stosownych dla urządzenia jednosielów przyległych do gruntów włościańskich, obywatel ma prawo, stosownie do art. 34 ust. m., wynagrodzić jednosielca za pozbawienie go prawa użytkowania stałego, zachowując następne przepisy: 1) art. 33 ust. m., o wynagrodzeniu za budowle w zupełności rozciąga się na włościanina jednosielca, u którego wykupuje się prawo stałego użytkowania; 2) stosownie do art. 34 tejże ustawy, jednosielec otrzymuje jako zapomogę, summę równającą się ośmioletniemu czynszowi; 3) takowe wynagrodzenie jednosielców, za pozbawienie ich prawa stałego użytkowania z gruntów, w każdym razie, stosownie do art. 94 ust. m., nie może przewyższać szóstéj części gruntów, zostających w stałéj używalności gromady wiejskiéj; 4) po rozstrzygnieniu sprawy o wynagrodzenie jednosielca, za pozbawienie go prawa stałego użytkowania, jednosielec z dobrowolnéj umowy z obywatelem może pozostać na miejscu niniejszego swego osiedlenia, użytkując ze swego ucząstku za powinności określone listem nadawczym i aktem weryfikacyjnym, lecz bez prawa stałéj używalności z tego ucząstku. Przez to on niepozbawia się prawa na wynagrodzenie i na zapomogę, jakie są wskazane w ustawie i w niniejszych przepisach dla włościan podlegających wykupowi u nich prawa stałego użytkowania. Rokiem przed upływem 9-cioletniego terminu, taki jednosielec (jeżeli nie porzuci ucząstku przed tém) może zadeklarować obywatelowi, że ma zamiar porzucić ucząstek i skorzystać niezwłócznie z wynagrodzenia; 5) jeżeli obywatel, w przeciągu roku od czasu zatwierdzenia jego domagania się o powrócenie jednosiela do składu gruntów dwornych, przy wynagrodzeniu włościanina za pozbawienie jego prawa stałéj używalności, niewypełni wkładanych nań obecnemi przepisami obowiązków, w takim razie ucząstek jednosielny znowu i na zawsze dołącza się do składu włościańskich gruntów. VII Wszystkie sprawy o jednosielach przewodzą się w instytucjach pojednawczych na ogólnéj zasadzie, przy ścisłém zachowaniu przepisów ustaw o włościanach, pozostałych bez odmiany, i dopełnieniu przez niniejsze postanowienie, z tém jedakże, iż staranie obywatela o powrót jednosielnych ucząstków w bezpośrednią jego rozporządzalność, z decyzją pośrednika pojednawczego, rozpoznaje się na zjeździe pojednawczym i zatwierdza się przez gu-

немедленно опредѣленнымъ вознагражденіемъ, и пособіемъ; 5) если помѣщикъ, въ теченіе года, со времени утвержденія требованія его объ обращеніи односелья въ составъ господскихъ земель, съ вознагражденіемъ крестьянина за лишеніе его права на постоянное пользованіе, не исполнитъ возлагаемыхъ на него настоящими правилами обязанностей, то односельный участокъ вновь и навсегда присоединяется къ составу крестьянскихъ земель. VII. Всѣ дѣла объ односельяхъ вѣдаются мировыми учрежденіями на общемъ основаніи и съ точнымъ соблюденіемъ всѣхъ правилъ положеній о крестьянахъ, оставшихся безъ измѣненія настоящимъ постановленіемъ, съ тѣмъ однако, что ходатайства помѣщиковъ объ обращеніи односельныхъ участковъ въ непосредственное распоряженіе помѣщика, съ заключеніемъ мироваго посредника, разсматриваются мировымъ съѣздомъ и утверждаются губернскимъ по крестьянскимъ дѣламъ присутствіемъ. VIII. Односелья, занятыя лицами, состоящими въ хозяйственныхъ должностяхъ, если лица эти, сверхъ обязанностей по должности исполняли и другія крестьянскія повинности, подчиняются общимъ вышеизложеннымъ правиламъ объ односельяхъ, съ тѣмъ однако, что помѣщику предоставляется на выборъ: или воспользоваться возможностію принудительнаго переселенія односельцевъ, или же вознаградить ихъ за лишеніе права пользованія ихъ угодьями, безъ нарушенія впрочемъ статьи 94-й мѣстнаго положенія. ЕГО ИМПЕРАТОРСКОЕ ВЕЛИЧЕСТВО таковое мнѣніе государственнаго совѣта Высочайше утвердить соизволилъ и повелѣлъ исполнить. 10 сентября 1862 года. *(Сѣв. Почта.)*

О пересмотрѣ правилъ положенія о питейномъ сборѣ, касающихся до пиво- и медоваренія.

Вслѣдствіе ходатайства пиво- и медоваренныхъ заводчиковъ въ привилегированныхъ губерніяхъ, о стѣснительности для нихъ нѣкоторыхъ статей положенія о питейномъ сборѣ, относящихся до пиво- и медоваренія, циркуляромъ отъ 7 прошлаго августа N. 75 (Бирж. Вѣд. N. 167), были затребованы свѣдѣнія и заключенія по сему предмету отъ гг. управляющихъ питейно-акцизными сборами въ привилегированныхъ губерніяхъ.

Нынѣ, по полученіи сихъ свѣдѣній, министерство финансовъ приступило къ пересмотру подлежащихъ статей положенія о питейномъ сборѣ, съ цѣлью согласованія оныхъ съ настоящимъ положеніемъ пиво- и медоваренной промышленности, въ особенности въ привилегированныхъ губерніяхъ, гдѣ находится много мелкихъ заводовъ, для которыхъ преимущественно предполагается допустить возможныя облегченія съ 1863 года. *(Бирж. Вѣд.)*

— Высочайшею грамотою Всемилостивѣйше пожалованъ кавалеромъ ордена, 22-го октября 1862 г., св. Равноапостольнаго князя Владиміра второй степени съ мечами: генералъ-лейтенантъ, начальникъ военно-топографическаго отдѣла главнаго штаба кавказской арміи, Осипъ ХОДЗЬКО.

— Высочайшимъ приказомъ по министерству иностранныхъ дѣлъ, 5-го ноября, назначены: чрезвычайный посланникъ и полномочный министръ при дворахъ его величества короля прусскаго и великогерцогскихъ мекленбургъ-шверинскомъ и мекленбургъ-стрелицкомъ, тайный совѣтникъ баронъ БУДБЕРГЪ чрезвычайнымъ и полномочнымъ посломъ при его величествѣ императорѣ Французовъ; совѣтникъ посольства въ Парижѣ, дѣйствительный статскій совѣтникъ, въ званіи камергера УРБИ чрезвычайнымъ посланникомъ и полномочнымъ министромъ при дворахъ его величества короля прусскаго и великогерцогскихъ мекленбургъ-шверинскомъ и мекленбургъ-стрелицкомъ (оба съ 3-го ноября 1862 г.).

ГОСУДАРЬ ИМПЕРАТОРЪ, согласно положенію комитета министровъ, Всемилостивѣйше соизволилъ пожаловать, въ 17 день іюня 1862 года, нижепоименованнымъ лицамъ, за усердную ихъ службу, слѣдующія награды: ордена св. Станислава 2-й степени съ Императорскою короною—инспектору Виленской врачебной управы, статскому совѣтнику БАРТОШЕВИЧУ; св. Анны 3-й степени: коллежскимъ ассесорамъ—старшимъ чиновникамъ особыхъ порученій при начальникѣ Виленской губерніи: ВОЛОЧЕНИНОВУ и ПОПОВУ, земскимъ исправникамъ: Ошмянскому—СЕРЕБРЯКОВУ и Дисненскому—ФЛІОРКОВСКОМУ; св. Станислава 3-й степени: Виленскаго губернскаго правленія—казначею, коллежскому ассесору МИХАЛОВСКОМУ и секретарю, титулярному совѣтнику КОМАРУ.

— Постановленіемъ Виленской казенной палаты 27 истекшаго октября состоявшимся, назначены: бухгалтеръ казенной палаты питейнаго отдѣленія, титулярный совѣтникъ БАЛИЦКІЙ, контролеромъ того же отдѣленія, исправляющій должность столоначальника, стола акцизнаго сбора по части распорядительной и слѣдственной РАЕЦКІЙ, исправляющимъ должность бухгалтера питейнаго отдѣленія, экзекуторъ сей палаты коллежскій секретарь ШКУЛЬТЕЦКІЙ столоначальникомъ сего стола и канцелярскій чиновникъ коллежскій секретарь ПОДЕРНЯ, заступающимъ мѣсто экзекутора.

— По выбору Виленскаго городоваго общества, утвержденъ Виленскимъ городскимъ головою Виленскій домовладѣлецъ, коллежскій совѣтникъ ТИЛЬ.

ВИЛЬНО.

Свода законовъ тома X части I (изд. 1857 г.) въ ст. 1862 постановлено: послѣдняя цѣна состоявшаяся на переторжкѣ, есть окончательная и послѣ переторжки никакія новыя предложенія уже не пріемлются.

Не смотря однакожъ на то и на циркуляры министерства внутреннихъ дѣлъ и г. Виленскаго, Гродненскаго, Минскаго и Ковенскаго генералъ-губернатора о точномъ исполненіи означеннаго закона, въ министерство и къ г. генералъ-губернатору постоянно поступаютъ отъ разныхъ промышленниковъ просьбы и телеграфическія депеши со сбавкою состоявшихся на торгахъ цѣнъ, а также въ видахъ полученія подрядовъ безъ торговъ, въ противность ст. 1768 т. X ч. I.

Признавая необходимымъ положить конецъ подобнымъ противузаконнымъ домогательствамъ, г. генералъ-адъютантъ Назимовъ 1-ый предложилъ гг. начальникамъ губерній Виленской, Гродненской, Ковенской и Минской, объявить во всеобщее свѣдѣніе, что на будущее время, по всѣмъ вообще подрядамъ Его Высокопревосходительство, рѣшительно не будетъ принимать въ уваженіе никакихъ отъ контрагентовъ предложеній сдѣланныхъ внѣ торговъ, а просьбы и депеши ихъ по сему предмету, будутъ имъ оставляемы безъ послѣдствій и *даже безъ всякаго по нимъ отвѣта*, и что за симъ надлежитъ промышленникамъ непремѣнно принимать участіе въ торгахъ и во время оныхъ предлагать самыя умѣренныя цѣны, которыя и будутъ утверждаемы; въ противномъ же случаѣ, по необходимости, будутъ назначаемы новые торги, или же г. генералъ-губернаторъ обратится къ обезпеченію подрядовъ и поставокъ хозяйственнымъ распоряженіемъ либо другими, по его усмотрѣнію, мѣрами. (Сообщено).

О ДѢЙСТВІЯХЪ
КОВЕНСКАГО ГУБЕРНСКАГО ПО КРЕСТЬЯНСКИМЪ ДѢЛАМЪ ПРИСУТСТВІЯ ВЪ ТЕЧЕНІИ АВГУСТА 1862 года.

(Окончаніе. См. N. 89).

Къ одной уставной грамотѣ, представленной въ присутствіе, было приложено условіе, заключенное съ крестьянами, коимъ было предоставлено крестьянамъ, въ теченіи трехъ лѣтъ еще пользоваться лѣсными сѣнокосами, съ тѣмъ, чтобы крестьяне давали по 4 одноконныя подводы, для своза въ уѣздный городъ сельскихъ произведеній. Условіе это подписано двумя свидѣтелями и завѣрено кандидатомъ посредника, такъ какъ крестьяне не хотѣли никому дать на этотъ предметъ полномочія. Но въ уставной грамотѣ ничего не говорится объ этихъ сѣнокосахъ. Вслѣдствіе того, губернское присутствіе положило: просить мѣстнаго посредника, чтобы онъ, по предварительномъ удостовѣреніи, распорядился объ освобожденіи крестьянъ отъ дополнительной повинности за лѣсные покосы, если только они пользовались таковыми, до введенія въ дѣйствіе уст. грамоты, за инвентарныя повинности.

Временно-обязанные крестьяне жаловались на одного помѣщика за уменьшеніе ихъ надѣла, за отводъ, вмѣсто хорошей, неудобной земли, принужденіе ихъ къ подписанію уставной грамоты, заключающей въ себѣ невыгодныя для крестьянъ условія, и подверженіи ихъ тѣлесному наказанію. Изъ представленной грамоты и доставленныхъ м. посредникомъ свѣдѣній видно: что въ пользованіи помянутыхъ крестьянъ оставлены всѣ тѣ земельныя угодья, которыми они владѣли съ давнихъ временъ, безъ всякаго уменьшенія; что повинности съ нихъ опредѣлены согласно съ инвентаремъ, на точномъ основаніи ст. 128 и 150 м. п.; что хотя при повѣркѣ грамоты крестьяне объявили споръ, въ отношеніи количества земли въ ихъ надѣлѣ, но какъ это количество основано на домашнемъ измѣреніи и помѣщикъ принялъ на себя отвѣтственность въ мѣрѣ, указанной ст. 73 и 74 прав. о пор. прив. въ дѣйст. пол., за разность, могущую оказаться въ надѣлѣ, то, согласно съ 52 ст. тѣхъ же правилъ, допущено условное введеніе въ дѣйствіе уставной грамоты; и наконецъ, что нѣкоторые крестьяне дѣйствительно были подвергаемы земскимъ исправникомъ исправительному наказанію, за ослушность и дерзость. Основываясь на сихъ данныхъ, губерн. присутствіе положило: изъясненную жалобу крестьянъ, какъ неосновательную, оставить безъ послѣдствій: о чемъ и объявить просителямъ чрезъ земскаго исправника, которому предписать внушить имъ, дабы напредь подобными неосновательными жалобами не утруждали начальства, подъ опасеніемъ строгаго взысканія по законамъ; причемъ объяснить имъ, что такъ какъ уставная грамота, по случаю предъявленнаго ими спора о количествѣ земли, введена условно, то если при повѣрочномъ измѣреніи (ст. 71 прав. о пор. прив. въ дѣйст. пол.) разница будетъ составлять, въ невыгоду крестьянъ, болѣе 10%—всѣ повинности, со дня введенія въ дѣйствіе уставной грамоты, излишне перебранныя съ крестьянъ, согласно 74 ст. тѣхъ же правилъ, будутъ вычтены изъ слѣдующихъ помѣщику на будущее время повинностей. О чемъ сообщить въ м. съѣздъ, для свѣдѣнія и зависящаго въ свое время распоряженія.

Нѣсколько домохозяевъ одного сельскаго общества ходатайствовало о причисленіи къ ихъ волости нѣсколькихъ обществъ другой волости, съ цѣлью облегчить издержки на содержаніе волостнаго правленія. Усматривая изъ доставленныхъ м. съѣздомъ свѣдѣній, что упраздненіе сказанной волости, или присоединеніе къ оной селеній другой волости, представляется невозможнымъ, такъ какъ иныя волости отдѣлены рѣками, затрудняющими сообщеніе во время ихъ разлива, причемъ нельзя бы было еще избѣгнуть нарушенія становой и приходской границъ, губ. присутствіе положило: означенное ходатайство оставить безъ послѣдствія.

При разсмотрѣніи уст. грамотъ, въ нѣкоторыхъ изъ нихъ найдены неточности относительно величины земельнаго надѣла, числа дворовъ и душъ, опредѣленія повинностей и проч., всѣ онѣ возвращены къ исправленію. По 1-е сентября утверждено въ Ковенской губерніи 374 уст. грамотъ, относящихся къ 376 имѣніямъ, въ коихъ поселено крестьянъ 45,338 рев. душъ. Изъ нихъ только 38 подписано крестьянами; онѣ относятся къ 38 имѣніямъ съ 2,623 рев. душ. населенія. По 148 грамотамъ въ 149 имѣніяхъ 15,186 рев. душъ осталось на издѣльной повинности, а по 214 уст. гр. въ 215 имѣніяхъ 30,019 душъ—на оброкѣ. Сверхъ того, грамотъ представленныхъ, но еще не утвержденныхъ—642.

Въ числѣ утвержденныхъ грамотъ 12 относится къ мелкопомѣстнымъ имѣніямъ.

Въ теченіи августа, въ Новоалександровскомъ уѣздѣ, два домохозяева заключили съ помѣщиками сдѣлки о выкупѣ въ собственность, вмѣстѣ съ усадебными осѣдлостями, полевыхъ земель и угодій. Количество надѣла въ одномъ дворѣ—20 десятинъ и 2,226 кв. саженей, за сумму 800 руб. сер., въ другомъ—40 десятинъ, за сумму 2,000 руб. серебромъ.

bernjalny dla spraw włościańskich urząd. VIII Jednosiela zajęte przez osoby zostające w obowiązkach gospodarczych, jeżeli osoby te prócz obowiązków gospodarczych wypełniały i inne powinności włościańskie, podlegają ogólnym wyżéj wskazanym przepisom o jednosielach, z tém jednak, iż obywatel ma prawo wyboru: bądź uskutecznić przymusowe przesiedlenie jednosielców, bądź też wynagrodzić ich za pozbawienie prawa używalności ich użytków, bez naruszenia jednak 94 art. ust. miejsc. JEGO CESARSKA MOŚĆ takowe zdanie rady państwa Najwyżéj zatwierdzić i rozkazać raczył wykonać. 16 września 1862 roku.

— *O przejrzeniu prawideł ustawy o poborze trunkowym, od warzenia piwa i miodu.*

W skutek podań producentów piwa i miodu w gubernjach przywilejowawych, względem uciążliwości niektórych artykułów ustawy o poborze trunkowym dotyczących wywaru piwa i miodu, okolnikiem z 7 min. sierpnia N. 75 (wiad. giełd. N. 167) zapotrzebowane były wiadomości i decyzje w tym względzie od pp. zarządzających poborami akcyzy od trunków w gubernjach przywilejowanych.

Obecnie po otrzymaniu tych wiadomości, ministerjum skarbu przystąpiło do przejrzenia właściwych artykułów ustawy o poborze trunkowym, w celu zgodzenia takowych z obecną ustawą o przemyśle warzenia piwa i miodu, szczególnie w gubernjach, gdzie się znajduje wiele drobnych zakładów, dla których mianowicie ma się na celu dozwolić niektóre ulgi od roku 1863-go.

— Przez Najwyższy dyplomat, Najmiłościwiéj mianowany 22-go października 1862 r. kawalerem orderu Św. Równego Apostołom księcia Włodzimierza drugiéj klassy z mieczami: jenerał-porucznik, naczelnik wojenno-topograficznego oddziału głównego sztabu armji kaukazkiéj Józef CHODZKO.

— Przez Najwyższy rozkaz w wydziale ministerjum spraw zagranicznych 5 listopada mianowani zostali: poseł nadzwyczajny i pełnomocny minister przy dworach jego królewskiéj mości króla pruskiego i wielko-książęcych meklemburg-szweryńskim i meklemburg-strelickim, radca tajny baron BUDBERG nadzwyczajnym i pełnomocnym posłem przy jego cesarskiéj mości cesarzu francuzkim; radca poselstwa w Paryżu rzeczywisty radca stanu w godności szambelana OUBRIL, posłem nadzwyczajnym i ministrem pełnomocnym przy dworze króla jego mości pruskiego i wielko-książęcych meklemburg-szweryńskim i meklemburg-strelickim (obydwa od 3-go listopada 1862 roku).

— CESARZ JEGO MOŚĆ, zgodnie z postanowieniem komitetu ministrów, Najłaskawiéj udzielić raczył, w dniu 17 czerwca 1862 roku, niżéj wymienionym osobom, za gorliwą ich służbę, nagrody następujące: Ordery: Św. Stanisława 2-éj klassy z koroną Cesarską—inspektorowi Wileńskiego zarządu medycznego, radcy stanu BARTOSZEWICZOWI; Św. Anny 3-éj klassy: assesorom kollegjalnym—starszym urzędnikom do szczególnych poruczeń przy naczelniku gubernji Wileńskiéj: WOŁOCZENINOWI i POPOWOWI, tudzież sprawnikom ziemskim: Oszmiańskiemu—SIEREBRAKOWI i Dziśnieńskiemu—FLORKOWSKIEMU; Św. Stanisława 3-éj klassy: Wileńskiego rządu gubernjalnego—płatnikowi, assesorowi kollegjalnemu MICHAŁOWSKIEMU i sekretarzowi, radcy honorowemu KOMAROWI.

— Decyzją Wileńskiéj izby skarbowéj 27 upłynionego października mianowany buchhalter tejże izby wydziału trunkowego radca honorowy BALICKI kontrolerem tegoż wydziału; sprawujący obowiązek naczelnika stołu poboru akcyznego po części administracyjnéj i śledczéj RAJECKI pełniącym obowiązek buchhaltera wydziału trunkowego; egzekutor izby sekretarz kollegjalny SZKULTECKI naczelnikiem stołu tejże izby i urzędnik kancellaryjny PODERNIA peł. ob. egzekutora.

— Z obioru Wileńskiéj gminy miejskiéj, zatwierdzony został na urzędzie prezydenta miasta Wileński obywatel osiadły, radzca kollegjalny TIL.

WILNO.

— W zbiorze praw tom X. cz. 1 wyd. roku 1857 roku art. 1862 postanowiono: ostatnia cena przyznana na przetargu—jest ostateczną i po skończonym przetargu żadne nowe propozycje miejsca mieć nie powinny.

Niezważając jednak na to i na okolnik ministerjum spraw wewnętrznych oraz p. Wileńskiego wojennego grodzieńskiego, mińskiego i kowieńskiego Jenerał-Gubernatora, względem ścisłego wykonywania rzeczonego prawa, ciągle do ministerjum i do p. jenerał-gubernatora nadsyłane bywają od rozmaitych przedsiębierców prośby i depesze telegraficzne o zmniejszeniu przyznanych na licytacjach cen, tudzież w zamiarze otrzymania dostaw bez licytacji wbrew art. 1768 t. X cz. 1.

Uznając za nieodzowne raz nazawsze uchylić podobne bezprawne wymagania, p. Jenerał-Adjutant Nazimow 1-szy polecił pp. naczelnikom gubernji wileńskiéj, grodzieńskiéj, kowieńskiéj i mińskiéj, aby powszechnie ogłosili, iż nadal we wszystkich w ogóle dostawach jego excellencja zupełnie uważać nie będzie na żadne od kontrahentów propozycje po za obrębem licytacji czynione, a prośby i depesze ich w tym względzie będą uważane za niebyłe i nawet zostaną bez odpowiedzi; że następnie należy przedsiębiercom koniecznie brać udział przy licytacji i w czasie takowéj proponować jak najumiarkowańsze ceny, jakowe też zostaną zatwierdzone; w przeciwnym zaś razie w skutek konieczności będzie się naznaczać nowa licytacja, albo też p. Jenerał-Gubernator, dla ubezpieczenia podradów i dostawek przedsięweźmie rozporządzenia ekonomiczne lub inne podług własnego uznania środki. (Nadesłano).

O CZYNNOŚCIACH
KOWIEŃSKIEGO GUBERNJALNEGO DLA SPRAW WŁOŚCIAŃSKICH URZĘDU W CIĄGU SIERPNIA 1862 r.

(Dokoń. Ob. N. 89.)

Do jednego z listów nadawczych przedstawionych do urzędu dołączony został zawarty z włościanami, warunek dozwalający włościanom jeszcze w przeciągu trzech lat użytkować z leśnych sianożęci, z tém, aby włościanie dawali po 4 jednokonne powody dla wywózki do miasta powiatowego produktów wiejskich. Warunek takowy został podpisaany przez dwóch świadków i poświadczony przez zastępcę pośrednika, ponieważ włościanie nikomu na ten cel umocowania dać niechcieli. Lecz w liście nadawczym żadnéj o tych sianożęciach wzmianki nie było. Skutkiem czego urząd gubernjalny postanowił prosić pośrednika miejscowego, żeby ten po sprawdzeniu przedwstępném, rozporządził się o oswobodzeniu włościan od dodatkowéj powinności za sianożęci leśne, jeżeli tylko oni z takowych użytkowali przed wprowadzeniem listu nadaw. za powinności inwentarzowe.

Czasowo-obowiązkowi włościanie zaskarżyli jednego obywatela o zmniejszenie ich nadziału, o nadanie zamiast dobrych,—gruntów nieużytecznych, o przymus do podpisania listu nad. zawierającego w sobie niedogodne dla nich warunki i o cielesne ich ukaranie. Z przedłożonego listu nad. i przedstawionych przez pośrednika wiadomości okazało się, że w używalności rzeczonych włościan zostawiono wszystkie te użytki rolne, któremi oni od dawnych czasów władali, bez żadnego zmniejszenia; że powinności od nich należne określono podług inwentarza na mocy art. 128 i 150 ust. m.; że chociaż przy sprawdzaniu listu nad. włościanie niezgadzali się na ilość gruntów swego nadziału,—lecz ponieważ ilość takowa naznaczona została w skutek prywatnego pomiaru i obywatel przyjął na się odpowiedzialność w myśl art. 73 i 74 pr. o kol. zast. ust. za różnicę mogącą się znaleźć w pomiarze; przeto stosownie do art. 52 tychże przepisów dozwoloném zostało warunkowe wprowadzenie listu nad.; i nareszcie, że niektórzy włościanie rzeczywiście zostali przez sprawnika ukarani cieleśnie za nieposłuszeństwo i krnąbrność. Polegając na tych danych, urząd gubernjalny postanowił: wyżéj wzmiankowaną skargę włościan jako nieuzasadnioną, uznać za niezasługującą na uwagę, o czém też dać wiedzieć włościanom przez sprawnika, któremu polecić oświecić ich, aby nadal nieutrudzali zwierzchności podobnemi bezzasadnemi skargami, pod surową odpowiedzialnością; przyczém też im objaśnić, że ponieważ list nadawczy, z przyczyny wszczętego przez nich sporu wprowadzony został warunkowie, to jeżeli przy pomiarze weryfikacyjnym (art. 71 pr. o kol. zast. ust.) różnica wypadnie na stratę włościan, więcéj 10%, wówczas wszelkie powinności od daty wprowadzenia listu nad. przebrane nad ilość należytą, zgodnie z art. 74 tychże przepisów będą potrącone z należytych obywatelowi na przyszłość powinności. O czém zawiadomić zjazdowy urząd, dla wiadomości i należytego w swoim czasie rozporządzenia.

Kilku gospodarzy z jednéj gromady wiejskiéj starało się o przyłączenie do ich gminy kilku gromad z innéj gminy, w celu zmniejszenia wydatków na utrzymanie zarządu gminnego. Zważywszy z nadesłanych przez zjazdowy urząd wiadomości, iż skasowanie rzeczonéj gminy, albo też przyłączenie do onéj wiosek z drugiéj gminy, jest niemożliwém, ponieważ inne gminy odgraniczone są rzekami utrudniającemi w czasie rozlewu komunikację, przyczém też niepodobna byłoby uniknąć naruszenia granic cyrkułowych i parafjalnych,—urząd gubernjalny postanowił: rzeczone staranie włościan zaniechać.

Przy rozpatrzeniu listów nadaw., w niektórych z nich zauważano niedokładności co do rozmiaru nadziału gruntowego, oraz liczby chat i dusz, co do oznaczenia powinności i t. d., zatém wszystkie zostały zwrócone do poprawienia. Do 1 września, zatwierdzono w gub. Kowieńskiéj 374 list. nad. ze 376 dóbr, w których liczy się osiadłych włościan 45,338 dusz popisowych. Z tych tylko 38 zostały przez włościan podpisane z 38 dóbr, w których 2,623 dusze popisowe. Podług 148 listów, w 149 dobrach 15,186 dusz zostało się na powinności odrobkowéj, a podług 214 listów nad. w 125 dobrach, 30,019 dusz, na czynszu. Prócz tego listów n d. przedstawionych lecz nie zatwierdzonych zostało 642.

W liczbie zatwierdzonych listów, 12 stosuje się do właścicieli drobnych majątków.

W ciągu sierpnia, w powiecie Nowoaleksandrowskim, dwóch gospodarzy zawarło z obywatelami umowy, co do wykupu na własność, razem z osiadłościami siedzibnemi gruntów rolnych i użytków. Ilość nadziału w jednéj chacie—20 dziesięcin i 2,226 sąż. kw. za summę 800 rub. sr. a w drugiéj—40 dzies. za summę 2000 rub. sr.

Fryderyk Bachström.

USTĘP Z ŻYCIA KSIĘCIA HIERONIMA FLORJANA RADZIWIŁŁA.

(Dokończenie ob. N-r 89)

Wśród licznego zjazdu obywateli Województwa Mińskiego na trybunalską kadencję do głównego swojego miasta, przyjechał naonczas zamożny mieszkaniec tegoż powiatu, obywatel Oskierko, potomek zacnéj i starodawnéj na Litwie rodziny, człowiek ogólnie w kraju szanowany. Prawy urzędnik, pożyteczny członek społeczeństwa, dobry pan, mąż i ojciec, do zalet człowieka i obywatela łączył charakter nieuległy i niezależny. Fortuna jego żadnego porównania z Radziwiłłowską nie znosiła, ale potrzeba wiedzieć, że wówczas, to jest w epoce, gdzie tylko dwie były nazwy obywateli, to jest pan i szlachcic—szlachta jeszcze nie doszła do tego stopnia uniżoności i służalstwa panom, jakie późniéj widzieliśmy za czasów księcia Dominika. Oskierko był jednym z tych, którego cudze bogactwa nie mamiły, nie szukał klamki, bo miał chleb własny i nie wykłaniany, oddawał panom cześć, jaka się panom należała, ale jako dobry i światły syn Litwy, widział wszystkie zło możnowładztwa i wszystkie straszne, a nareszcie spełnione tego złego następstwa; nie uchylał więc karku przed dumą, potęgą siły i złotem, stawał w obronie każdéj uciśnionéj niewinności,—i dobrze mu z tém było.

Niewiadomo nam, gdzie i kiedy Bachström poznał się z Oskierką, to tylko pewna, że z domu książęcego udał się wprost do niego, wyznał całą prawdę, a ten przez pierwsze powracające na wieś konie wysłał go do dóbr swoich leżących na trakcie Słuckim, a niezbyt odległych od Mińska, zdaje się, że do Szacka, ażeby osobiste bezpieczeństwo mógł zapewnić poczciwemu doktorowi. Wszystko to wykryte i doniesione zostało Radziwiłłowi:—A więc dzięki Bogu, Bachström jest w naszéj matni, i już rąk naszych nie ujdzie!

Tymczasem po skończonym trybunale i dziedzic Szacka wrócił do domowéj zagrody. Zaczęto myśleć, co daléj robić w tym interesie należy. Uradzono, ażeby Bachström napisał list do księżnéj hetmanowéj, Orszuli z książąt Wiszniowieckich Radziwiłłowéj, któréj się szczycił względami, z prośbą, ażeby go wzięła pod swoją protekcję i obroniła od niechybnéj zguby, swoją wysoką powagą i uzbrojonemi wałami Nieświeża. Z tego to listu szczerze i roztropnie napisanego, objaśniającego wszystkie szczegóły opowiadanego zdarzenia, jako z jedynego źródła dowiedzieliśmy się o całéj téj historji.

Ale tu spać nie było czasu. Wysłani szpiegowie donieśli, że w Słucku znaczny oddział wojska gotuje się do marszu, że uzbrojenie nakazane i cała wyprawa na Szack jest przeznaczona. Tu żartów nie ma: siła książęca kopytami Szack zdratuje, trzeba myśleć pierwiéj o własnéj obronie, a raz przyjąwszy pod swoją opiekę człowieka, co ma zginąć dla pańskiéj fantazji, obronić razem i honor swojego imienia. Bachström wstrzymał się z wysłaniem swojego listu do Nieświeża, bo drogi były już strażą osadzone; a o dostaniu się tam osobiście myśleć nawet nie można było,—potrzeba więc było tu czekać rozwiązania wypadków, a dla nas opóźnienie wysłania listu i dopisanie w nim wszystkiego co się potém stało w miejscu jego schronienia, dało poznać wypadki téj małéj wojny domowéj, wówczas na nieszczęście przez możnowładców kraj klęskami trapiącéj, i zbyt często dla lichych powodów powtarzanéj.

Niebyło ani chwili czasu do stracenia. Wszystko wymagało przygotowania się prędkiego do obrony od napaści potężnego potentata. Oskierko wysłał swoją rodzinę do innego majątku, rozpisał listy do krewnych swoich i przyjaciół, dom cały otoczył palisadą i na prędce wzniesionemi okopami; z lamusa wydobyto dawne zbroje i oręże, powołano ziemian, by stanęli pod bronią, a licznie uzbrojeni kolligaci, ze swemi pocztami przybywszy do Szacka, utworzyli pewien rodzaj siły zbrojnéj, co przy obronnym zameczku dawało pewną nadzieję wytrzymania zbliżającéj się walki. Zewsząd partyzanci zwozili żywność, prochy i strzelbę, ksiądz proboszcz dwie harmatki fundatorskie dostawił i sam, dzieląc los braci, w Szacku pozostał. Krzątano się z nadzwyczajnym pośpiechem, a gdy wszystko było gotowe, powzięto języka, że Radziwiłłowska dragonja, pod dowództwem słuckiego komen-

Dział nieurzędowy.

WIADOMOŚCI ZAGRANICZNE.

Pogląd ogólny.

Wczoraj minął tydzień, to jest dnia 20 listopada kommandor Buoncompagni wystąpił z interpellacją przeciw panu Rattazzi. Wnet po nim zabrał głos poseł Massari, i w ogólnych skargach, zarzucali gabinetowi, że nie posiada dosyć powagi, do skutecznego rządzenia krajem. Nie mamy jeszcze dokładnych sprawozdań z piérwszych posiedzeń parlamentu; jeszcze tekst mowy pana Buoncompagni nie został powtórzony przez dzienniki; dotąd jeden tylko z posłów, pan Boggio, odezwał się w obronie ministrów; najważniejszém będzie to, co sam pan Rattazzi odpowie. Lecz nim do tego przyjdzie, zapewne jeszcze kilka dni upłynie, izba tymczasem roznamiętniać się będzie turniejami mówczemi, które trudno, aby jaki owoc dla Włoch wydały. Ile z wiadomości telegraficznych wnosić wolno, głównym zarzutem przeciw gabinetowi jest to, iż nieumiał użyć potęgi ludowéj; że ulegając wpływom zewnętrznym działał trwożliwie; że sprawy włoskiéj ani na krok daléj nie pomknął, a kiedy samorzutność narodu przeraziła rząd francuzki, ministrowie w służebnym pośpiechu stłumili obywatelską przewagę, nie wahając się nawet zdeptać konstytucji. Jakoż poseł Mordini złożył na stole izby, urzędową żałobę, za uwięzienie z rozkazu jenerała Lamarmora, trzech przedstawicieli ludowych, z oczywistém pogwałceniem nietykalności, służącéj posłom sejmowym. Pan Boggio miał, w obronie pana Rattazzi, poruszyć zbyt drażliwą strunę, chcąc przyczynę zamachu sarnickiego i klęski aspromonckiéj przypisać baronowi Ricasoli. Na tém niepewném polu raz zapalona walka długo toczyć się może, ze szkodą dla kraju, z pojątrzeniem umysłów, z głębszym jeszcze rozbratem stronnictw, wówczas kiedy świętą powinnością każdego Włocha być powinno, prowadzić do jedności i zgody.

Sąd o dzisiejszém postępowaniu oppozycji, będzie mógł być wówczas wydany, kiedy jéj mówcy wypowiedzą już wszystko, co ich duszę uciska, kiedy objawią przed parlamentem swoje polityczne wyznanie wiary i stanowczo wyrzekną, co podług ich zdania czynić należy. Dotąd przewaga jest na stronie ministrów; głównym ich punktem jest okolnik 10 września i nota 8 października, jenerała Durando. Złożył on na stole izby obadwa te pisma, obok ostatniéj depeszy z dnia 26 października pana Drouyn de Lhuys. Czytelnicy Kurjera znajdą i piérwszy i ostatni z tych dokumentów, ale ogłoszenie depeszy 8 października, któréj dosłówny przekład umieściliśmy pod Włochami, jest tarczą, za którą gabinet p. Rattazzi, może nie lękać się najsroższych pocisków z rąk i domowych nieprzyjaciół, i zagranicznych przeciwników. Prosimy usilnie czytelników Kurjera, aby tę notę 8 października, zechcieli zgłębić i porównać ją z tém wszystkiém, co bądź Napoleon III, bądź pan Thouvenel, pan Drouyn de Lhuys, a szczególniéj co pan de la Guéronnière w téj sprawie od półrocza popisali. Uderzyć to każdy umysł nieuprzedzony musi, że noty francuzkie, pisane w języku najprzejrzystszym i najmniéj do dwuznaczności podatnym, skoro mówić w nich przychodziło o sprawie rzymskiéj, wnet wpadały w jakąś pomrokę tak zawiłą, że myśl zbłąkana ani jasno w niéj przejrzeć, ani z jéj krętobłędów wywikłać się nie umiała. Jest to rzecz godna uwagi, że ani Napoleon, ani jego ministrowie, ani mniéj więcéj poufni publicyści, nigdy wyraźnie nie powiedzieli, jak pojmują sprawę rzymską. Gubiąc się we mglistych przestrzeniach *potrzeb wyższego rzędu*, przyznając konieczność najzupełniejszéj niezależności ojca świętego; przyznając, że lud rzymski nie może być wyzutym z praw obywatelskich, nigdy rząd francuzki nie wypowiedział, co zalicza do *potrzeb wyższego rzędu*: czy konkordat między Francją a stolicą świętą uważa za ostatnie słowo międzynarodowych stosunków, władzy duchownéj ze świecką; czy inne chciałby znaleźć dla nich podstawy? jak pojmuje rękojmie obywatelskie dla poddanych państwa kościelnego zapewnić się mające? co rozumi pod nieokreślonym wyrazem *ustanowień municypalnych*, i jak pogodzić je potrafi z nieistnieniem wszelkiéj odpowiedzialności rządowéj. Napoleon dwa razy odezwał się tak wyraźnie, że go wszyscy zrozumieli: raz w liście do Edgara Ney, w którym powiedział, że Francja nastawać musi na zaprowadzenie w państwie kościelném kodeksu Napoleona i *wolności sumienia*; drugi raz, kiedy w liście 20 maja bieżącego roku do pana Thouvenel, wyraził, że Francja ze swéj strony, gotowa jest płacić ojcu świętemu po 3 miljony franków na jego listę cywilną. W piérwszym razie, Napoleon dał poznać konieczność zupełnego zrzeczenia się władzy świeckiéj; w drugim, że ojciec święty, mieć nie powinien żadnéj ziemskiéj posiadłości, i w tém przewidzeniu, Napoleon zapowiadał, że do utrzymania ojca wiernych w świetności odpowiadającéj piérwszemu stanowisku zajmowanemu przezeń na ziemi, wszystkie rządy katolickie najszczodrobliwiéj stolicę świętą opatrzą. Lecz jakby żałując słów niebacznie wyrzeczonych, pozwolił panu Drouyn de Lhuys w depeszy 26 października, zupełnie przemilczeć o tych dwóch najważniejszych względach, jaka ma być nadal obywatelska dola mieszkańców państwa kościelnego, i z jakich źródeł dwór rzymski utrzymywać się na przyszłość będzie, boć niepodobna, aby coraz nowe pożyczki kraj obarczały, jawne zaś i skryte jałmużny pociągają za sobą ważne polityczne niedogodności.

Rozumiemy, że umysł znękany wydobywaniem jakiéjś pewności z urzędowych pism francuzkich, wytchnie z rozkoszą przy odczytaniu noty 8 października. Jenerał Durando, z otwartością żołnierza, ale z głębokością męża stanu, przemówił głosem prawdy: „rzeczy we Włoszech nie mogą tak dłużéj pozostać, ludność państwa kościelnego musi dostąpić praw obywatelskich; dwór rzymski przez lat 14 przekonał, że żadnych praw poddanym swoim nie nada, obecność zaś wojska francuzkiego nie dozwala im dopomnieć się o to w drodze prawnéj.“ Jenerał Durando wyraźnie mówi, że tylko wycofanie załogi francuzkiéj pokój przywrócić może, i tego w imieniu Włoch od cesarza pragnie. Rząd królestwa dał dowody swojéj żywotności i siły, potrafi on ziścić swe obietnice; niech więc Francja powie, jakich żąda rękojmi dla duchownéj niepodległości ojca ś., i na téj podstawie niech zagai rokowania. Jenerał Durando nie tai, że w każdym razie Rzym powinien być siedliskiem rządu włoskiego i stolicą głowy kościoła.

Rzeczywiście ta światodziejowa sprawa innego końca mieć nie może. Skoro oppozycja parlamentowa odbędzie szermierkę swoję z p. Rattazzi, wnet włoscy mężowie polityczni wezmą pod rozbiór depeszę pana Drouyn de Lhuys. W swoim czasie zdamy z ich sądu o niéj sprawę, dziś wszakże pominąć nie możemy, że to niebaczne pismo, zamiast wyjaśnienia sprawy włoskiéj, jeszcze ją bardziéj wikła. Oto Gazeta dunajska, poufny organ hr. Rechberg, z powodu wzmianki o traktacie zurichskim, utrzymuje, że warunki jego powinny być jedyną podstawą przyszłego uspokojenia półwyspu. Ważniejszemi są atoli słowa przez hrabiego Rechberg wyrzeczone dnia 18 listopada, na komitecie skarbowym rady cesarstwa. Minister austryjacki spraw zagranicznych oświadczył, że Włosi na wiosnę wystawią 400,000 wojska a gdy poseł Schindler zaprzeczył temu twierdzeniu, hrabia Rechberg odwołał się do doniesień urzędowych.

Cesarz Napoleon dotąd wytężał całą usilność, na odosobnienie sprawy włoskiéj od wszelkich obcych europejskich zatargów, tymczasem chwiejném postępowaniem, pędzi ją znowu na rozdroże europejskiego zadania. Jenerał Durando nierównie jaśniéj rzeczy widzi. Wycofanie wojsk francuzkich natychmiast uspokoiłoby Włochy. Lud rzymski w najuleglejszéj prośbie błagałby ojca świętego, aby mu za złe nie miał, że pod względem politycznym i administracyjnym zlewa się z królestwem; Wiktor Emmanuel, wnet po wypadku powszechnego głosowania, przyjął by tych nowych poddanych, i rozciągnął by na nich dobrodziejstwo ogólnéj włoskiéj konstytucji; dworowi zaś rzymskiemu, uroczyścieby oświadczył, że synowskiem uszanowaniem stolicę świętą otoczy i nim Europa w pomoc przyjdzie, skarb włoski wszystkie potrzeby Watykanu opatrywać będzie. W takim składzie rzeczy, znaleźli by się zapewne ludzie namiętni a nierozważni, którzy doradzaliby ojcu świętemu Rzym opuścić i przenieść się na mieszkanie do Bawarji, jak o tém już kilkakrotnie wspominano. Ale Pius IX tego nie uczyni; najwyższy biskup grobów apostołów nie odstąpi; bo przeniesienie się do innego jakiegokolwiek kraju nie daje większéj rękojmi niepodległości ojca świętego, jak współistnienie jego razem z królem włoskim w Rzymie. Jeżeli chodzi o zachowanie znamienia osobistéj udzielności, król bawarski lub każdy inny, wyzuć się nie może na rzecz papieża z najwyższéj władzy, tułactwo do niczego by więc nie powiodło, na Watykanie zaś, następca stolicy Piotrowéj, mimo wszelkie zewnętrzne zmiany, jest zawsze u siebie, zawsze na swojem tysiącznoletniém dziedzictwie.

Włochy wchodzą w bardzo ważną polityczną przejawę; rozprawy parlamentu wyjaśnią stosunek ich względem Francji, a choćby Napoleon niezłomnie wytrwał w postanowieniu niewyprowadzania wojsk z Rzymu, Wiktor Emmanuel cierpliwie może czekać, dopóki siła rzeczy nie sprawi tego, co mądrość stanu uczynić nakazuje. Inaczéj ma się rzecz z Wenecją, hrabia Rechberg sam na posiedzeniu rady cesarstwa, opierając się na wiadomościach urzędowych, powiedział, że Włochy będą miały na wiosnę 400,000 wojska. Skoro do tego przyjdzie, Wiktor Emmanuel, w nieczynności trzymać go nie będzie; lecz zaniechawszy sprawę rzymską, która sama dojrzeje, dla zaspokojenia najprawowitszych narodowych pragnień wojnę Austrji wypowie.

Wielka radość ogarnęła Włochy; w przeszłą niedzielę o godzinie 10 zrana, doktor Zanetti szczęśliwie wydobył kulę z rany Garibaldiego. Zaręczenia piérwszych mężów nauki kazały tego spodziewać się, nie mniéj atoli spadł ciężar z serca wielbicielom Garibaldiego, a i to nie małą jest dla nich pociechą, że nie cudzoziemska, ale ręka spółziomka pocisk wydobyła. Uzdrowienie zupełne pójdzie prędko, a jeżeli obawy hrabiego Rechberg sprawdzić się na wiosnę mają, Garibaldi będzie już dosyć silnym stanąć na czele ochotniczych zastępów z hasłem *Włochy i Wiktor Emmanuel!* ale tym razem hasło przestanie być symbolem, i przejdzie w najradośniejszą rzeczywistość.

We Francji, trzy przedmioty zajmują powszechną uwagę, wyprawa meksykańska, rozejm amerykański i wybór króla Grecji. Co do piérwszéj, marszałek Randon złożył cesarzowi sprawozdanie i wywód historyczny, dotychczasowych działań wojennych. Umieściliśmy w dzisiejszym Kurjerze piérwszą część tego ważnego pisma, należy je poczytywać za zwiastuna stanowczych w Meksyku wypadków, zdaje się bowiem, że do ogłoszenia tego wywodu, wybrano właśnie porę, w któréj żniwo pracowitego zasiewu ma dojrzeć.

Co do rozejmu między wojującemi stronami w Ameryce Północnéj, zdaje się, że gwiazda Napoleona III, wynurzyła się z za chmur na widnokrąg, i że upokorzenie z odmowy spółdziałania dwóch państw morskich, wynagrodzone zostanie pomyślnym skutkiem rokowań. Umysły Amerykanów przechylają się ku pokojowi; warunków przewidzieć niepodobna, może nawet święte dzieło zniesienia niewoli, jeszcze na czas pójdzie w odwłokę; może zerwane ogniwa jednoty przez pewny czas znitować się nie dadzą, bo też dziś o to nie chodzi, ale przewaga jaką stronnictwo demokratyczne w Stanach północnych brać poczyna, a wstręt do konskrypcji w Stanach południowych, *doradzą obiedwóm stronom wejść na drogę polubowną.*

Nakoniec co do Grecji, skąd podaliśmy w dzisiejszym Kurjerze obszerne wiadomości, Francja może być powołaną do działania. Umieszczone w dzisiejszym Kurjerze telegraficzne doniesienia, są ważne. Od niejakiego czasu, dziennikarstwo europejskie starało się przygotować mniemanie powszechne do myśli, że zastrzeżenia traktatu londyńskiego, usuwające rodziny trzech państw opiekuńczych od tronu greckiego, zniweczone zostały przez burzę ostatniéj greckiéj rewolucji.

Między innemi, dziennik *Północ* (le Nord) silnie za tą nauką obstawał, i zdaje się, że najprędzéj o rzeczywistości swych twierdzeń rząd angielski przekonał, tak iż w przeszłą sobotę, minister Wielkiéj Brytanji miał urzędowie oświadczyć panu Bulgaris, że Anglja do wyboru wtrącać się nie będzie, i że lud grecki może mianować z zupełną swobodą, króla, jakiego za najgodniejszego uzna. Skąd inąd wiadomo, że przeważna większość, pragnie powołać na tron książęcia Alfreda, drugiego z porządku syna królowéj Wiktorji. Owoż niewiadomo, co Francja w téj mierze postanowi, uderzają tylko bardzo świeże, bo w przeszły poniedziałek, dnia 24 listopada wyrzeczone słowa, przez dziennik

---

danta, półkownika Karlinga już się we wsiach blizkich rozlokowała. Nazajutrz o świcie Karling stanął przed bramą Szacka i znalazł przygotowania, których się bynajmniéj niespodziewał. O wschodzie słońca w obronnym dworcu rozlegały się zdala święte pieśni, gdy parlamentarz wpuszczony oświadczył wolę księcia i prosił o wydanie Bachströma, dodając, że w razie odmowy, siłą żądania swe poprze i Bachströma żywego lub nieżywego dostanie. Oskierko, nie upadając na duchu, żądał osobiście widzieć się i rozmówić z Karlingiem, który wkrótce przybył, na jego wezwanie. Zdziwiła go postać wojownicza napełniających dziedziniec towarzyszów. Ich zbroje, marsowa postać i gotowość do boju przeraziły go; ta brama opatrzona ludem i harmatami, lonty pozapalane, przekonały go, że walka będzie straszna i niepewna. Oskierko, pełen krwi zimnéj, oświadczył stanowczo, że Baströma nie wyda; użalał się gorzko na zbrojną napaść na dom jego wymierzoną i oprowadził Karlinga około wszelkich przygotowań do dania odporu, upewniając go o poświęceniu ostatniéj kropli krwi swojéj w obronie honoru. Nareszcie wprowadził go do izby, w któréj ciągle gorzał kaganek. Tam pokazał mu lonty pod całym domem przeprowadzone, gdzie beczki z prochem ukryte tak zwyciężonym zwycięzcom niechybną śmierć zapewniały. Wskazując na nie, oświadczył, że tém się walka zakończy, że listy już są rozesłane do członków jego rodziny i dygnitarzy państwa, i że jeżeli on zginie, natychmiast wytoczony zostanie kryminalny proces książęciu jegomości. Zostawił mu czas do namysłu i jak go przyjął, tak też z równą godnością go i pożegnał.

Z niecierpliwością chwili szturmu oczekiwano; ale Karling, stary i wytrawny żołnierz, zrozumiał swoje położenie, pod wieczor więc przy odgłosie trąb zdjął oblężenie i ruszył na powrót z wojskiem tym traktem, jakim tu przybył. Radość niewypowiedziana w Szacku, cóż to za rzewna modlitwa obozowa przez miejscowego proboszcza zaintonowaną została, a potém co za suty bankiet i serdeczne „kochajmy się“ jedném echem zabrzmiało! Nasz Bachström jakby się na nowo na świat narodził, Oskierko tryumfujący wysłał list jego do Nieświeża, a nadzieja danéj mu protekcji przez księżnę hetmanowę, zabezpieczyła Szack od ponowienia raz już doświadczonego najazdu.

Księżna Orszula, po otrzymaniu pisma, tknięta do żywego tą szwagra swego gwałtownością, przez wrodzoną kobiecą czułość i przywiązanie do biednéj bratowéj, zachowała w swém sercu wdzięczność i jakby powinność bronienia Bachströma. Jakoż wyznaczyła tajemnie dworzan, którzy pod innemi pozorami udali się do Mińska, a stamtąd przez Szack wracając uwieźli z sobą nieszczęśliwego bohatera naszéj powieści.

Ileż to trzeba było przebiegłości, ażeby go ukryć w tak niebezpiecznéj podróży! Ale na wielkich dworach nie brakowało nigdy na ludziach przedsiębierczych i zdolnych do wszystkiego. Oznajomieni z miejscowością, z lasami głuchemi Litwy, z manowcami i ostępami dzikiemi, zawsze potrafili dać sobie rady.

Czy znacie lasy Litewskie? To morze co granic niema, co ciebie poezją wśród lata czaruje, a zimą potęgą śniegów przestrasza. Czy znacie niedostępne, pokrzyżowane manowce, po których tylko wieśniak po drwa jeździ, albo leśniczy jamy łosie lub niedźwiedzie ostępy opatruje. Stamtąd chłopek, kiedy do lichéj wioski zawita wieczorem, to rad, że do ludnego wrócił miejsca, a wrócił zawsze smutny, bo mimowolnie uległ urokowi tęsknoty i samotności. W tych lasach, kto je chce tajemniczo przejeżdżać, ten znać musi wszystkie ustronia, gdzie noga ludzka dotąd nie była, jednem słowem musi się tu urodzić. Zimą, saneczkami, jednym koniem, z borsuczą torbą, ze skałkówką na plecach, przesuwa się wśród obwisłych gałęzi jedliny, lub gęstwin zarośli sosnowych. W biały dzień drogi niewidać, ani parkanu, ani pola ręką ludzką uprawionego, tylko znać świeże tropy zwierza na śniegu, lub słychać ciągły i poważny szum odwiecznéj puszczy, a w jéj powałach i załomach ukryte gniazda wilków i rosomaków.

Często jakąś drożynkę w bród przebywać potrzeba, albo ją strumień bez mostku przegradza. Tu świeżo przed chwilą odarte z kory drzewo, daje ci poznać, że blizko jesteś drapieżnego niedźwiedzia, co może zgłodniały kroki twoje śledzi; a w śród wywróci starych jodeł, to aż strach pomyśleć jakie to fantastyczne ujrzysz widziadła. Pacierz ci mimowolnie otworzy usta i uspokoi serce przestraszone, a twój przewodnik z borsuczéj torby jedyną ucieczkę swoją, Złoty Ołtarzyk wydobędzie. Niedziw, że w takich miejscach, lud i djabła i biesa i wszystko co złego tradycyjnie ulokował. Ale co gorsza i ślad naszéj dróżynki, coraz więcéj zarosłéj i nieznacznéj niknie zupełnie, i wtenczas przepadłbyś biedny wędrowcze, gdybyś nie znalazł zarębów toporem oznaczonych na starych sosnach, lub innych znaków mieszkańcom puszczy wiadomych, co ciebie jak słupy drogowe, znowu na jakiś przynajmniéj pewniejszy manowiec wyprowadzą.

Lecz chatka blizko, miga już ogień w okienku, to mieszkanie starego bartnika. Onby tego głuchego ustronia, na najludniejszą nie pohandlował siedzibę. Pasieka jest celem jego życia, pszczółki — to ulubione jego dzieci. Znachor, zamawia ukąszenia gadziny zna zioła złe i skuteczne, wie gdzie są drogi Witolda i skarby w zamkach ukryte — w cerkwi tylko w dzień Wielkonocny ludzie go widzą. Ta postać skostniała starca, jego żylaste ręce, łachman którym nakryty, mają cóś w sobie przerażającego. Daléj znów szałas gorszy od legowiska dzikiego zwierza, tam siedzi żyd co węgle pali i smołę wypędza. Widzisz te czochry rude iskarjoty, te kose oczy i wzrok z podełba rzucany. On z pięciorgiem dzieci tu żyje na pozór niewinnie i pracowicie, ale mówią, że w téj puszczy jest skład mu powierzony: to rzeczy z miast przywożone, których oko ludzkie nigdy nie ujrzy, a może przechowuje stęple fałszywéj monety. Lecz po całym dniu drogi znowu zatrzymać się potrzeba. Patrz, co to za potworna postać we wrotach stoi. Tę babę wiedźmą nazywają okolicznie; — sama jedna tu żyje, pełna gusłów i przepowiedni, używana tylko przez złych ludzi, gdy bliźniemu zaszkodzić potrzeba. Jedźmy daléj. Tu lepszy i schludniejszy domek, z ganeczkiem i ogródkiem, tu mieszka nadleśny, słychać głos śpiewów i brzęk gitary: popędzaj swego kłusaka i mijaj te miejsca, bo tu cywilizacja, tu zdradzą poczciwego człowieka.

O! ażeby przebyć ten ocean lasów litewskich, trzeba od kolebki znać te miejsca, obyczaje i ludzi, inaczéj biada wędrownéj nodze. Strzeż się synu stepów tych błędnych manowców, bo one już u was w powieściach ludu i w bajkach straszących dzieci są znane. A ty na drugim krańcu świata, cóś zmrożony, w złoconym domu Inwalidów, chleb swój na starość dogryzasz, ty o nich zapomnieć nie możesz, boś spiekłe Afryki pustynie przebył zwycięzko, a zginął zbłąkany w nadbrzeżnych lasach Berezyny.

Jednego wieczora kasztelan zamku odraportował księżnéj pani, że wola jéj spełnioną została i Bachström jest już w Nieświeżu, że jest odosóbniony i zostaje pod strażą dla jego własnego bezpieczeństwa. Nie uszło to przenikliwego oka księcia Hieronima, uwiadomiony o wszystkiém, chciał skorzystać z okazji i napisał list grzeczny do księżnéj hetmanowéj, bratowéj swojéj, domagając się wydania Bachströma jako swojéj własności.

Znamy dyplomatyczną odpowiedź téj pani i dosłównie ją cytujemy: księżna między innemi powiada, że uczynić tego nie może „bo Bachström potwarczym językiem, honor jéj książęcy szarpał, czego chociaż się wypiera, jednak dopóty więzionym w Nieświeżu będzie, dopóki albo się nie usprawiedliwi, albo zasłużonéj nie odniesie kary. Jednak tak w jednym, jako i w drugim razie, w dowodzie jak wysoko księcia chorążego estymuje i kocha, Bachströma do Słucka pod strażą odprowadzić rozkaże“.

Odpowiedź ta chwilowo tylko zaspokoiła księcia a zacna księżna hetmanowa, widząc, że biednego doktora wiecznie w więzieniu trzymać potrzeba będzie, rozkazała: ażeby ci co go do Nieświeża przywieźli, odwieźli go podobnemi manowcami do Żółkwi, bezpiecznéj, jako zbyt oddalonéj od Litwy i oka księcia chorążego. Odtąd już nic nie wiemy o Bachströmie. Ten kaznodzieja, fabrykant, lekarz, powiernik, żołnierz z potrzeby, niewolnik na ostatku, odetchnął swobodném na Rusi-Czerwonéj powietrzem. Znany jest tylko list wdowy jego, pisany do księcia hetmana proszący o jednorazowe wsparcie, które jéj udzielone zostało.

— Dziwna to koléj rzeczy ludzkich panie Mikołaju, niech Bachström podziękuje Bogu i téj staropolskich cnót pani, że uniknął rąk co go zgubić miały. Czy książe Hieronim przeżył jego?

— Książe chorąży umarł w 1760 roku i dwa razy jeszcze był żonaty, ale wszystkie żony go porzuciły. Umarł bezdzietny i z woli Nieba nie zostawił śladów swego charakteru w téj cnotliwéj i znakomitéj rodzinie. Umarł w Białéj, tknięty piorunującą apopleksją na polowaniu, co, jak z jego pamiętników, które codziennie pisał, wiemy, przepowiedziane mu było przez jakiegoś wróżbitę. Ale już noc kochany panie, trzeba się rejterować do domu.

— Dziękuję stokrotnie za wieczor dzisiaj mnie darowany. Zamawiam sobie nadal podobne opowiadania, bo w archiwach i prywatnych korespondencjach znakomitych rodzin naszego kraju, jest jeszcze tyle bogactw, tyle zajmujących szczegółów przeszłość obchodzących, że to jest dla nas niewyczerpane źrzódło najciekawszych wiadomości o tém czémeśmy byli i co się działo na scenie wiekami od nas oddalonéj.

Pan Mikołaj włożył ciepłe ubranie, i podług zwyczaju, wychodząc, do jutra odłożył resztę zwykłéj a nie wyczerpanéj gawędy. E. T.

Wilno 1862.

Morning Post poufny organ lorda Palmerston: że ponieważ dziennik le Nord utrzymuje jeżeli traktaty nie stoją na przeszkodzie książętom z rodzin państw opiekuńczych, do ubiegania się o tron grecki, Morning Post sądzi, że też traktaty wiązać go także niemogą. Z tego powodu, francuzki petersburski dziennik, z dnia 13 (25) listopada, umieścił następne wielkiego znaczenia słowa:

„Sądziliśmy aż dotąd, że dola Grecji urządzoną została zgodnie przez trzy wielkie mocarstwa, Rossję, Francję i Anglję.

„Ogłoszona przez nas dziś wiadomość telegraficzna, przekonywa nas, że byliśmy w błędzie. Dwie inne wielkie potęgi stanowczy biorą udział w załatwieniu tego zadania, dwie nowe potęgi, których nie przywykliśmy aż dotąd znajdować za zielonym stołem kongresów dyplomatycznych. Te dwie potęgi są dzienniki Morning Post i le Nord.

„Jeden z nich rozstrzygnął, że układy przyjęte w Londynie w roku 1830, nie wyłączają książąt któregokolwiek z trzech dworów opiekuńczych Grecji; drugi stanowi z kolei, że w skutek tego oświadczenia, nie sądzi się też niczém być związanym.

„Europa jest ostrzeżoną, mniemanie w Grecji niepowinno mieć już wątpliwości w téj mierze.

„Dotąd wiedziano, że trzy wielkie mocarstwa zgodnie postanowiły utrzymać umówione między sobą zobowiązania, przy utworzeniu królestwa helleńskiego.

„Ale zdaje się, że dwie nowe potęgi inaczéj to rozstrzygnęły.

„Nie wiemy jakie następstwa ten spór sprowadzi, ale sądzimy, iż godzi się bez zuchwalstwa przewidywać: że ponieważ Rossja, Anglja i Francja, stanowią większość, wezmą więc górę nad dziennikami Morning Post i le Nord.“

Widocznie te słowa tchną ironją, należałoby więc wnosić, że tak jak to najwłaściwszém i najpożądańszém dla saméj Grecji być powinno, skoro wybory mające rozpocząć się dnia 6 a ukończyć się 10 grudnia, złożą zgromadzenie narodowe, przystąpi ono do oddania korony najgodniejszemu z liczby tych współziomków.

Czytelnicy znajdą pod Anglją notę lorda Russell, w zatardze Danji ze Związkiem niemieckim. Jest to pismo pod rozmaitemi względami niezmiernie ważne. Niewiadomo, czy dwory które najczynniéj wpływały na urządzenie trybu spadkobierstwa w Danji, podzielają pogląd hrabiego Russell, ale to pewna, że plan przez angielskiego męża stanu podawany, na pierwszy rzut oka, okazuje się być tak wątłym, że niepodobna mu wróżyć długiego życia.

Wkrótce będziemy mieli zręczność pomówienia obszerniéj o tym przedmiocie, teraz chcieliśmy na to tylko zwrócić uwagę, do jakich następstw doprowadza niewcześnie poruszona trudność, jakiéj mowy urzędowie używać mają różnoplemienne a na jednéj ziemi mieszkające ludności.

W Austrji znowu nadzieje pojednania z Węgrami rozwiały się w nicość. Gazecie dunajskiéj omdlewają już ręce; już nie widzi ona sposobu pogodzenia konstytucji lutowéj z konstytucją węgierską. Świeżo udzielona przez cesarza amnestja, dla wszystkich bez wyjątku w Węgrzech winowajców politycznych, wyrokami sądów wojennych skazanych, byłaby najdzielniejszym środkiem do złagodzénia umysłów, ale zdarzają się w wykonaniu woli panującego, tak bijące w oczy, umyślne czy mimowolne błędy urzędów niemieckich, że cały skutek zamiarów cesarskich niweczą. Tak naprzykład czytamy wiadomość, którą dziennik Pątnik podał że d. 17-go października, zapowiedziano panu Osieckiemu, byłemu redaktorowi wydawanego w Wiedniu tygodnika Postęp, że w moc ułaskawienia cesarskiego otrzymuje wolność. P. Osiecki skazany był wyrokiem sądowym, na półroczne ciężkie więzienie, w chwili zaś w któréj objawiono mu najmiłościwsze przebaczenie, pozostawało mu odsiedzieć jeszcze 12 godzin zakreślonéj kary. Niemcy znaleźli zapewne, że bardzo zręcznie i dowcipnie sobie poradzili; ale podobne urągowiska, krwawiéj bolą, niż najwyraźniejsza niesprawiedliwość.

W Prusiech stronnictwo krzyżowe nie przestaje jątrzyć umysłów. Już sejmy ziemskie rozpoczęły swe działania, od uchwały adresów i złożenia ich królowi. Dotąd dzienniki umieściły adres stanów brandeburgskich i niższéj Luzacji, dnia 21 listopada. Sam adres ułożony w słowach serdecznych, nie zawiera nic politycznego, ale hrabia Arnim-Boitzenburg, w długiéj mowie, namiętnie dotknął sporu przedstawicielstwa narodowego z rządem, i zamknął ją wyrazami, że Prusy potrzebują królewskości silnéj, opartéj na woli Bożéj. Te słowa, które każdy prawy obywatel, położywszy rękę na sercu z przekonania powtórzy, w ustach zwolenników Gazety Krzyżowéj, mają zupełnie inne znaczenie.

Król w odpowiedziach swoich, ciągle ponawia uręczenia, zdolne uspokoić wzburzone umysły ludu; tak naprzykład deputacji prowincji saskiéj, między innemi oświadczył: „Mamy konstytucję; przekazaną mi ona została przez mego brata i sam ją oprzysiągłem. Sumiennie jéj dotrzymam w duchu mojego programatu z d. 8 listopada 1858 r.“; do innéj deputacji wyrzekł: „nic nie zmieniło się w mojéj miłości dla mego ludu, i w moich zamiarach, jestem jeszcze tym samym, jakim zawsze byłem, ale inni ulegli zmianie. Rozkrzewiając fałszywe wieści, że konstytucja ma być obaloną, wrażają ludowi, że prerogatywy korony powinny być ścieśnione.“

Te słowa pociechy utrzymują spokojność i porządek wewnętrzny; knowania wsteczne muszą upaść, w obec niezłomnéj wierności dla oprzysiężonéj konstytucji. Wprawdzie na sejmach ziemskich, wsteczni, mający liczebną przewagę, uchwalają adresy, ale mniejszość natychmiast zanosi protestacje, tak jak się to już na sejmach szląskim i pomorskim zdarzyło, że polityka podług ustawy, ma być na zawsze wyłączoną z narad sejmów ziemskich. Skoro dójdzie to do wiadomości króla Wilhelma, położy on koniec składaniu adresów, będących wyraźném nadwerężeniem prawa, a wówczas dopiero prawdziwe pojednanie na ogólnym sejmie królestwa między rządem a przedstawicielstwem narodowém zakwitnie, kiedy obce pierwiastki przeszkadzać mu przestaną.

Włochy.

Turyn 17 listopada. Wszelka nadzieja pojednania znikła, mimo bezpośrednie wdanie się bardzo dostojnéj osoby. Oppozycja domaga się, aby p. Rattazzi ustąpił prezesostwa rady i poprzestał na podrzędnem ministerstwie, naprzykład łaski i sprawiedliwości, pod tym tylko warunkiem pp. Buoncompagni, Minghetti i Ricasoli przyzwalają mieć go za spółpracownika. Dziś można twierdzić z większą niż kiedykolwiek pewnością, że parlament zostanie rozwiązany i rząd odwoła się do nowych wyborów.

Ludzie większego znaczenia za nadto zobowiązali się względem swych stronnictw, aby cofnąć się mogli. Stronnictwo, które popierało pana Rattazzi, składało się po większéj części z posłów piemonckich. Ale p. Buoncompagni oddzielił się od swych spółziomków, dla połączenia się z oppozycją. Zwolennicy ministrów zbierają się u margrabiego de Cavour.

Jeżeli izba będzie rozwiązana, jak zaradzić potrzebom skarbu? Niedobór na lata 1862 i 1863 wynosi około 700 miljonów; pożyczka będzie nieuchronną.

Turyn 17 listopada. Za kilka godzin parlament rozpocznie swe posiedzenie, przez dosyć długi czas przerwane. Jest to chwila uroczysta, próżno byłoby taić przed sobą jéj ważność. Broszura komandora Buoncompagni de Mombello, który wbrew zwykłéj sobie oględności potężnie bije na gabinet, skłoniła wielu posłów jeszcze wahających się do przejścia na stronę ministrów. Nie łatwo przewidzieć, jakim sposobem mężowie stojący dziś u steru rządu oprą się natarczywości przeciwników.

Zdaje się, że ministrowie chwycą się wyłącznéj taktyki i unikać będą wszelkich burzliwych rozpraw. To jednak pewna, że umysły są mocno wzburzone i że mnóstwo ludzi zjechało się do stolicy dla przysłuchania się pierwszym posiedzeniom. Niepodobna też zataić, że biegłość stronnictw w kierowaniu obrótów doszła do wysokiéj doskonałości. Wczoraj rzucono pogłoskę o przesłaniu przez Garibaldiego programmatu, podług którego należało oddać *dyktaturę królowi; dziś powtarzają, że Napoleon III uczynił przełożenia stolicy ś. z bardzo pomyślnym skutkiem....* A tymczasem i jedna i druga z tych wieści, są zupełnie wymyślone. Garibaldi nie podawał podobnego programmatu. Rzucił on wprawdzie piérwsze rysy planu załatwienia sprawy włoskiéj, bez zamiaru dania im jawności, jeden ze zbliżonych do jego osoby wspomniał o nim przed pewnym dziennikarzem i wnet puszczono w świat ten pomysł jako rzecz już dokonaną. Co do Rzymu, wszystko znajduje się w téj saméj niepewności co dawniéj. Księża nie przestają twierdzić, że dopóki cesarz żyje, wojska francuzkie nie opuszczą wiecznego miasta. Ta wiara czyni ich upartymi i niezłomnymi.

Stan oblężenia zniesiono w Neapolu. Zapewne, że jednym z przedmiotów interpelacji w izbach, będą rozporządzenia tyczące się wytępienia zbójectwa i kamorry. System rozpraszania wojsk na drobne oddziały smutne wydał owoce. Chociaż i to prawda, że ludność wiejska prosi o załogi wojskowe nie tylko dla obrony wsi i osad, ale nawet pojedyńczych gospodarstw... Pod tym względem — wyznać potrzeba — że polepszenie rzeczy jest słabe.

Oznajmują mianowanie pewnéj liczby senatorów.

W Romanji wylewy rzek zrządziły wiele szkody; a zwłaszcza w okolicach Comacchio.

Uwaga powszechności włoskiéj zwróciła się na dokumenta wygrzebane z archiwów florenckich o dworze rzymskim, które dziennik Opinione ogłasza. Niewiadomo co o nich pomyśli p. Drouyn de Lhuys. Czyż potém można spodziewać się zbliżenia między Piusem IX i Wiktorem-Emmanuelem?

— Cavalcante, herszt zbójców, który dowodził zbrojną drużyną z 200-tu ludzi konnych, został w Bazylikacie pobity na głowę przez wojsko włoskie;— udało mu się jednak w zamięszaniu pogromu uciec. Przebrany dostał się do Neapolu; kommitet reakcyjny burboński kazał mu popłynąć do Marsylji i zebrać tam nową drużynę. Chciał opatrzyć się w pasport pod cudzem nazwiskiem, zaszedł więc do kwestury; ale gdy jego postać obudziła podejrzenie, poprowadzono go do sekretarza pana d'Amore, który miał jego fotografję i natychmiast go poznał. Cavalcante osadzony został pod silną strażą.

Turyn 18 listopada. Izba poselska odbyła dziś o godzinie 1-éj po południu swoje posiedzenie. Gmach był przepełniony; widziano członków ciała dyplomatycznego, dużo pań i znakomitszych cudzoziemców. Posłów było więcéj niż połowę. Zaczęto od zagłosowania 4-ch projektów do praw, wniesionych jeszcze przed odroczeniem parlamentu; poczem ministrowie Pepoli, Depretis, Rattazzi, Sella i Persano wnieśli projekta do nowych praw.

Między projektami uchwalonemi, prawo o drodze żelaznéj w Sardynji i o pracach w porcie ankońskim zasługuje na szczególną wzmiankę.

P. Sella, minister skarbu, zapowiedział projekta do praw podatkowych, a p. Persano o potrzebie pomnożenia liczby ludzi i nabycia niezbędnych przedmiotów dla marynarki.

Następnie jenerał Jakób Durando złożył na stole prezesa izby nowe dokumenta dyplomatyczne w sprawie rzymskiéj.

P. Buoncompagni, zwracając się do prezesa rady, żądał naznaczenia dnia na interpellacje, aby gabinet wytłómaczył się ze swego postępowania przez czas nieobecności parlamentu. P. Rattazzi oświadczył, iż gotów jest słuchać i odpowiadać; ale ponieważ dokumenta złożone przez jenerała Durando mogą rzucić światło na ostatnie zdarzenia, zgodzono się, że posłowie poznać je naprzód powinni, nim przystąpią do rozpraw takiéj wagi i znaczenia.

Zamiast więc dnia jutrzejszego; dopiéro we czwartek (to jest 20 listopada) interpellacje będą miały miejsce.

Rozsiane pogłoski o przesileniu gabinetowem są jeszcze przedwczesne. Wprawdzie w wysokich sferach uznana jest potrzeba znalezienia się w gotowości na wszelkie nieprzewidziane wypadki; ale dotąd nic zgoła nie zmieniło dotychczasowego stanu rzeczy.

Pp. Minghetti, Farini i Buoncompagni, słyszą powtarzane swe nazwiska, wszakże nic jeszcze nie uczynili, coby zapowiadało, że mogą objąć władzę. Członkowie gabinetu są spokojni i nie myślą, aby niepodobieństwem dla nich było podołać potrzebom kraju.

— Dziś zrana odbył się pojedynek na pistolety między panem Boggio, redaktorem dziennika Discussione i kapitanem garibaldistowskim Civinini, z powodu artykułu o Garibaldim. Nikt nie był rannym.

Król z własnéj szkatuły przeznaczył 2,000 fr. na wsparcie ubóstwa, które ucierpiało od wylewów rzek w modeńskiem i raweńskiem.

Królewicz Humbert odbywa dziś wjazd do Cagliari.

Smutne wiadomości o zbójectwach nadeszły z Bari i Lecce.

— Depesza jenerała Durando dnia 8 października do pana Nigra posła włoskiego w Paryżu:

„Panie Kawalerze,

„Swieżo ogłoszone w Monitorze dokumenta w sprawie rzymskiéj pozwalają nam wierzyć, że rząd cesarski sam przeniknięty niebezpieczeństwem obecnego stanu rzeczy, myśli, że niepodobna zostawić téj sprawy w dłuższém zawieszeniu i że jest rzeczą naglącą szukać rozwiązania, któreby ocaliło w widoku obudwóch krajów: i zasady, któremi Francja opiekuje się w Rzymie, i wymagania narodowości włoskiéj.

Zajęcie Rzymu, jakiekolwiek pobudki je spowodowały, nie stanowi nadwerężenia zasady nieinterwencji powszechnie uznanéj przez mocarstwa, a szczególniéj do Włoch zastosowanéj. Dziś głównie chodzi o przekonanie się, czy dalsze zajmowanie Rzymu może być w przyszłości usprawiedliwione?

Rząd francuzki, posyłając swe wojska do Rzymu i trzymając je w owym kraju, miał nietylko na celu przywrócenie ojca ś. na stolicę papieską, ale także pojednanie władcy Rzymu z Włochami i zapewnienie Rzymianom rządu zgodniejszego z warunkami nowoczesnéj cywilizacji.

Wszystkie usiłowania cesarza były statecznie kierowane ku temu celowi i pragnienie jego, niemożemy o tém wątpić, zmierzało do położenia końca zajęciu, skoroby mógł to osięgnąć. Nie dając się zrażać ponawianemi odmowami, mógł długo chować nadzieję, że u dworu rzymskiego potrafi zjednać przyjęcie rad mądrych i umiarkowanych.

Ale po ostatniém przemówieniu papieskiém, po odrzuceniu przełożeń w Monitorze ogłoszonych, czyż można żywić jeszcze nadzieję skłonienia tego dworu do sprawiedliwszej oceny położenia rzeczy i do sprawiedliwszych uczuć względem Włoch? Odpowiedź kardynała Antonellego niemoże zostawiać wątpliwości w tym względzie. Obejmuje ona stanowcze odrzucenie wszelkiej zgody.

Bo żądać, aby na wstępie wrócić stolicy ś. kraje, które od dwóch lat stanowią część składową królestwa włoskiego, przez Francję i wszystkie niemal państwa uznanego, w których, przed ich przyłączeniem, wszelki porządek był niemożliwym, chyba przez zbrojne wdanie się sił cudzoziemskich,—jest odmową wszelkiego układu bez tego powrotu, jest zamknięciem wszelkiej drogi do przyszłych rokowań.

Dowiedziono już do oczywistości, że zajęcie nie doprowadziło i nigdy niedoprowadzi ani do pojednania Włoch ze stolicą św. ani ludności rzymskiéj z rządem. Załoga francuzka od lat 14 Rzym zajmuje i ani jedno z ulepszeń żądanych nie poprawiło rządu papieskiego; sumienia katolików są więcéj niż kiedykolwiek zachwiane.

Więcéj jeszcze; jedném z godnych pożałowania następstw tak długiego zajęcia jest utrzymywanie w umyśle dworu rzymskiego pewności, że rząd francuzki nigdy go nie odstąpi, że zatém spokojnie może odpychać wszystkie usiłowania włoskie do dojścia w drodze bezpośrednich rokowań do zgody z papieżem.

Nadto zajęcie francuzkie, wyzuwając Rzymian ze wszelkich środków spokojnego wpływu i prawowitego na swój rząd działania, nie dozwala im osięgnienia ulepszeń, jakich we wszystkich krajach mniemanie powszechne nigdy nie doprasza się napróżno.

To zajęcie utrzymuje na całym półwyspie wzburzenie, równie szkodliwe organizacji królestwa, jak dobrym stosunkom z Francją i utrzymaniu pokoju Europy.

Rząd rzymski, okrywając swą tarczą spiski, których były dwór neapolitański jest ogniskiem, dając przytułek upadłemu królowi i zbójcom, którzy niszczą w jego imieniu kraje południowe, najwyraźniéj pod zasłoną chorągwi francuzkiej prowadzi wojnę z Włochami.

Europa, przypatrująca się oddawna temu boleśnemu widokowi i nie mogąca przekonać się, aby miało być niepodobieństwem położyć mu koniec, usiłuje wytłómaczyć sobie przeciągłość zajęcia francuzkiego przez domysły, które, śpieszę to przyznać, nie leżą w zamiarach rządu cesarskiego, ale które niemniéj szkodzą obu krajom.

Wszakże, w obec ponawianych zamachów stronnictwa rewolucyjnego we Włoszech rząd francuzki mógł aż do dziś dnia wątpić, żebyśmy mieli dosyć siły i powagi do ich poskromienia, do przywrócenia spokojności w kraju i do dotrzymania obietnic, do których moglibyśmy się zobowiązać, jako do rękojmi bezpieczeństwa papieża; lecz odtąd ta wątpliwość jest niemożliwą.

Dzielność, któréj rząd dał dowody w ostatnich zdarzeniach, bystrość z jaką przywrócił powagę prawa i amnestja, którą bez trwogi mógł doradzić królowi, świadczą, że tenże rząd w sumieniu czuje siłę i że nie zawaha się jej użyć dla utrzymania zaprowadzonego porządku i ziszczenia swych obietnic.

W oczach naszych jest rzeczą oczywistą, że nic nie sprzeciwia się dzisiaj układom co do czasu wycofania wojsk francuzkich. Doświadczenie przekonało, że długie zajęcie niedoprowadziło ani do pojednania ani do wprowadzenia reform napróżno żądanych, napróżno oczekiwanych. Przeciwnie, zostawiwszy dwór rzymski sam na sam z j go poddanymi, będzie można mieć nadzieję osięgnienia tego, czego cierpliwość cesarza przez 14 lat zajęcia i płonnych rokowań wyjednać nie zdołała.

Zwracamy się więc do cesarza dla dowiedzenia się czy nie sądzi, że już nadeszła chwila wycofania wojsk z Rzymu i do szukania nowych sposobów do zmiany położenia tak pełnego niebezpieczeństw dla ziemi włoskiéj.

Rząd włoski gotów jest roztrząsnąć warunki podane sobie w celu zabezpieczenia niepodległości stolicy ś. skoro zajęcie cudzoziemskie ustanie. Zgłębi on najpilniéj projekta zgody, które obok ukojenia sumień katolickich mogłyby razem zaspokoić prawowite wymagania narodowości włoskiéj.

Z tém większą gotowością wejdziemy na tę drogę, im uczucia któremi tchnie pamiętny list cesarza są dla nas silniejszym zakładem jego statecznych usiłowań o zabezpieczenie potrzeb duchownych katolickiego świata; rząd włoski nie zapomni, że utrwalenie istniejącego na półwyspie porządku, jest równie niezbędne dla pokoju Europy, jak dla spokojności sumień.

Proszę przyjąć i t. d.

(podpisano) Jakób Durando.

— Czytamy w dzienniku Italia: Pierwsze posiedzenie parlamentu nie wywołało żadnego z tych zajść, na które z tak niecierpliwą ciekawością czekano.

W chwili, kiedy minister syraw zagranicznych składał na stole prezesowskim dokumenta ściągające się do sprawy rzymskiéj, zdawało się, że bój wybuchnie.

P. Buoncompagni rzucił pierwszą zapaloną głównię, oświadczając, że pociągnie ministrów do zdania liczby z wewnętrznéj i zewnętrznéj polityki kraju.

P. Rattazzi powstał i rzekł, że ta interpellacja uprzedza najgorętsze życzenia gabinetu; że gotów jest natychmiast odpowiedzieć; że jednak może byłoby lepiéj odczytać pierwiéj złożone dokumenta, o które oczywiście oprą się rozprawy.

P. Buoncompagni wyraził wówczas, że cofa swą interpellację i czekać będzie wywodu gabinetu. Zmieniło to zupełnie stanowisko, oppozycja przeszła ze stanu zaczepnego do obronnego. Prezes rady pragnął zatrzymać rzeczy na pierwotnéj stopie, izba rozstrzygnęła: że interpellacje p. Buoncompagni będą miały miejsce we czwartek, t. j. dnia 20 listopada.

Dziennik turyński Opinione umieszcza następny wyjątek z listu pisanego z Pizy dnia 13 listopada:

„Dziś z rana tłumy ciekawych zbiegały się dla odczytania napisu na kamieniu położonym w nocy na tém miejscu, gdzie Garibaldi wylądował. Wyryte słowa brzmią jak następuje: „Łódź, która przewiozła bohatera Giuseppe Garibaldi, ranionego pod Aspromonte, przybiła do tego miejsca dnia 8 listopada 1862-go.“

— Turyn, 19 listopada. Jutro p. Buoncompagni wystąpi w izbie poselskiéj przeciw gabinetowi; z tego powodu p. Siotto Pintor, który miał podobnież powołać ministrów do sprawozdania, odłożył zarzuty swoje na późniéj. Rzeczywiście byłoby nieprzyzwoicie podnosić to zadanie w senacie, wówczas gdy izba poselska powołuje rząd do odpowiedzialności za uwięzienie kilku jej członków.

Wypadek rozpraw izby nie może być wątpliwy; ministrowie nie będą mieli większości. Położenie jest trudne, bo choćby p. Rattazzi zrzekł się władzy, żaden z mężów stanu włoskich niemoże pochlebiać sobie, że potrafi rządzić izbą w obecnym jej składzie. Rozwiązanie jest więc nieuchronne.

— Turyn, 20 listopada. Czytamy w dzienniku Italia:

Oczekiwanie i dziś zawiodło; p. Siotto Pintor oświadczył, że zabierze głos dopiero po interpellacjach pana Buoncompagni; niecierpliwi, którzy tłumnie zebrali się do senatu odeszli z niczém. W izbie poselskiéj rzeczy poszły zwykłym trybem. Mimo opór pana Ricciardi, zagłosowano prawo potwierdzające wydatki nadzwyczajne na rozpoczęte już roboty. Po uchwaleniu innego projektu do prawa, dozwalającego ogłosić w Sycylji edykt pomocy i wsparcia dla ludności ubogiéj, zawiązał się żwawy spór z powodu projektu do prawa o zatargach między sądownictwami, jakie sprawy do którego z nich należeć mają. P. Crispi lęka się, aby to prawo nie dało zbyt wiele władzy ministrom i aby raczéj ustanowić ostateczny trybunał na rozstrzyganie podobnych zatargów. Dopóki p. Crispi mówił w obrębach przedmiotu, służyło mu do tego zupełne prawo; ale skoro wkroczył w dziedzinę polityki, wnet pochylił się ku ku stronie lewéj i musiał zboczyć z toru. Widać chodziło mu o to, aby od dnia klęski aspromonckiéj pierwszy przed wszystkimi wymówił w izbie imię Garibaldiego. Lecz p. Ratazzi poskromił tę świerzbiączkę języka posła sycylijskiego, przypominając mu, że czas odpowiedzi jeszcze nie nadszedł i że lepiéj zatém uczyni, kiedy wróci do rozbioru prawa będącego na porządku dziennym. Prezes izby odłożył dalsze roztrząsanie artykułów na późniéj po załatwieniu interpellacji.

Dziennik paryski Opinion nationale głośno w swoim czasie protestował przeciw uwięzieniu w Neapolu trzech posłów parlamentu włoskiego: pp. Mordini, Calvini i Fabrizzi z rozkazu jenerała La Marmora.

Wiadomo, że 3-éj deputowani wkrótce wypuszczeni zostali na wolność, bez wyroku sądowego tak, jak ich bez stawienia przed sądem uwięziono. Owoż, mówią, że ci trzéj posłowie mają złożyć na stole izby urzędową skargę za zgwałcenie w ich osobach powagi izby.

Jenerał La Marmora ma mieć na swoją obronę ważne papiery, w liczbie których list pana Fabrizzi, odebrany od posłańca użytego przez tego posła dla odniesienia go do obozu Garibaldistowskiego, a w którym przyrzeka, że przyszle pod Aspromonte pewną liczbę żołnierzy, zbiegów z wojska prawidłowego. Jenerał La Marmora ma posiadać w ręku kilka proklamacij schwytanych w Neapolu w chwili uwięzienia posłów, a mających związek z zamiarem utworzenia rządu tymczasowego. Wkrótce rzeczy się wyjaśnią, ponieważ p. Mordini sam poruszył już ten przedmiot na wczorajszem posiedzeniu.

Francja.

Paryż, 19 lisopada. P. Benedetti wrócił wczoraj do Paryża i widział się już z panem Drouyn de Lhuys, który dziś zrana pojechał do Compiègne.

Czytamy w Monitorze: Cesarz wyjechał dziś o 30 mil od Compiègne dla zwiedzenia obozu Cezara położonego niedaleko od wsi Berry-au-Bac. Odkopywania wykonane podług skazówek naj. pana, odkryły rów długi na 4 tysiące metrów, który bronił czoła obozu i przystępów do niego, tudzież 4-ch wież służących jako bramy.

Cesarz miał z sobą barona de Saulcy, członka instytutu; jednego ze swych adjutantów pułkownika Castelnau i komendanta Stoffel, swego ordynansowego oficera. Piérwszy i ostatni najczynniéj dopomagają cesarzowi w pracy nad żywotem Julusza-Cezara; w tém mianowicie co się ściąga do topografji odszukania i wytłómaczenia warowni wznoszonych w Galji przez wielkiego rzymskiego wodza.

Naj. państwo wezwali książęcia de la Tour-d'Auvergne na cały tydzień do Compiègne. Wróciwszy z tych odwiedzin, książe pojedzie do Rzymu.

Paryż, 21 listopada. Dziennik Esprit public ogłasza następną notę:

Upewniono nas, że cesarz, mimo odmowy jakiéj doznały w Londynie i Petersburgu przełożenia jego, tyczące się rozjemstwa w Stanach zjednoczonych; nie sądzi, aby powinien zaniechać powziętego zamiaru. Wkrótce więc Europa ujrzy Francję pracującą pojedyńczo, w obrębach swoich sił i wpływu, nad zbliżeniem, które świeże powodzenie demokratów w wyborach czyni prawdopodobnem i blizkiem.

Sądzimy, że wiadomości nasze o zamiarach cesarza względem Grecji są uzasadnione. Z pewnością oczekiwać należy za dni kilka, albo noty w Monitorze, albo depeszy dyplomatycznéj, w któréj rząd cesarski wynurzy swoje zdanie o kandydatach do tronu greckiego, a mianowicie o kandydaturze popieranéj przez ludzi sprzyjających otwarcie widokom Anglji.

Francja ma nieodzowną wolę utrzymać w Grecji zasadę wszechwładztwa narodowego i niedopuścić, aby ktokolwiek nad niem ciężył.

— Dziennik Pays pisze: Oznajmujemy dziś z żywą przyjemnością, o zniesieniu na przestrzeni 11-tu kilometrów progu Et-Guisr, najważniejszéj przeszkody w przekopaniu kanału Suezkiego. Wody morza Sródziemnego weszły do jeziora Timsah znajdującego się we środku międzymorza i mającego być portem wewnętrznym kanału.

W ten sposób ukończono najważniejszą część tego wielkiego przesięwzięcia.

— Monitor ogłasza dekret, ustanawiający pod nazwą Wychowańców floty, zakład przeznaczony do tegoż samego celu w marynarce, jak zakład dzieci półkowych w wojsku lądowem. Sieroty marynarzów będą wychowywane nakładem skarbu, jedne począwszy od 7-go, drugie od 9-go roku, aż do 13-tu lat; w tym zaś wieku wejdą do szkoły majtków już oddawna istniejącéj. Pomysł tego zakładu należy do samego cesarza.

Monitor Powszehny dnia 20 listopada umieścił następne pismo:

Najjaśniejszy panie. Liczne posiłki oddane z rozkazu waszéj cesarskiéj mości do rozporządzenia jenerała Forey, zmieniając zupełnie charakter i postęp naszych wojennych

działań, będą początkiem nowego przejawu w wyprawie francuzkiéj do Meksyku.

Wobec widoków na przyszłość, słusznem mi się zdawało oddać przeszłości należny jéj udział w wykazie historycznym wyprawy, i streścić w sprawozdaniu wszelkiego rodzaju trudności, jakie żołnierze tworzący piérwszą kolumnę korpusu wojska pod rozkazami jenerała de Lorencez, mieli do pokonania.

Raport ten obejmuje wyłącznie cztéry miesiące, ubiegłe między nowém zajęciem Orizaba i przybyciem 1-go pólku żuawów i części 2-go pólku strzelców afrykańskich które, pod dowództwem pułkownika Brincourt, tworzyły jakby przednią straż korpusu przywiedzionego z Francji przez jenerała Forey.

Wasza cesarska mość, w swéj troskliwości o wojska zajęte tak odległém przedsięwzięciem żywo się niepokoiłeś trudnościami, które oczekiwały, gdy wyprawa rozpoczęta w innych warunkach polegała jedynie na ich poświęceniu i wytrwałości. Trzeba było istotnie doświadczonéj waleczności jenerałów oficerów i żołnierzy, tudzież śmiałego oddania się urzędów administracyjnych, by dozwolić patrzeć bez wielkich obaw na położenie, w jakiém się miała znaleźć dywizja Lorenceza. Wykaz zdarzeń, jaki mam zaszczyt przepstawić przed oczy waszéj cesarskiéj mości, jest tylko rozbiorem raportów, kolejno przezemnie otrzymanych od jenerała Lorencez; spodziewam się, że posłuży to za dowód, iż zaufanie waszéj cesarskiéj mości nie zostało zawiedzione, i że żołnierze jego meksykańscy okazali się równie wytrwałymi, karnymi i gotowym na wszelkie niedostatki i cierpienia tak walecznymi w boju. Jestem z najgłębszém uszanowaniem, najjaśniejszy panie, waszéj cesarskiéj mości najposłuszniejszym, najprzywiązańszym sługą i najwierniejszym poddanym marszałek Francji, minister wojny Randon.

Wykaz działań wojska francuzkiego w Meksyku. Po bezowocném uderzeniu 5 maja na Pueblę, jenerał Lolencez, lękając się przerwy stosunków z Vera-Cruz w porze dżdżystéj i wielkich trudności w zapewnieniu swym żołnierzom dowozu żywności, pomyślił o cofnieniu się ku Orizaba, gdzie korpus wyprawy przybył 18 maja.

Chodziło o prędkie wprowadzenie wojska do miejsca, gdzie szpital z 460 chorymi, zostawiony był pod strażą oddziału artylerji i dwóch drużyn piechoty morskiéj, przedstawiających wprawdzie słabe siły, ale, które miały się kolejno zwiększać wcielaniem przychodzących do zdrowia chorych. Wojsko więc napotkało na połowie drogi z Puebla do Vera-Cruz, małe zapasne stanowisko, z załogą i zakładami umieszczonemi w dobrém schronieniu, udoskonaloném jeszcze podczas naszéj nieobecności, i gdzie niejakie zasoby żywności, potrzeb wojennych, sprzętów obozowych i środków pomieszczenia były rozsądnie zachowane. Ranni i chorzy mieli tam zapewnione starania i spoczynek.

Położenie Orizaba w zdrowym klimacie i łagodném powietrzu, możność rozłożenia się w koszarach, konieczna dla ludzi i zwierząt w porze deszczów, łatwość przygotowania się do skutecznéj obrony i rozprzestrzenienia istniejących zakładów wojennych, tworzyły zbiór warunków dogodnych do utrzymania korpusu wyprawy w stanowisku, którego zresztą całą ważność wojenną i polityczną instrukcje ministra wojny z góry wykazały. Trzeba było widocznie wszelkiemi siłami trzymać się tego stanowiska, żeby sprawić skutek moralny wynikający z naszego tam osiedlenia, zapewnić dla oczekiwanych posiłków korzystanie z magazynów, piekarni i szpitalów już założonych a szczególniéj możność wyjścia ze skwarnych krain zaraz po wylądowaniu, i skupienia się w okolicy, która swém położeniem wolna jest zupełnie od napadów żółtéj gorączki.

Od Tepcaca do Orizaba wojska cofały się we wzorowym porządku i odznaczyły się w Baranca Secca pięknym wojennym czynem 2 bataljonu 99 liniowego pólku, któremu się udało oswobodzić żołnierzy Marqueza żwawo napadniętych przez Zaragozę w chwili, kiedy dążyli do połączenia się z nami. Ogołocony z pieniędzy i z wojennych zapasów, Marquez liczył najwięcéj 4,000 ludzi pod swemi rozkazami tak piechoty jak jazdy, z sześciu haubicami. Piechota jego była prawie naga, bosa, nieumundurowana, źle uzbrojona i z bardzo małym zapasem ładunków: jazda znajdowała się w takimże stanie ogołocenia i konie jéj były bardzo zmęczone.

Francuzki korpus wyprawy, liczący 6000 ludzi wszelkiéj broni, wchodził więc 18 maja napowrót do Orizaba. Aby się zasłonić od strony Cumbrès, pozostawił dwa bataljony 99-go linjowego pólku, wzmocnione baterją górną, we wsi Ingenio, położonéj w ścieśnionem miejscu Rio Blanco, po obu stronach téj rzeki. Wszystkie wojska część koni lub mułów były rozłożone tak w Ingenio jak w Orizaba, i zasłonione tym sposobem od ważnych niebezpieczeństw dżdżystéj pory. Środki powiększenia siły obronnéj stanowiska, były czynnie badane. Zajmowano się bezzwłócznie organizacją wszelkich posług administracyjnych, głównie zaś szpitalnych.

Zaopatrując w ten sposób najbardziéj naglące potrzeby, dowództwo musiało się też zajmować, jednocześnie, środkami połączenia się z Vera-Cruz, skąd trzeba było koniecznie wydobyć większą część żywności, znaczną ilość sprzętów obozowych i szpitalnych, ładunki potrzebne do zastąpienia wystrzelanych w czasie wyprawy, odzienie bieliznę i obuwie pozostawione w małych korpusnych składach, i nakoniec pewną ilość brzęczącéj monety. Kassa wojenna, zaopatrzona jednak kilku miljonami w wexlach, nie mogła w kraju wymienić więcéj nad kilkaset piastrów.

Z siłą 4500 do 5000 walczących, niepodobna było bez osłabienia na wszystkich punktach zakładać stanowiska stałe na przestrzeni 33 mil oddzielających Orizaba od Vera-Cruz i które się przebywają drogą wytkniętą wprawdzie, lecz od dawna nie poprawianą, będącą zawsze w najgorszym stanie, nie przebytą dla powozów w dżdżystéj porze, i na któréj zdarzają się przejścia trudne do przebycia w obec nieprzyjaciela. Postanowiono więc ograniczyć się zajęciem na téj drodze, Fortin, Cordovy, Potrero i Chichihuitte, znajdujących się jeszcze w pasie umiarkowanym, przeprowadzać koniecznie siłą zbrojną zdolną działać oddzielnie, pociągi, które miały udawać się ciągle z Orizaba do Vera-Cruz dla zabierania zapasów. Zajęcie Soledad, którego ważność aż nadto pojmowano, lecz które w téj porze roku byłoby bardzo niebezpieczne pod względem zdrowia, odłożono do chwili przybycia piérwszych posiłków.

Po kilku dniach wypoczynku w Orizaba, danych wojsku zmęczonemu ostatniemi pochodami i nawiedzanemu w téj chwili dyssenterją i gorączką tyfoidalną, kolumna złożona z dwóch bataljonów morskiéj piechoty, z bataljonu żuawów, oddziału inżynierów osadniczych, plutonu strzelców afrykańskich, oddziału morskiéj artylerji, brygady żandarmów i oddziału szpitalnego, w ogóle wynosząca około 1,500 walczących, skierowała się 23 maja ku Kordowie, gdzie przybyła 24 z zapasem żywności na dwa tygodnie. Ludność tego miasta, która okazywała nam zawsze nieprzyjazne usposobienie, znikła prawie całkiem za zbliżeniem się naszych żołnierzy. Ci udali się bez zwłoki do Chichihuitte, gdyż głównym celem ich posłannictwa było zapewnienie nam posiadania tego ważnego wąwozu, najtrudniejszego przejścia owéj drogi. Wąwóz ten był zajęty przez nieprzyjaciela, którego wyrugowano z łatwością, ale któremu udało się wprzód spalić całkiem mosty, na rzekach Atoyac i Chichihuitte.

Przedsięwzięcie bezpośredniego odbudowania tych przejść stawało się odtąd koniecznem.

Aby znaczne prace do wykonania w tym punkcie posuwały się czynnie, oddział inżynjerów osadniczych stanowiących część kolumny został wzmocniony oddziałem drużyny saperów, która przedtém cała utrzymywana była w Orizaba, na potrzeby robót osadniczych i obronnych, jakie się tam wykonywały w wielkiéj liczbie. Szczęściem można było znaleźć bardzo blizko potrzebne drzewo. Co do żelaztwa i tarcic, trzeba się było po nie udawać do Orizaba, przewożąc je na wozach administracji i pod strażą żołnierzy wziętych też z Orizaba, którego słaba załoga musiała jednak podołać tylu rozlicznym posługom. Z powodu wielkiéj trudności wyrobienia zjazdów w skalistych brzegach Chichihuitte, bardzo wysokich i bardzo stromych, trzeba było z razu poświęcić wszelkie środki jakiemi rozporządzano, na robotę około mostu téj rzeki, bez którego wozy nie mogły przechodzić. Ale za poprawieniem starych zjazdów wykonanych niegdyś przez Miramona na wybrzeżach Atoyac, ta druga rzeka mogła być przebywaną przez wozy naładowane, byle tylko dała się przebywać w brod, i prace koło mostu nie były tak naglące. Postanowiono więc później dopiéro je wykonać, a tymczasem zrobiono wązki-mostek na palach, poniżéj mającego się budować, na pewném wzgórzu po nad zwykłą wysokością wody.

Wszystkie te roboty były do tyla już posunięte w piérwszych dniach czerwca, że dozwoliły pociągowi sprowadzonemu do Vera-Cruz przez jenerała Douay przebyć z łatwością wąwóz Chichihuitte, i dostarczyć 10 tegoż miesiąca do Orizaba zaopatrzenie żywności z niecierpliwością oczekiwane. Most na Atoyac był ukończony dopiéro w połowie lipca, łączył on również jak i most na Chichihuitte wszelkie żądane warunki trwałości.

Dla dostarczenia robotników potrzebnych przy tych budowach i ostatecznego zapewnienia posiadania wąwozu, 1-szy bataljon 2-go pólku żuawów otrzymał polecenie zajęcia go, a dowódca tego bataljonu Morand został mianowany naczelnym zwierzchnikiem tego stanowiska, gdzie rozpoczął stałe osiedlenie, rozkazując natychmiast pobudować schronienia dla szpitalów i magazynów. Wysyłając często swe wojska na zwiady, niekiedy dość daleko zapędzające się, wkrótce zapewnił sobie spokojność często zrazu naruszoną przez nieprzyjacielskich guerillasów.

Jak tylko rożne rodzaje służby zaprowadzono w Chichihuitte, półkownik Hennique 2-go pólku morskiéj piechoty, dowodzący kolumną, uprowadził większą część jéj do Cordowy, nad którą objął główne dowództwo i gdzie niezwłócznie przystąpiono do prac obrony i osiedlenia dość znakomitego, zapewniając bezpieczeństwo i dobry byt załodze. Oddział stojący w Cordovie miał obowiązek dostarczania żywności stojącemu w Chichihuitte, który mu podlegał.

W dniu 26 maja, korpus wyprawy był rozłożony w następny sposób:

W Ingenio 2 bataljony, baterja górna;

W Orizaba główna kwatera, 3 bataljony, 4 plutony strzelców afrykańskich, dziesięć dział, oddział inżynjerów i większa część sił administracyjnych.

W Cordovie, 2 bataljony, 2 działa, pluton strzelców afrykańskich i nieco sił administracyjnych.

W Chichihuitte, 1 bataljon, 2 oddziały inżynierów i trochę ciurów z mułami.

Stanowisko w Fortin, położone na połowie drogi z Orizaba do Cordovy, i stanowisko w Potrero między Cordova i Chichihuitte były zajęte żołnierzy Marqueza, który też oddzielił trochę jazdy do Ingenio i Chichihuitte. Zachowując główne siły w Orizaba i w otaczających wsiach, zajmował się ich uorganizowaniem; nieszczęściem zbywało mu na wszelkich prawie środkach, my zaś nie byliśmy w stanie dać mu w tym względzie żadnéj pomocy, robiliśmy jednak co było można. 3,500 strzelb zabranych na komorze Vera-cruzskiéj były dane bezpłatnie jego żołnierzom z trzema haubicami zabranemi na nieprzyjacielu. Summy pieniędzy, szczupłe wprawdzie, bo brakło ich nam do tego stopnia, że niekiedy nie mieliśmy czém wypłacić żołdu oficerom i żołnierzom, były zaliczane naszym sprzymierzeńcom, którzy pomimo tego nie byli w stanie przeprowadzać naszych pociągów do krainy skwarnéj. Jednakże pozwoliliśmy mu skorzystać z tych pociągów, dołączając część własnych żołnierzy do 2000 żołnierzy Marqueza, którym zlecono, zajmować oddzielnie lub łącznie z nami kilka stanowisk założonych na linji działania. Takie postępowanie zwiększyło znacznie największą trudność, jaką mieliśmy do pokonania, to jest zapewnienie dowozu żywności. Powinniśmy spodziewać się, że znajdziemy wynagrodzenie w usługach przez te wojska złożyć się nam mających.

Anglja.

Londyn, 15 listopada. „Gazeta Londyńska“ umieściła odpowiedź lorda Russell na depeszę p. Drouyn de Lhuys, jednobrzmienną z notą przesłaną dworowi rossyjskiemu, w rzeczy pośrednictwa między stanami wojującemi w Stanach zjednoczonych. Hr. Russell przesłał odpowiedź swoję do lorda Cowley, posła angielskiego w Paryżu.

„Foreign-Office 13 listopada.

„Milordzie, hr. de Flahault przybył do Foreign-Office urzędowie w poniedziałek dnia 10 tego miesiąca i odczytał mi depeszę pana Drouyn de Lhuys, tyczącą się wojny domowéj w Ameryce-Północnéj.

Minister spraw zagranicznych oznajmuje w téj depeszy, że Europa ze smutkiem patrzy na walkę toczącą się więcej od roku na amerykańskim lądzie. Oddaje sprawiedliwość rozwiniętéj z obu stron dzielności i wytrwaniu, lecz zwraca uwagę, że te dowody męztwa pociągnęły za sobą niezliczone klęski i rozlew krwi niezmierny.

Do następstw tej domowéj wojny dodać należy obawę wojny niewolniczéj, co dopełniłoby nadmiar tylu już nienagrodzonych nieszczęść.

Lecz choćby te klęski ciężyły tylko na Ameryce, cierpienia przyjaznego narodu byłyby dostateczne do obudzenia boleści i współczucia cesarza.

Ale Europa także cierpi w najznaczniejszéj gałęzi swego przemysłu, i jej rękodzielnicy narażeni zostali na najokrutniejsze doświadczenia.

Francja i mocarstwa morskie zachowały w ciągu téj walki najściślejszą bezstronność; wszakże ożywiające je uczucia nie tylko nie obudziły w nich nic podobnego do obojętności, lecz przeciwnie zdają się im nakazywać, aby obiedwóm wojującym stronom dopomogły do wybrnienia ze stanowiska, nieprzedstawiającego żadnego wyjścia.

Siły zbrojne walczyły z obu stron z powodzeniem chwiejnem i ostatnie wiadomości nie przyniosły nadziei prędkiego ukończenia wojny. Te okoliczności razem wzięte zdają się sprzyjać przyjęciu środków mogących doprowadzić do rozejmu.

Cesarz Francuzów mniema, że właśnie teraz przedstawia się zręczność oświadczenia stronom wojującym uprzejmych usług państw morskich. Skutkiem czego przekłada naj. pani oraz cesarzowi rossyjskiemu, aby w Washingtonie i u Stanów skofederowanych pomyślić o doprowadzeniu do skutku półrocznego rozejmu, w ciągu którego ustałyby wszystkie kroki nieprzyjacielskie, proste lub uboczne, tak na morzu jak na lądzie, a w razie potrzeby ten rozejm mógłby być na dłuższy czas powtórzony.

To przełożenie, dodaje p. Drouyn de Lhuys, nie pociągnęłoby ze strony 3-ch mocarstw żadnego sądu o początkach wojny, żadnego nacisku na rokowania o pokój, które, jak ma nadzieję, zagaiłyby się w ciągu rozejmu. Trzy mocarstwa wdałyby się tylko dla uprzątnienia przeszkód i to w obrębach przepisanych przez obie sporne strony. Rząd francuzki rozumie, że choćby bezpośredni skutek zawiódł, oświadczenia mocarstw mogłyby być pożytecznemi przez skłonienie ludzi, dziś zapalonych namiętnością, do wzięcia w uwagę korzyści pojednania i pokoju.

Taka jest treść przełożenia rządu cesarza Francuzów; niepotrzebuję dodawać, że rząd królowej poświęcił mu najbaczniejszą uwagę.

Królowa jej mość pragnie działać we wspólności widoków z Francją, w wielkich zadaniach świat poruszających, a mianowicie w zadaniach ściągających się do wielkiéj walki zapalonej w téj chwili w Ameryce północnéj. Ani naj. królowa, ani naród angielski, nigdy nie zapomną z jaką szlachetnością i z jaką wspaniałością cesarz Francuzów stawał w obronie prawa narodów i wspierał sprawę pokoju w zatardze wynikłéj ze schwytania komisarzów skonfederowanych na pokładzie okrętu zwanego Trent.

Rząd królowéj z zadowoleniem uznaje, w zamiarze wstrzymania toczącéj się wojny przez przyjacielskie pośrednictwo, życzliwe widoki i pełne ludzkości uczucia cesarza.

Również podziela to zdanie, że jeśliby doradzane środki były przedsięwzięte, spółdziałanie Rossji okazałoby się nadzwyczaj pożądaném.

Rząd jednak n. pani nie został aż do dziś dnia zawiadomionym, czy rząd rossyjski zgodził się wspólnie działać z Anglją i Francją w téj okoliczności, chociaż ten rząd może popierać usiłowania Anglji i Francji w osiągnieniu doradzanego celu.

Ale czy ten cel da się w téj chwili osięgnąć przez politykę doradzaną przez rząd francuzki? To pytanie było troskliwie i starannie roztrząsane przez rząd naj. pani.

Po rozważeniu wszystkich otrzymanych z Ameryki wiadomości, rząd naj. pani doszedł do wniosku, iż spodziewać się w téj chwili niema powodu, aby rząd związkowy przyjął nastręczony układ, odmowa zaś Washingtonu dzisiaj, przeszkodziłaby ponowieniu przełożeń w czasie niedalekim.

Skutkiem czego, rząd n. pani sądzi, iż lepiéj będzie bacznie czuwać nad postępem mniemania powszechnego w Ameryce; a jeśli da się postrzedz, jak są powody do nadziei że to mniemanie uległo lub może następnie uledz zmianie, trzy dwory będą wówczas miały zręczność z niéj skorzystać i wystąpić z przyjacielskiemi radami z większém niż dziś prawdopodobieństwem przyjęcia ich przez obie walczące strony.

Rząd n. pani udzieli rządowi francuzkiemu wszystkich wiadomości, jakie będzie mógł otrzymać z Washingtonu i Richmondu w tym ważnym przedmiocie.

Wasza dostojność może odczytać niniejszą depeszę panu Drouyn de Lhuys i zostawić mu jej odpis.

Zostaję i t. d. (podpisano) Russell.

Austrja.

Wiedeń 15 listopada. Gazeta Dunajska oznajmuje niepowodzenie kroków swoich pojednawczych uczynionych w artykule swego dziennika dnia 7 b. m. u stronnictwa umiarkowanego węgierskiego, którego pan Deak jest przewódcą a dziennik Pesti-Naplo tłómaczem:

Artykuł, który Gazeta Dunajska umieściła na czele numeru swojego dnia 7 listopada, wywołał głęboki rozbiór w dziennikarstwie węgierskiem. Mężowie polityczni należący do najrozmaitszych stronnictw, osądzili rzeczony artykuł za pojednawczy, tak według treści, jak formy. Chcieliśmy tylko po prostu o tém donieść. Dziennikarstwo węgierskie, uznając, że wyrazy nasze natchnione były chęcią otworzenia drogi do układów, oddają nam sprawiedliwość. Gazeta Dunajska nigdy nieodstępując od zasad, z którémi tak otwarcie i tak często występowała, zachęcała ciągle do zgody. Zostając wierną przekonaniom swoim wyrażonym w art. 7 d. listopada i w przyszłości ich nie zmieni.

Stronnictwo węgierskie, do którego odezwaliśmy się przed innemi, nieoceniło naszego artykułu tak, jak mieliśmy prawo tego oczekiwać. Rzeczone stronnictwo odpowiada nam przez tłómacza swego Pesti-Naplo:

„Nie możemy odrzucić roztrząśnienia warunków zgody, którąśmy sami zagaili, ale żałujemy, iż niepodobna nam odjąć się temu przekonaniu, że w obec takich okoliczności, posłannictwo nasze mimo najlepszą wolę niedoprowadzi do żadnego skutku. Pesti-Naplo postara się stoczyć znowu nić zerwaną, skoro uzna tego potrzebę.“

Jeżeli to nastąpi, dziennik węgierski znajdzie Gazetę Dunajską zawsze, jak i dotąd gotową do wznowienia prac pojednawczych.

Prusy.

Kolonja 15 listopada. Gazeta tutejsza umieściła list z Paryża, obejmujący dosyć ciekawe szczegóły o ostatnim pobycie pana von Bismarck w Paryżu, a mianowicie co następuje:

Wiemy z pewnością, że pan von Bismarck przed wyjazdem na obiad do St. Cloud odwiedził pana Drouyn de Lhuys. Minister spraw zagranicznych francuzkich potém pierwszém widzeniu się (dotąd bowiem ci dwaj mężowie stanu niebyli z sobą znajomi), oświadczył się w sposób bardzo korzystny o panu von Bismarck. Po obiedzie cesarz rozmawiał blizko dwóch godzin z ministrem pruskim. Mimo krótkość pobytu swojego w Paryżu, pan Bismarck jeszcze kilka razy odwiedzał pana Drouyn de Lhuys i miał kilka długich konferencij z panem Herbé, dyrektorem wydziału polityczno-handlowego tudzież według uręczeń wielu osób widywał znaczną liczbę dyplomatów i mężów stanu.

Ponieważ podróż pana von Bismarck niemiała z góry na celu żadnego rokowania, rzecz prosta, że też go i niebyło, ale w rozmowach poruszono mnóstwo zadań. Tak naprzykład pan von Bismarck zaręczył rząd francuzki, że Prusy „pochwalają zmianę polityki francuzkiéj względem Włoch;“ zdaje się nawet, że dokument dyplomatyczny pruski wkrótce potwierdzi tę wiadomość. Gdyby chciano widzieć w tym znak chęci zbliżenia się z Francją, nienależy jednak zapominać, że przez to Prusy nie są w sprzeczności z polityką, któréj aż dotąd trzymały się względem Włoch, co łatwo sprawdzić przez odczytanie noty pana von Schleintz z dnia 13 września 1860 do hrabiego Brassier de St. Simon, w któréj Prusy silnie powstawały przeciw postępowaniu Piemontu z papieżem. Co do dzisiejszego położenia, pochwała polityki francuzkiéj przez Prusy, usprawiedliwia się postawą Anglji, która niemyśli o wydźwignieniu Włoch z kłopotów, w jakie ośmielone przez gabinet londyński za daleko webrnęły. Z tego wszystkiego wynika, że w obec usprawiedliwionéj pod każdym względem gotowości Prus o przypodobanie się Francji, przyjęcie jéj ministra niemogło być oziębłe. Co się innych przedmiotów tycze, o których toczyła się rozmowa, nienależy przedewszystkiem zapominać, że jakkolwiek stan rzeczy w Prusiech jest trudny, pierwszy obowiązek męża stanu pruskiego niedozwalał mu przedstawiać zagranicą ojczyzny ze słabéj jéj strony. Jakoż Francuzi oddają hołd patryotyzmowi, który przebijał się we wszystkich rozmowach pana von Bismarck. Oświadczył on, że Prusy „niemyślą bynajmniéj o zamachu stanu w Niemczech,“ przesilenie zaś wewnętrzne ułatwią na drodze czysto konstytucyjnéj. Konstytucja, rzekł on, niebyła zgwałconą, ale zdawało się rządowi, że mógł był liczyć na większą powolność izby. Wogóle wszystkich tu zdziwiło dyplomatyczne umiarkowanie, z jakiém pan von Bismarck odzywał się o przeciwnikach rządu. Zdawało się, iż ani na chwilę niezapomniał, że mówił do cudzoziemców.

Traktat handlowy był oczywiście jednym z głównych przedmiotów rozmów. Minister oświadczył cesarzowi, panu Drouyn i panu Herbé, oraz wszystkim co go słuchali „że Prusy niezłomnie utrzymają traktat handlowy i wprowadzą go w wykonanie, skoro to będzie możliwém. Nienależy jeszcze pomijać jednego wybitnego rysu. Pewien Francuz, bardzo poważny, odwiedził pana von Bismarck, ale niewiedząc na jakiéj politycznéj stopie znajdują się oba państwa, a mając nabitą głowę rozmaitemi projektami sprostowania granic i zamiany krajów, rozwodził się szeroko nad potrzebami Francji. Owóż ten sam Francuz opowiadał późniéj, jak minister pruski najzręczniéj i najgrzeczniéj dał inny zwrót rozmowie, którą zakończył następnemi słowami: Szanowny panie, Francja niczego niepotrzebuje.

— Oznajmiliśmy już, że projekt do prawa reorganizacji przedstawicielstw powiatowych, wniesiony na izbę poselską przez hrabiego Schwerin w roku 1860 i ponowiony w roku 1862 z poprawami, jakie poczyniono w myśl uwag kommisji izby, umieszczono dziś przez teraźniejsze ministerstwo na liście zadań, któremi wszystkie sejmy ziemskie pruskie zająć się mają. Dziennikarstwo wyzwolone, od pierwszego dnia widziało w tém zamiar gabinetu niepopierania tego projektu do prawa, ponieważ jest rzeczą prawdopodobną, że sejmy ziemskie, których znaczna większość jest w ręku wysokiéj szlachty, niezgodzi się na ten projekt, zmierzający do zapewnienia większego wpływu pierwiastkowi stanu średniego, to jest miastom i wsiom.

Gazeta Pruska 16 listopada ogłasza tekst memorjału, potwierdzającego wyżéj wyrażony domysł. Treść tego obszernego pisma jest następna:

Minister spraw wewnętrznych dowodzi, że projekt do prawa 1862 utrzymuje dla wielkiéj własności ruchoméj pewność, że trzecia przynajmniéj część członków sejmików powiatowych będzie wybieraną z jéj łona; lecz dodaje, że kommisja izby panów doradzała dwie poprawy.

Jedna z tych popraw przedewszystkiém żąda, aby wielcy właściciele wybierali trzecią część członków, następnie zaś, aby pozostałe dwie trzecie rozdzielić na równe części między wielkimi właścicielami, tudzież miastami i wsiami, w taki sposób, żeby w pierwiastku wyborczym odtąd wielka własność liczyła nie $^{3}/_{9}$ ale $^{5}/_{9}$. Izba panów żąda jeszcze, aby właściciele ziemscy posiadający dochodu od 2-ch do 5 tysięcy talarów (stosownie do prowincji) byli z prawa członkami sejmików powiatowych i aby w każdym razie połowa przynajmniéj przedstawicielstwa była zapewnioną dla wielkiéj własności. Druga poprawa wymaga, aby w gminach wiejskich nieprzyjmowano za wybieralnych na sejmiki powiatowe wszystkich członków, lecz tylko tych, którzy piastują lub piastowali obowiązki gminowe oraz takich, co płacić będą pewny, oznaczyć się mający podatek.

Następnie zdania były bardzo podzielone co do praw służących sejmikom powiatowym, pozostawało jeszcze do roztrząśnienia pytanie czy potrzebny jest nieustający komitet wykonawczy sejmików powiatowych, jak to doradza projekt 1862. Nakoniec projekt rządowy zastrzegł, że radca ziemski (Landrath), zwierzchnik zarządu w powiecie mianowany będzie przez króla. Kommisja izby panów wymagała, aby, tam, gdzie aż dotąd sejmiki powiatowe, lub wielcy właściciele mieli prawo przedstawiać trzech kandydatów na posadę radcy ziemskiego, toż prawo i nadal zostało utrzymane sejmikom powiatowym, z tém zastrzeżeniem, aby kandydatów zawsze wybierać z liczby wielkich właścicieli.

Rząd wzywa sejmy ziemskie do roztrząśnienia powyższych popraw.

Berlin 17 listopada. Donoszą z Poznania z dnia 15, że kanonik ks. Tomicki z Konojad, skazany został na 50 talarów grzywien za kazanie miane w rocznicę zwycięztwa nad Turkami pod Wiedniem.

Berlin 18 listopada wieczorem. Gazeta Pruska oznajmuje, że odpowiedzi gabinetom Würtembergskiemu i Darmsztadzkiemu, co do traktatu handlowego z Francją zostały wyprawione przed kilku dniami, podobnież jak odpowiedź dana gabinetowi Bawarskiemu w przedmiocie ogólnéj konferencji związku celnego.

Odpowiedzi przesłane do Sztutgartu i Darmsztadu, mówi dziennik ministerjalny oznajmują tylko, że rząd pruski uważa stanowczą odmowę tych dwóch rządów za oświadczenie, że też rządy nieżyczą pozostać w jednocie celnéj z Prusami, dłużéj nad zakres czasu oznaczony w istniejących traktatach. Co się ściąga do konferencji Monachskiéj, pan von Bismarck prezes rady przesłał dnia 13 listopada posłowi Bawarskiemu przy dworze pruskim następne pismo:

Niżéj podpisany miał zaszczyt otrzymać notę pana hrabiego de Montgielas, posła nadzwyczajnego i królewsko-bawarskiego pełnomocnego ministra, z dnia 7 bieżącego i dowiedział się z tego pisma o przełożeniu tyczącem się 15-go konferencji aż dotąd odkładanéj a mającéj teraz zebrać się w sprawach jednoty celnéj.

Rząd zgadza się, aby rzeczona konferencja, która zgodnie z zastrzeżeniami artykułu 43 protokołu 14 konferencji ogólnéj odbyć się powinna w Monachjum, zgromadziła się w tém mieście i aby niezajmowano się na niéj przejrzeniem taryf, które zwykle stanowią przedmiot obrad. Roztrząsania powinny więc ograniczyć się innemi przedmiotami, które podług art. 34 traktatów zasadniczych należą do prac konferencji, i rząd zastrzega sobie wniesienie przełożeń tego rodzaju, które uczynić zamierza.

Niżéj podpisany, prosząc pana hrabiego de Montgielas o doprowadzenie téj noty do wiadomości swojego rządu ma zaszczyt i t. d. (podpisano) von Bismarck.

Z tego co poprzedza, rzecz widoczna, dodaje gazeta Pruska, że konferencja ogólna zajmować się będzie jedynie przedmiotami wyłącznie do niéj należącemi. A więc mowy być niemoże ani o rozbiorze traktatów z Francją, ani o rokowaniach z Austrją.

— Gazeta Krzyżowa podaje dnia 18 listopada następne szczegóły o przysiędze wykonywanéj przez uczniów spiskowych poznańskich. Zobowiązywali się oni: 1) zachować przed wszystkimi tajemnicę o istnieniu i czynnościach stowarzyszenia; 2) wiernie spełniać obowiązki członków w spisku; 3) wytężyć wszystkie siły na oswobodzenie ujarzmionéj ojczyzny. Ta przysięga była składana

na Ojczyznę i pozytaną za obowiązującą na całe życie. W liczbie powinności członków podług przysięgi znajduje się obowiązek działania na ludności wiejskie w duchu narodowym. Mówią, że między zabranemi papierami znajduje się zupełna lista członków.

Grecja.

P. Saint Marc-Girardin pogląda ze smutkiem na rewolucję grecką; w liście pisanym do wydawcy czasopisma la Semaine universelle pisze między innemi: Rewolucja była nieuchronna; ale czy dobrze się skończy? Czy Grecja wyjdzie z niéj większą i rozleglejszą?— Mocno wątpię. Mojem zdaniem, mylna to rachuba zapalać rewolucję wewnętrzną, dla nabycia większéj siły na zewnątrz. Francja 1792-go nie była zdobywczą i z początku miała się odpornie, później dopiero przeszła do działań zaczepnych. Czyż Grecy spodziewają się, że nowy król przyniesie im w posagu Tessalję i Epir? albo wówczas ten król powinien by być albo Turkiem, albo Anglikiem. Prędzéj spodziewałbym się przyłączenia Morei do wysp Jońskich, niż wysp Jońskich do Grecji. Helleni, starajcie się ułatwić wasze sprawy co najprędzéj, bo każda zwłoka grozi wam stratami. Już wpadliście w podejrzenie, żeście podnieśli rewolucję garibaldistowską; są ludzie, którzy niewierzą, że jedyną przyczyną rewolucji, była zupełna niezdolność do panowania króla Ottona. Przeszłość przekonała mię tak głęboko, że przestałem wierzyć w przyszłość. W tém usposobieniu umysłu, co chcecie, panie wydawco, abym pisał o Grecji. Za nadto kocham tę ziemię, abym miał o niéj mówić lekko i nie kiedy w sercu niemam ani iskierki nadziei. Dla Boga, niech Grecy działają bystro. Wolałbym nawet rzeczpospolitę, ale prędko utworzoną, niż królestwo, na które przyszło by długo czekać. Jeżeli broń Boże, zdarzy się choć jeden rozbój morski na Archipelagu, Grecy są zgubieni; wywłaszczą ich dla pożytku europejskiego.

— Artykuł niedawnego dekretu, ogłoszonego przez rząd tymczasowy ateński, w moc którego wszyscy Grecy liczący 25 lat wieku mogą być wybieranymi na posłów sejmowych we wszystkich prowincjach greckich, zadziwił niektóre dzienniki paryskie i zdawał się im być niejasnym. Wiedzieć jednak należy, że aż dotąd, posłowie mogli być tylko wybieranymi w miejscach swojego zamieszkania. Pięciu mężów wyjęto z pod ogólnego prawa. Zgromadzenie 1843-go roku uchwałą narodowéj dozwoliło panów Colletti, Metaxa, Maurokordato i Filhellena angielskiego Church, wybierać na posłów w całym kraju, dekret zaś dnia 29 marca 1844-go rozciągnął tę uchwałę na jenerała Kalergis. Teraz rząd tymczasowy znalazł, iż należało udzielić toż prawo wszystkim Grekom.

P. J. Girard de Rialle, obeznany dokładnie ze stanem Grecji, podaje następną wiadomość o mężach składających rząd tymczasowy ateński:

Senator Dymitr Bulgaris, prezes rządu, jest jednym z weteranów wojny o niepodległość, a razem weteranem walk parlamentowych greckich; był on członkiem zgromadzenia narodowego na wyspie Hydra, gdzie urodził się na początku teraźniejszego wieku. Jak wszyscy bogaci kupcy helleńscy, oddał majątek krajowi i opuścił handel dla poświęcenia się polityce. Rząd króla Ottona nie mógł się mianowanie go senatorem, chociaż należał do opozycji, która znalazła przytułek w najwyższem zgromadzeniu państwa w Senacie. Rzeczone zgromadzenie pod królem Ottonem, między europejskiemi izbami panów, najpodobniejsze było do senatu rzymskiego. Prawdę też mówiąc, rząd upadły musiał gorszyć starców, wychowanych w obrzydzeniu władz tyrańskich, nawykłych w latach od 1821—1829. Można było powiedzieć, że nim ostatnie mianowania króla Ottona nie skaziły senatu, izba wyższa składała się z mężów, którzy dobili się krzeseł wśród walk, niebezpieczeństw i poświęceń. P. Bulgaris był zawsze jednym z najwiérniejszych jéj członków.

Nigdy nie zrzucił narodowego stroju, nie mówi on wyraźnie po francuzku, ale język dobrze rozumie, tak, że niepotrzebował w rozmowie ze mną tłomacza. Jego panowanie z niezachwianéj i rozsądnie przekonania dając był ukryte w cieniu. Lecz nakoniec lud poznał się na nim i otoczył go stateczniem przywiązaniem. Umysł umiarkowany, mniemania zachowawcze i wyzwolone, są zakładem pomyślności Grecji, gdyby mu tam należeć będzie do rządu swojego kraju.

O admirale Kanaris warto powtórzyć w całości, to co o nim p. Ubicini napisał: tymczasem to tylko dodam, że przed rokiem stronnictwo wyzwolone greckie na nim opierało swoje nadzieje. Stary Kanaris wiedziony przez króla Ottona, zamknął się w domowem zaciszu, z którego świeże wstrząśnienia go wywołały. Liczni jego synowie, wszyscy służą krajowi, jedni w dyplomacji, inni w marynarce, inni nakoniec w wojsku; są oni nadzieją Grecji, która nigdy nie zapomni ich ojca, szlachetnego zwycięzcy w Chios i Tenedos narodowego admirała.

P. Rufos, trzeci z członków rządu tymczasowego, jest wzorem patryoty: on to urządził rewolucję w Patras i w Grecji zachodniéj. Godny pod wszelkiemi względami nowego stanowiska, przedstawia w tryumwiracie greckim stan najważniejszy, a mianowicie kupiecki. Kupiec w Grecji nie wyłącza patryotyzmu. Obyczaje pana Rufos tchną starożytną prostotą; wolny od wszelkiéj ambicji, ale cały duszą oddany ojczyźnie i rewolucji, przyjął ciężkie obowiązki ze względu na dobro Grecji, ale skoro zadanie swoje spełni, gotów jest wrócić do Patras i znowu zająć się domowemi sprawami. Mąż niezachwianego umysłu, nie przyjmuje żadnego układu, i rząd tymczasowy nie zboczy z drogi, którą naród sobie zakreślił, podnosząc rewolucję.

Niektóre dzienniki francuzkie, jedne z obawy, drugie z pragnienia, chcą koniecznie dopatrzyć się w Grecji stronnictwa republikańskiego. Co do mnie, nie słyszałem o niem ani w Atenach, ani nigdzie w królestwie, gdzie wszystkim w dziennikach o jego istnieniu. Słyszałem wprawdzie z nich widziały Mazzinizm, rozciągający swe skrzydła nad Grecją i krzyknęły na strachę: Grecy dobrze ludzimy się, że są wdzięcznymi: lecz możemy przy tém zaręczyć, że swobody ludu w niczem nie będzie uznaną przez rząd tymczasowy i już cieszyły się z bliskiego zmartwychwstania rzeczy-pospolitych klassycznych.

Jenerał Teodor Griwas, którego miano za głowę tego stronnictwa, pochodził z pokolenia Kleftów; odznaczył się on w wojnie o niepodległość, a następnie był przewodnikiem tych wyprawy 1854. Wprawdzie przekonania jego były skrajne, ale na Wschodzie górowanie ludzi takich zaspokajało narodowości i niepodległości; mniejsza o formy rządowe, byle narody władzy uszczęśliwy swe pragnienia. Jenerał Teodor Griwas ciągle mieszkał w Acharnanji, nie daleko Wonicy, twierdzy położonéj nad brzegiem zatoki Artańskiej, gdzie stoczono niegdyś sławną bitwę pod Actium. Mąż dzielnej ręki, przez długi czas żył na bitwie i niedostępnym kraju podniósł przeciw ... Griwas wcale nie myśli o rzeczypospolitéj. Cokolwiek, zawiódł jego skończony, śmierć wydarła go ojczyznie.

Przypatrzmy się z kolei ministrom. P. Zaunis, minister spraw wewnętrznych, nosi wsławione imię w rocznikach wojny o niepodległość grecką, syn hetmana, starannie wychowany, umysł prawy i oświecony. Był już on ministrem wprawdzie pod królem Ottonem, z którem z wybitnych jego znamion jest moralna odwaga.

P. Kumunduros jest nadzwyczaj pracowity i biegły w administracji krajowéj.

P. Deligiorgi, człowiek jeszcze młody, niedosyć znany, przedstawia stronnictwo nowe; przedstawia się młodzieżą której jest bożyszczem; pełen świetnych przymiotów, przy doświadczeniu może wyjść na znakomitego męża stanu.

P. Diamantopulos, minister spraw zagranicznych, podobnież niedosyć jeszcze dał się poznać; należy do rzędu dobrych mówców, zwanych i zręcznych. Mówią, że dla tego dano mu posadę ministra, aby zaspokoić pana Rigasa Palamidesa, którego niepodobna było umieścić w gabinecie.

Między ludźmi bardzo wziętymi, lecz których trudno było użyć, wymieniają panów: Buduris, Kalliga, Christides i Dosios (ojca).

P. Buduris, członek komitetu rewolucyjnego, walczył od 1837-go przeciw systematowi bawarskiemu. Wychowany w Anglji, przeniknął się tam niezrównanem uszanowaniem dla konstytucji, lecz nie należy do stronnictwa angielskiego w Grecji. Był on prezesem izby poselskiéj w r. 1858, trzymał statecznie z opozycją, a kiedy wrócił do życia domowego, ściągała go tam nienawiść dworu. Jakoż w ciągu rokoszu nauplijskiego uwięziono go w Atenach i trzymano dopóty, dopóki powstanie nie upadło. Zalicza go zgromadzenie umysł żywy, nieubłagana logika i wielka nauka. Toż samo powiedzieć można o panu Kalliga, który chociaż wskazywany przez mniemanie powszechne, nie został ministrem.

P. Christides stał długo na czele opozycji w senacie; jest on także weteranem wojny o niepodległość a urodził się na Fannarze. Pierwsze pole jego administracyjne były w Multanach, późniéj wziął udział w rewolucji greckiéj, jak urzędnik cywilny. Biegły w skarbowości, zgłębił wszystkie systemata administracyjne europejskie i statecznie walczył z władzą, gdy nagle w początkach bież. roku, podczas wybuchu nauplijskiego, cofnął się od spraw krajowych, przez co naraził się na utratę wziętości, w miarę jak wziętość pana Bulgarisa rosła. P. Christides z wielką szkodą swoją milczał, kiedy mówić należało.

Nakoniec p. Dosios (ojciec) używa w Grecji zaufania, na które ze wszelkich względów zasługuje. Równym krokiem postępują w nim nauka i patryotyzm, zdolności i wyobrażenia umiarkowane, które jedynie są trwałe, jedynie zdolne wziąć górę nad podnietami nawet najsprawiedliwszych uniesień; w tych przynajmniéj słowach pisał do mnie o panu Dosios jeden z członków komitetu helleńskiego.

Depesze telegraficzne.

LONDYN, piątek 21 listopada. Wiadomości z New-Yorku z dnia 10-go oznajmują, że jenerał Mac-Clellan został uwolniony od dowództwa wojska potomakskiego i zmieniony przez jenerała Burnside. Odebranie dowództwa jenerałowi Mac-Clellan zrobiło silne wrażenie na umysłach wojska i ludu. Mówią o zmianach w gabinecie związkowym.

Domyślają się, że jenerał Lee znajduje się w Gordonsville. Pod dowództwem jenerała Breckenridge 28,000 oderwańców uderzyło z dwóch stron na Nashville. Odparto ich od jednéj strony. Wypadek uderzenia na drugą stronę dotąd jeszcze nie jest wiadomy.

Konskrypcja w mieście New-Yorku została odłożona na czas nieokreślony.

LONDYN, piątek 21 listopada. Donoszą z New-Yorku z dnia 11 listopada, że wiadomość o uderzeniu na Nashville była przesadzoną; zaszła tylko utarczka.

Dzienniki południowe twierdzą, że związkowych zniesiono w wyprawie pod Newbern.

Stowarzyszenie demokratyczne mianowało jenerała Mac-Clellan kandydatem do prezydencji na przyszłych wyborach. Rząd związkowy ogłosił nowe wypuszczenie bonów skarbowych na 13 miljonów z procentem $7^3/_{10}$.

TURYN, piątek 21 listopada. Na dzisiejszem posiedzeniu izby poselskiéj p. Massari powstawał na systemat polityczny ministrów; brak powagi z ich strony wywołał, podług niego, zamachy w Sarnico i Aspromonte. Powiedział, że nota pana Drouyn Lhuys nie była by napisaną, gdyby ministerstwo sprężysto stało na czele rządu we Włoszech. Wynurzył boleść, że chorągiew francuska osłania zbójców, którzy pustoszą kraje południowe.

P. Boggio bronił ministrów. Podług niego, odpowiedzialność za zamachy sarnicki i aspromoncki, spada na gabinet barona Ricasoli za to, że doraźniéj nie potłumił stronnictwa działania.

TURYN, sóbota 22 listopada. Pan Boggio ciągnął dziś daléj w izbie poselskiéj, mowę zaczętą wczoraj. Wyraził, że trudności stosunku zewnętrznego, mają źródło w uchwale izby, wywołanéj przez hrabiego Cavour, kiedy ogłosił Rzym za stolicę królestwa. Ta uchwała rzekł pan Boggio, obudziła niecierpliwości, i utworzyła powikłania, dla wszystkich gabinetów z kolei po sobie następujących. Mówca skończył, żądaniem uchwały, która niezamykała by drogi, o połączeniu się rozmaitych odłamów większości, co mogło by być osięgniętem przez przetworzenie gabinetu na podstawie parlamentarnéj.

PARYŻ, niedziela 23 listopada z rana. Otrzymano z Aten następną wiadomość z dnia wczorajszego 22: „Minister angielski zapytany o kandydaturze do tronu książęcia angielskiego, odpowiedział, że rząd jego nie myśli mięszać się do wyborów, i że Grecja może swobodnie wybrać dla siebie króla. Wybory zaczną się 6 grudnia, a skończą się 10. Wielkie jest prawdopodobieństwo, że królewicz Alfred będzie wybrany“.

LONDYN, niedziela 23 listopada. Wiadomości z New-Yorku z dnia 13, oznajmują, że na giełdzie tego miasta, panował lekki popłoch, z powodu rozniesionéj pogłoski o pobiciu jenerała Burnside i o odzyskaniu przez oderwańców Harper's-Ferry, ale źródło téj pogłoski, okazało się nie rzetelne. Jenerał Rosenkrantz przybył do Nashville. Stosunki między tém miastem i północą zostały przywrócone. Oderwańcy cofnęli się ku stronie południowéj od Nashville. Minister skarbu, zawarł z bankiem pożyczkę 12 miljonów na dwa tygodnie, aż do zawarcia pożyczki publicznéj.

LONDYN, poniedziałek 24 listopada. Morning pisze „ponieważ dziennik le Nord zaprzecza, że układy dyplomatyczne wyłączają od tronu greckiego książąt należących do rodzin trzech mocarstw opiekuńczych, sądzimy, że te układy i nas nie związą.“

PIZA, niedziela 23 listopada. Dziś o godzinie 10 zrana, doktor Zanetti szczęśliwie wydobył kulę z rany Garibaldiego.

Przegląd miejscowy.

Dnia 11 b. m. listopada w gmachu Muzeum odbyło się jedenaste w tym roku zwyczajne posiedzenie członków Kommissji archeologicznéj pod przewodnictwem prezesa hr. Eustachego Tyszkiewicza i w obecności p. kuratora Wil. okręgu naukowego księcia Szychmatowa-Szyryńskiego.

Prezes zagaił posiedzenie następującém przemówieniemi:

„Panowie moi! Zdając przed wami sprawę z ofiar, jakie w ubiegłym miesiącu, wzbogaciły zbiory naszego muzeum, niemogę zamilczeć o zamiarze hr. Augusta Potockiego, ofiarowania nam dubletów dzieł treści historycznéj z bogatéj swéj bibljoteki w Willanowie. Będę miał wkrótce podług listownego zapewnienia światłego współczłonka naszego, nadesłany sobie ich katalog, i wówczas będę mógł dać szczegółowe objaśnienie tego nowego nabycia przed szanownem gronem naszego Towarzystwa.

Gorliwy i nieustający w swych darach ks. Józef Małyszewicz nadesłał nam ośmdziesiąt ważnych autografów, uzupełniających niejako udzielone uprzednio rękopisma, składające część archiwum domu Branickich w Białymstoku. Hr. Leon Potocki w kilkudziesięciu listach, nadesłać raczył pisma wyłącznie do rodziny Poniatowskich odnoszące się. Ciekawe są listy króla Stanisława Augusta, z dwóch rozmaitych epok jego życia, to jest kiedy był posłem w Petersburgu, i kiedy w Grodnie mieszkał po złożeniu korony. Inne wyłącznie pisane były do wojewody Mazowieckiego, ojca króla; autografy Ernesta Birona, feldmarszałka Municha, Krasickiego i Trembeckiego znacznie ten oddział u nas wzbogaciły. List własnoręczny ks. Adama Naruszewicza, pisany do króla w 1796 roku, przedstawia jego krytyczne położenie i za materjał służyć może do uzupełnienia bijografji uczonego biskupa.

P. Dubicki Józef doktor med. zamieszkały w Zabłudowiu nadesłał nam zegar stolikowy podróżny, z napisem wewnątrz objaśniającym do kogo należał. Oto są słowa wyryte wewnątrz zegara: 1794,—*kompania zegarmistrzów w Warszawie dla wodza Kościuszki.* Wdzięczni jesteśmy za dar tak dla nas drogi, za dar, który byłby ozdobą każdego muzeum na obu półkulach świata. Z reszty ofiar szczegółowie zda sprawę naukowy sekretarz naszego Towarzystwa.

Czynności komitetu dla wzniesienia pomnika królowéj Barbarze, dzięki pomocy członków znakomitéj rodziny i ofiarom prywatnych osób dźwignęły się naprzód. Komitet postanowił jak najrychléj wprowadzić w wykonanie środki obmyślane do powiększenia potrzebnych dla przyzwoitego wykonania tego przedsięwzięcia funduszów.

W ubiegłym miesiącu staraniem Towarzystwa, odnowioną została płaskorzeźba, będąca na domie narożnym przy ulicy Zamkowéj i zaułku Św. Michalskim; po oczyszczeniu kamienia zabielanego od niepamiętnych czasów, odkryto następujący napis: *Kamienica bractwa Swiętey Anni, uprzywileiowana przez(sic) Unią, recuperowana w roku 1643.* Dom ten dotąd jest własnością wspomnionego bractwa. Użyty do tego snycerz p. Kozłowski, nieprzyjął za swoją pracę żadnego wynagrodzenia.

Niezabierając czasu szanownemu współkoledze, panu Gusiew, który nam dzisiaj ma odczytać swój artykuł, o dawném opactwie na Kołoży w Grodnie, winienem uwiadomić, że w ubiegłym miesiącu odwiedzających osób było 1022“.

Nie możemy się odjąć chęci przytoczenia tutaj w całości listu Adama Naruszewicza, w którym z całą otwartością przemawia do króla jako zbolały pasterz i poddany. Oto są jego słowa:

„Najjaśniejszy, miłościwy królu. Po ostatnim tym kraju zupełnym rozbiorze, dostałem się z dyecezyą i dobrami pod troiste panowanie. Część dyecezyi na Podlasiu, maiącą w sobie około trzydziestu parafialnych kościołów po prawey stronie Buga opanowali Prusacy. Część drugą teyże, po teyże stronie rzeki obieła Rossya, gdzie i część dóbr biskupich weszła. Janow, rezydencya moia, gdzie mam dom obszerny i wygodny, gdzie mam kościoł pryncypalny, seminaryum kleryków, konsystorz, archiwa i sądy, z dobrami w Litwie i na Podlasiu leżącemi po lewéj stronie Buga, z kościołami parafialnemi, więcey piąciudziesiąt, dostał się Cesarskim, i już ich mam cokolwiek w mieście i po wioskach. Kwestya teraz, gdzie siedzieć i kończyć życie. W Pruskim kordonie prócz juryzdykcyi duchowney nad plebanami, ani maiątku ani mieszkania nie mam. W rossyiskim na Wołyniu iuż mi przez ukaz odięto juryzdykcyą duchowną przed dwoma miesiącami z przyczyny iakobym miał moię rezydencyą *extra-imperium*, lubo dotąd rezydencia moia Janow była w Litwie i pod panowaniem rossyiskim przysięgły siedziałem. Dobr mi iednak dotąd na Wołyniu nieodebrano, które są od lat kilku w arędzie u siestrzeńca mego Brochockiego. W tymże Rossyjskim kordonie w Litwie mam znaczne wioski, lecz ich sytuacya nadbużna ogołociła przedziałem rzeki ze wszystkich łąk i pastwisk w kordonie Cesarskim pozostałych: a do tego nie masz tam żadnego domu, gdzieby można było mieszkać biskupowi z dworem, familją liczną, z xiężą i przyjaciołami; bo w tych słomą dzianych a zprochniałych chałupskach ledwo się ubogi ekonom miescić może. Same więc potrzeby fizyczne, gdyby innych przyczyn niebyło radzą mi brać determinacyą, abym w Janowie i Cesarskim kordonie mieszkał. Tu albowiem i dom mam stanowi i wiekowi memu przyzwoity i część plebanii znacznieyszą i dochody ieszcze przy dobrym rządzie z miasteczka i z wiosek równe prawie tym, które są pod rządem rossyiskim. Ale, miłościwy królu, większy mam wzgląd na to, żem biskup katolicki i że może, gdy mi śmierć już nieto daleka oczy piaskiem zarzuci, sukcessorowie moi, iak się dzieie w państwach austryackich utrzymaią się przy tym choć szczupleyszym majątku kościelnym, który poprzednicy moi od lat blizko trzechset od poprzedników W. K. M. otrzymali. Wszelako żebym był wolny na sumieniu, żem wszystko czynił com był powinien, piszę do księcia gubernatora Litewskiego, abym mógł choć do końca życia utrzymać się przy juryzdykcyi duchowney w Brzeskim i przy wioskach tam będących: piszę zaś to nie z ducha łakomstwa, abym grosze zbierał, bom wszystko wyłożył na ozdobę kościołow i reparacyą dóbr, dawniey opuszczeniem a swieżo ogniem i ostatnią ruiną wniwecz obróconych. Jeśli W. K. M. Dobrodziey moy zawsze w sercu i myślach moich przytomny do tego mi dopomódz możesz, proszę o to pokornie. Jeśli nie: niech się iuż dzieje wola P. Boga ze mną: a ia w Janowie ostatka tchnienia mego czekać będę, bo tam mam pierwszy kościoł i grob dla siebie zgotowany. Opowie W. K. M. Beresniewicz dawny sługa pański całą moią sytuacyą i w iakich to przez cały rok zeszły byłem zgryzotach. Bądź W. K. M. pamiętny i łaskaw na tego człowieka talenta mającego bez sposobu do życia: bo on i wszyscy tu krewni moi do mnie zebrani żywią się z ułomków chleba tego, którego coraz umniesza nowa rzeczy odmiana, a może mi kiedy staremu i spuchłe nogi już wlekącemu człowiekowi przyidzie iść do Rzymu okiju na Jubileusz jeśli go dożyię. O Boże, tu siecz tu pal, byleś na wieki przepuścił. Jestem iakim był zawsze w szczęściu i złey doli, z nayżywszym przywiązaniem i respektem Waszey Królewskiey Mości.

Pana mego miłościwego wierny i nayniższy sługa
Adam Naruszewicz. B. Ł.

Z Janowa 1796, 14 februarii.

Z kolei po odczytaniu przez sekretarza naukowego protokołu przeszłego posiedzenia rzecz. członek Mateusz *Gusiew* odczytał własny artykuł o starożytnéj cerkiewce na Kołoży w Grodnie odznaczającéj się wewnątrz swoją garnczkową budową, i o losach jakie przechodziło założone tam opactwo, do czego wiadomości czerpał głównie z inwentarza ks. Opata Kulczyckiego sporządzonego w 1734 roku. Nakoniec po odczytaniu spisu ofiar i korrespondencji za miesiąc ubiegły wybrany został na członka współpracownika p. Puzyrewski, sekretarz mineralogicznego Towarzystwa w Petersburgu.

Umieszczamy tutaj spis osób i instytucij, które w upłynionym miesiącu przyłożyły się do wzbogacenia muzeum, oświadczając im w imieniu całego Towarzystwa serdeczne podziękowanie za złożone dary:

1) Bereśniewicz Władysław ob. p-tu Nowogródz. Kalendarz w r. 1756 w drukarni Zamojskiej B. Jana Kantego wydany; przywiléj Zygmunta Augusta dany Mikityczom w r. 1568; list cesarzowéj Katarzyny II do Wojewody Wileńskiego Karola Radziwiłła; list Stanisława Augusta potwierdzający nadania Zygmunta III Bereśniewiczowi i firman turecki.—2) Ks. Jankowski (John of Dycalp) łzawnicę szklanną znalezioną w powiecie Nowogródzkim we wsi Zalesiu hrabiów Potockich.—3) Smithsoniański Instytut w Waszyngtonie dzieło p. t. Annual report of the Smithsonian Institution for 1860. Washington 1861.—4) Karnowicz Eugenjusz czł. współpr. trzy zeszyty wydawanego przez siebie pisma p. t. Mirowoj Pośrednik.—5) Monkiewicz J. Kurhański ziemski sprawnik futro nazwane parka, które noszą mieszkańcy brzegów Lodowatego morza, Samojedy i Ostiaki.—6) Chełstowska Wiktorja pelerynkę z przędzy szklannéj utkaną.—7) Ks. Puzielewicz Antoni, proboszcz Kurzeniecki, pięć assygnat polskich. 8) Kirkor Feliks, rektor Pińczowskiego gimnazjum, Pieczęć półku kawalerji przedniéj straży W. X. L. komendy pułkownika Byszewskiego. 9) Friedlein D. E. księgarz plan okolic Krakowa własnym nakładem wydany.—10) Zawadzki Adam czł. współpr. portret Damela, malowidło przedstawiające grajka wioskowego i portret Bohdana Chmielnickiego.—11) Kucewicz Władysław 16 srebrnych monet, z których 14 kufickich znalezionych w Kryszburgu w Inflantach, 2 medale bronzowe i 1 srebrny i 2 bronzowe wykopaliska, znalezione w Inflantach w p-cie Rzeczyckim, w okolicach jeziora Raśna.—12) Swidzińska Marcjanna obyw. p-tu Wilejskiego kapę Zofji z Kopciów Poziomkowskiéj Łowczynéj Starodubowskiéj.— 13) Krasowski ucz. gimn. Wil. 9 monet miedzianych.— 14) Cesarska Peterskurska Akademja nauk 5-ty zeszyt V-go tomu wydawanego przez siebie Bulletin i 1-szy tom swoich pamiętników, w dwóch księgach.—15) Łastowski Hieronim, inżynjer kilkadziesiąt minerałów i gatunków ziem wydołytych przy robotach kolei żelaznéj.—16) Gusiew Mateusz rz. czł. 3 zeszyty wydawanego przez siebie Gońca nauk matematycznych.— 17) Dubicki Józef zegar stołowy ofiarowany przez zegarmistrzów Warszawskich Tadeuszowi Kościuszce r. 1794.— 18) Ks. Lothweison Józef dzieło p. t. „Akt Usługi chrztu ś-go i Wieczerzej Pańskiéj, także akt dawania slubu małżeńskiego“ druk. w Lubeczu r. 1644 in 4-o.—19) Bonoldi Achilles fotografję zdjętą przez siebie z obrazu Simmlera, wyobrażającego zgon królowy Barbary Radziwiłłównéj.— 20) Jakutowicz Dyonizy emeryt, kawałek kryształu górnego.—21) Skaradkiewicz 2 monety miedziane.— 22) Ksiądz Moszyński Antoni dwadzieścia broszur rozmaitéj treści z XVII i XVIII wieku, pięć rękopismów, list ks. Stanisława Konarskiego własnoręczny i widok pałacu hrabiego Brzostowskiego w Pawłowiczach z. r. 1775.— 23) Ksiądz Rajuniec Antoni czł. współpr. broszurę p. t. Pamiątka stóletnia zwycięztwa pod Wiedniem przez Jana III etc. przez szkołę główną W. X. L. uroczyście obchodzona d. 11 i 12 paźdz. 1783 r.— 24) Korotyński Wincenty czł. współpr. dwie fotografje paleograficzne z aktów grodzkich Poznańskich i cztery wyroby z soli z Wieliczki 25) Baron Kochne Ludwik czł. współpr. okaz wielkiego kruka (corvus corax) 26) Ahrens Jan sześć dzieł w ótmiu tomach.—27) Hr. Potocki Leon, dwadzieścia trzy autografy osób znakomitych z XVIII wieku.— 28) Baliński Michał Wice-prezes Wil. arch. kom. dzieło własne p. t. Dawna Akademja Wileńska wydana w Petersburgu, 1862 r. nakł. Ohryzki.—29) Książe Giedrojć Adolf czł. honor. dziewięć dzieł w dwunastu tomach.—30) Ksiądz Małyszewicz Józef czł: współpr. ośmdziesiąt autografów znakomitych osób w językach polskim, franc. niem. włos. i tureckim; kopję Instruktarza danego miastu Białostokowi w r. 1745 i opisanie szczegółowe pałacu Białostockiego, przez Piramowicza w 1775 r. sporządzone.—31) Chodźko Dominik czł. współpr. trzy dzieła w czterech tomach.—32) Ministerjum Narod. ośw. dziennik swój za miesiąc październik.

Przegląd

Pism czasowych.

Gazeta Warszawska (do N. 267).

— Piszą z Poznania pod 14 listopada: W d. 11 b. m. przed senatem kryminalnym tutejszego sądu apellacyjnego, oprócz sprawy przeciwko panu Jagielskiemu i księdzu Respądkowi, toczyły się i inne sprawy, a między innemi przeciwko księdzu Tomickiemu z Konojad, oskarżonemu z powodu kazania, mianego w roku zeszłym, w rocznicę bitwy pod Wiedniem. Piérwsza instancja, nie pozwoliwszy obwinionemu bronić się w języku polskim, skazała go zaocznie na trzy miesiące więzienia. Sąd apellacyjny skazał go na zapłacenie 50 talarów kary lub 4-tygodniowe więzienie, ale wypowiedział zarazem tę ważną dla polskich mieszkańców w. ks. Poznańskiego zasadę, że nie sądu jest rzeczą wyrokować o tém, czy obwiniony posiada gruntownie język niemiecki lub nie, ale raczéj sąd zezwolić powinien na obronę w języku polskim, jeżeli obwiniony oświadczy, iż językiem niemieckim nie włada dokładnie. Dla tego to sąd apellacyjny zniósł zupełnie wyrok piérwszéj instancji i wydał ze swej strony wyrok na mocy złożonych mu akt.

— Piszą ze Lwowa: Niedawno spaliło się tu dwoje koszar wojskowych. Domniemywano się, że ogień był podłożony, lecz nie miano podejrzenia żadnego ktoby był podpalaczem. W tych dniach wszelako zgłosiła się do jeneralnéj komendy wdowa po kapralu od huzarów, Teresa Holy, wyznając, że ją wyrzuty sumienia zniewalają do przyznania się, iż podpaliła koszary przez zemstę, za to, że jej odebrano pozwolenie trzymania w obu tych koszarach straganów. W obu przypadkach podpaliła składy siana i słomy. Aresztowano ją i oddano sądom cywilnym karnym do ukarania.

— Za nader pożyteczne i nader w czasie danym właściwe uważać musimy, pojawienie się zapowiedzianego przed kilku miesiącami „Programu do egzaminu z Historji Praw, które w Polsce przed wprowadzeniem Kodeksu Napoleona obowiązywały.“ Jest to wprawdzie dopiéro pierwszy poszyt, a będzie ich jeszcze dwa; lecz niemożemy już się niecieszyć, iż ta praca pożyteczna ułatwi zrozumienie i posłuży do zgłębienia dawnego prawa polskiego, którego znajomość dla dokładnego pojęcia naszéj przeszłości jest tak niezbędna. Pracowita młodzież naszéj szkoły głównéj wdzięczną będzie mężowi, który obok mozolnych i trudnych prac do swego powołania przywiązanych, nie wahał się podjąć wielkiéj a pożytecznéj pracy, zmierzającéj do rozszerzenia w kraju, a zwłaszcza pomiędzy wstępującą na pole prawnicze młodzieżą, naukowéj wiedzy. Dzieło, które się pod skromnym pojawiło tytułem, nie wyczerpuje wprawdzie przedmiotu, ale wskazuje drogę, jaką przy chęci a dobréj woli można dojść do wszechstronnéj znajomości traktowanego przez autora przedmiotu.

— Piszą z Rzeszowa pod d. 9 listopada: W dniu wczorajszym otworzono tu kassę oszczędności, na którą pozwolenie jeszcze w styczniu nadeszło, lecz z powodu sporu względem wyboru zarządu, otwarcie téj instytucji tak się opóźniło. Po nabożeństwie, na którém znajdowali się: magistrat, znaczna część członków wydziału miejskiego, dyrektorowie i członkowie wydziału kassy oszczędności, wielu urzędników i obywateli miejskich, całe zgromadzenie udało się do gmachu magistratu, gdzie lokal przeznaczony

na kassę oszczędności proboszcz poświęcił. Następnie przemawiał do zgromadzonych prezes wydziału kassy oszczędności i senjor wydziału miejskiego, p. Schaiter, a po nim dyrektor kassy oszczędności i przełożony dyrektorjatu, adwokat krajowy, dr. Zbyszewski. Kassa, posiadająca kapitał zakładowy 5,600 złr., powstałych z dobrowolnych zapisów obywateli, tak chrześcjan jak i starozakonnych i daru gminy, z początku będzie się trudnić udzielaniem pożyczek na zastawy i eskontowaniem weksli. Wkładki będą przyjmowane od 25 centów do 100 złr. a nikt nie będzie mógł posiadać w kasie więcéj niż 2,000 zł. Wkładki przynosić będą 4%. Protektorat kassy oszczędoności rzeszowskiéj przyjął hr. Józef-Alfred Potocki. Kassa oszczędności w Rzeszowie jest trzecią założoną w Galicji. Piérwsza powstała we Lwowie w 1843 r., a druga w Tarnowie w 1862 r.

— Piszą z Krotoskiego pod d. 1 listopada: Wywożenie klassy roboczéj przez płatnych agentów zagranicznych ustało na chwilę i niebyło nic o niém słychać, kiedy ni stąd ni z owąd zjawia się w tych dniach w Kobylinie ajent z pewnych dóbr w gubernji Mińskiéj i zakłada biuro werbunkowe. Wyjeżdża on codziennie, z przybranemi ku pomocy osobami, do okolicznych wiosek i wielkiemi obiecankami zwabia włościan ku sobie, tak, że dotąd, jak chodzą wieści, ma ich już paręset. Miejscowa władza starała się energicznie zapobiedz temu, ale z małym podobno skutkiem. Również nie udaje się duchownym, pomimo starannych zabiegów, powstrzymać ludu, zdurzonego nadzieją, iż tam wielkie brać będą zasługi, iż tam pieczone gołąbki latają po powietrzu. Niestety! nadchodzą już stamtąd listy od dawniejszych podobnych wychodźców, proszące rodzin o przysłanie pieniędzy na powrót pod rodzinną strzechę.

— Piszą z Krakowa pod d. 15 listopada: Komitet restauracji kościoła ś-go Wojciecha, na zebraniu dzisiejszém przejrzał rachunki z dotychczasowych robot i wydatków. Okazało się, że aby zaspokoić należytyści za materjał i robotę, o ile takowa dotąd uskutecznioną została, potrzeba około 3,000 złr., a takowe znaleźć może jedynie komitet w dobroczynności prywatnéj.

— Piszą z Krakowa pod d. 12 listopada: Wielu gospodarzy wiejskich na Szlązku austryjackim zamierzyło założyć w Cieszynie Towarzystwo rolnicze, w którémby obrady i rozprawy odbywały się w języku polskim. Rząd krajowy nie potwierdził przełożonych sobie statutów, a to jakby z tego powodu, iż jedno już Towarzystwo rolnicze istnieje dla Morawy i Szlązka w Bernie, a drugie w Opawie ma być założone. W obu pomienionych Towarzystwach dozwolone jest używanie, obok języka niemieckiego, także języka morawskiego, a zwolennicy jedności czesko-morawskiéj chcą zaprowadzić używanie języka czeskiego, zamiast nieco odmiennego morawskiego. Mieszkańcy więc polscy na Szlązku, nie umiejąc po czesku lub po morawsku, niemogą korzystać pod każdym względem z obrad jednego lub drugiego Towarzystwa. Tycze się to szczególniéj właściwego księstwa Cieszyńskiego, gdzie język polski jest językiem krajowym.

— Piszą z Poznania pod d. 12 listopada: Co do obecnego stanu przygotowawczych zabiegów do obchodu tysiącletniéj rocznicy Piastowéj, podają: że komitet żadnéj dotąd nie wydał w téj sprawie odezwy; zaprosiwszy wszakże na prezesa honorowego ks. arcyb. Przyłuskiego, uwiadomił naczelnego prezesa, p. Bonina, iż zamyśli wznieść w przyszłym roku kopiec na cześć Piasta, a na nim kaplicę śś. Cyrylla i Metodego, w Kruświcy, nad Gopłem, naprzeciw tamtejszéj kollegjaty, świeżo odrestaurowanéj. Czy jakie w tym celu rozpoczęto już roboty, niewiadomo. Prace do Album Piastowskiego nadchodzą też dotąd bardzo skąpo.

— Z Inowrocławskiego piszą pod d. 11 listopada: W dniu 8-ym b. m. odbyło się zebranie powiatowe, na którém obradowano o warunkach projektowanéj kolei żelaznéj, mającéj przejść przez powiat. Obrano także na sejm prowincjonalny deputowanego, w osobie p. Nehringa, znanego pracownika na polu dziejów polskich. Wyrażono także życzenie, aby obywatele liczniéj i bez wyjątku zbierali się na ważne zwykle obrady, nie obojętni, ale pomni na dobro powiatu i kraju.

Gazeta Polska (do N. 267).

— Donoszą z Kijowa, że w tych dniach dostrzeżono na ulicy Włodzimierskiéj tworzące się dwie rozpadliny, po których bliższém obejrzeniu okazało się, że w miejscach tych znajdują się podziemne przejścia wyżłobione w kształcie ulic. Pieczary te należałoby pilniéj zbadać i tak dla korzyści nauki, jak również dla bezpieczeństwa mieszkańców, uchronić od zawalenia. Kto wié czy archeologja nie znajdzie w nich jakich szacownych zabytków przeszłości, tém więcéj że jak wiadomo mieszkańcy tych okolic, kryli się w starożytności przed najściem nieprzyjaciela w podziemiach, skąd nawet Berliński wnosi, że nazwa Kijowa pochodzić może od wyrazu fińskiego kieph, znaczącego schronienie. Z licznych pieczar w Kijowie i okolicach dotąd zbadane tylko zostały pod względem historycznym i archeologicznym, odkryte w r. 1850 przy budowie kanału z Peczerska do Dniepru; dokładny ich opis przez p. Siemiątkowskiego z rysunkami, znajduje się w jego galerji osobliwości i widoków Kijowa wydanéj w roku 1856.

— Piszą z m. Brzegu na Szląsku, pod d. 16 b. m.: Oprócz kolei żelaznéj przez Szląsk Górny przechodzącéj, poprowadzoną być ma druga kolej z drugiego brzegu Odry (prawego), od Wrocławia na Oleśnicę, Namysłów, Karlsruhe, Kreutzburgerhutte, Königshut i Malapane i łączyć się będzie z koleją Opolsko-Tarnowicką. Ministerjum projekt téj kolei przyjęło już i oświadczyło: że skoro zakładowy kapitał 4,100,000 talarów na akcje podpisany będzie, natychmiast wydaną zostanie koncessja. Zebrany już w tym celu komitet w Wrocławiu, poczynił stosowne rozporządzenia, i podpisy na akcje jeszcze w tym tygodniu zebrane będą.

— Pp. Gebethner i Wolff wydali: „Dzieje Polski w dwudziestu czterech obrazkach," napisane dla ludu przez p. Anczyca, znającego nasz lud i umiejącego doń przemawiać, wydawcę „Kmiotka." Autor przebiega całą historję, ale w sposób taki, jak właśnie dla ludu potrzeba, na główne jej sceny symboliczne, wybitne, malujące epoki całe zwracając uwagę, uosabiając ją w postaciach, w wypadkach, nie męcząc szczegółami bez znaczenia. Wié dla kogo pisze i myśli o tém ciągle; nietylko zrozumiałym, stara się być ponętnym, jest zajmującym, nie poświęca prawdy dla efektu, ale umie wydobyć wrażenie z niéj, wybierając z dziejów te fakta, które w nich świecą najjaśniéj. Rzecz cała dzieli się na dwadzieścia cztery historyjki, które zajmują cały przebieg dziejów od Piasta do naszych czasów. Wydanie w znacznéj liczbie egzemplarzy z kolorowemi obrazkami, bo tu barwa była konieczności, przedstawiło wiele trudności, musiano szukać środków, aby je dostępném uczynić, i użyto po raz piérwszy u nas kolorowego druku, który dał rezultaty wcale dobre. Znać w tém jeszcze próbę piérwszą, ale czego niedostaje wykonaniu na piérwszy raz trudnemu, które komponować musiano i zgadywać, to zastępują dzielne rysunki dobrych artystów, wyrazisto a szykownie przedstawujące przedmioty. Książka ta rozejdzie się prędko, i będzie pamiątką, jak u nas dla ludu każdy ochotnie pracował, boć tu ani widoki zysku, ani sławy nie były pobudką, ale czysta, poczciwa chęć spełnienia obowiązku.

— Wyszły dwie książeczki Janka z Bielca (Gregorowicza): „Druga książeczka obrazkowa" i druga „Obrazków z żywotów świątobliwych, błogosławionych i zasłużonych krajowi ludzi." Nie potrzebujemy ich zachwalać, są dobre, tylko cena ich (po 40 gr. za jedną) nie zdaje się dosyć przystępną.

— Młodzież do szkół publicznych uczęszczająca, niejednokrotnie zgłaszała się do Instytutu Muzycznego z oświadczeniem, że pragnęłaby korzystać z rozmaitych przedmiotów muzyki w Instytucie wykładanych, gdyby godziny wykładu tak uregulowane były, by nie stał na przeszkodzie naukom szkolnym. Okoliczność tę zarząd Instytutu wziął pod bliższe rozpoznanie: a zapatrując się na art. 64 ustawy, który go upoważnia do rozdziału godzin i uczniów w ten sposób, aby wszyscy zgłaszający się na naukę muzyki, z wykładu w Instytucie korzystać mogli, postanowił ułatwić młodzieży szkolnéj możność kształcenia się muzykalnego w Instytucie, w charakterze wolnych słuchaczy, i w tym celu tak godziny na muzykę dla nich przeznaczone uregulował, żeby te nie przypadały jednocześnie z przedmiotami w szkołach publicznych wykładanemi.

— P. E. Garczyński nadesłał do redekcji list następujący:— Zachęcony umieszczonym w N 257 Gazety Polskiéj artykułem o języku litewskim, ośmielam się podać redakcji Gazety Polskiéj, a za jéj pośrednictwem redakcjom Gazety Warszawskiéj, Tygodnika Ilustrowanego-Bibljoteki Warszawskiéj i Przeglądu Europejskiego projekt następujący: Z prywatnych ofiar, w przyjmowaniu których wspomnione redakcje zapewnie udziału swego nie odmówią, zbieranym będzie fundusz do wysokości 10,000 zł. (1,500 rs). Za wspólną między redakcjami powyżéj wymienionych pism zgodą, obmyślonym będzie dozór nad zachowaniem i użyciem wzmiankowanego funduszu. Osoba posiadająca odpowiednie naukowe ukształcenie i upoważniona do zajęć nauczycielskich, uproszoną będzie do wykładania za umówionem wynagrodzeniem prywatnego kursu języka litewskiego, w lokalu jednéj z wymienionych wyżéj redakcij. Do korzystania z takowego wykładu dopuszczoną będzie ograniczona liczba słuchaczów, pragnących w celu naukowym nad językiem litewskim pracować. Kurs, czyto półroczny, czy roczny, będzie powtarzany o tyle, o ile na to pozwoli fundusz będący do dyspozycji. Po wyczerpaniu funduszu, w takim tylko razie nowe na ten cel ofiary będą przyjmowane, jeżeli w tym czasie przy szkole główné] lektor języka litewskiego ustanowionym jeszcze nie będzie. Precenta i pozostałości z funduszu zakładowego użytemi zostaną na premja za pracę do nauki języka litewskiego odnoszące się. Oto jest ogólny zarys projektu, który proszę, w czém się niedokładnym pokaże, sprostować i uzupełnić. W każdym razie, polecam go opiece redakcji, w nadziei, że nie odmówi swego udziału w sprawie mającéj pośredni może, ale zawsze niezaprzeczony związek ze sprawą oświaty współziomków naszych litewskiego języka, tak gorliwie przez niektóre rady powiatowe gubernji Augustowskiéj popieraną. Składam na początek złotych sto.

— Donoszą z Łęczyckiego: Rozeszła się tu wiadomość, że ma być budowaną nowa koléj żelazna od Rokicin przez Łódź, Zgierz, Ozorków, Łęczycę do Kalisza. Linja ta łącząc z sobą wszystkie fabryczne najludniejsze miasta téj okolicy z koleją warszawsko-wiedeńską i poznańską, nastręcza w niedalekiéj przyszłości wielkie widoki korzyści tak dla téj części kraju, przez którąby przechodziła, jako też i dla akcjonarjuszów.

Jutrzenka.

— W n-rze 46 z dnia 14 listopada, czytamy następujący artykulik redaktora p. t. „Nadzieje postępu:" Z prawdziwą przyjemnością donosimy o zwycięstwie idei postępowych w Izraelu. Rabini nasi wszelkich odcieni religijnych, najwięcéj wpływu na lud wywierający, zgodzili się między sobą jednomyślnie na używanie wszelkich środków moralnego nacisku w ich mocy będących, by skłonić nauczycieli religijnych, tak zwanych Melamdym, aby każdy z nich starał się zaprowadzić w szkole swojéj, w chederze, wykład języka polskiego, przybierając do tego nauczyciela rodowitego Polaka, posiadającego dokładnie język krajowy. Piérwszy to będzie promień światła społecznego, rzucony w ciemne zakątki szkół naszych, który wkrótce się rozszerzy i ogarnie cały Izrael polski zbawiennym ogniem oświaty. Wyglądamy czasu, gdy będziemy w możności donosić czytelnikom naszym o faktach dokonanych. Na teraz cieszymy się przyrzeczeniem.

LITEWSKA KOLEJ ŻELAZNA.

(Dokończenie ob. N. 89)

W grudniu roku 1858 jeden z inżynjerów dróg kommunikacyjnych odbył wycieczkę wzdłuż linji pomiędzy Pińskiem a Grodnem, które pierwiastkowo poczytywano za punkt najwłaściwszy połączenia drogi pińskiéj z warszawsko-petersburską. Bliższe przypatrzenie się miejscowości i warunkom ekonomicznym gubernij Zachodnich, wpłynęło na zmianę tego pomysłu i zamiast Grodna wskazało Białystok. Tak więc niemożna powiedzieć, iż linja z Wołynia na Białystok wytkniętą została po prostu na karcie geograficznéj, jak się to z innemi drogami żelaznemi u nas zdarzało. Idea ta należy wyłącznie do osoby, która odbyła przedwstępne poszukiwania na gruncie; była bowiem zupełną nowością w okolicach, które najbardziéj w jéj urzeczywistnieniu są zainteresowane. W roku 1860 znalazła się już możność odezwania się do niektórych kapitalistów z propozycją wzięcia udziału w wykonaniu projektu. W roku 1861 szczegółowo obejrzano miejscowość od Białegostoku aż na Wołyń; w wycieczce téj znaleziono przedsięwzięcie tak dogodném, jak tylko życzyć było można, a nadto zgromadzono liczne materjały rzecz wyświecające, których na innéj drodze niewiadomo czyby się dostać udało. Nakonice taż wycieczka na Wołyń dała możność przedstawienia projektu w téj właśnie miejscowości, dla któréj urzeczywistnienie go było i zawsze będzie pierwszorzędną kwestją żywotną. Propozycje robione w tym przedmiocie rozmaitym osobom, okazały w największéj części rezultat przechodzący wszelką nadzieję powodzenia, jakkolwiek zataić niemożna, że tu i ówdzie spotkać się dało niezupełnie klarowne pojęcie o znaczeniu w mowie będącego przedsięwzięcia. Cóżkolwiek bądź jednak, zdrowe pojęcia ekonomiczne i gotowość służenia krajowi swojemi zasoby była mocniejszą niż głosy zacofanéj wyjątkowości powiatowéj. Projekt znowu o krok jeden, i krok nader ważny, posunął się naprzód.

Pomimo pewnych nieuniknionych kollizij w pojmowaniu rzeczy, z czego wynikać się zdawały nie dosyć przyjazne dla przedsięwzięcia następstwa, rozgłos jego nabierał coraz większego znaczenia, tak, że w początku roku bieżącego można było, bez obawy nieosiągnięcia skutku, przełożyć pierwszorzędnym krajowym kapitalistom-obywatelom wezwanie, ażeby na czele przedsięwzięcia stanęli. Jakoż dnia 27 marca, podaną została przez założycieli do byłego główno-zarządzającego kommunikacjami petycja o dozwolenie przystąpienia do prac przedwstępnych budowy kolei żelaznéj z Białegostoku na Wołyń i o współudział ze strony rządu. Petycja ta została podpisaną przez księcia Druckiego-Lubeckiego, p. Skirmunta, kks. Wł. i Rom. Sanguszków, hr. Tarnowskiego, p. T. Bobra-Piotrowickiego, hr. Jana Tyszkiewicza *), księcia P. Wittgensteina, hr. Aug. Zamojskiego w imieniu własném i małoletnich Potockich, oraz przez p. J. Zawiszę. Dnia 7go lipca, nastąpiła odpowiedź b. głównozarządzającego, który kommunikował założycielom z Najwyższego rozporządzenia, iż mogą przystąpić do robienia ścisłych naukowych poszukiwań na linji litewskiéj kolei żelaznéj, bez zapewnienia jednak gwarancji ze strony rządu. Mamy zupełne przeświadczenie, iż poszukiwania okażą na oko, że ta ostróżność ze strony władzy zarządzającéj kommunikacjami, była tylko nieuchronną ostróżnością, nie zaś przewidywaniem strat dla podskarbstwa państwa.

Poszukiwania rozpoczęte w piérwszych dniach sierpnia, szybko naprzód postępują i około połowy listopada praca na gruncie zostanie ukończoną. Oczekiwane z niecierpliwością przez założycieli zezwolenie na prowadzenie linji przez puszczę Białowiezką, w tych dniach otrzymane, a zatém żadnéj mitręgi w pracy przewidywać już niemożna. Niebędziemy tu iść ślad w ślad odbywających się poszukiwań, ponieważ zamierzyliśmy przedstawić ich obraz całkowity zaraz po ukończeniu całéj pracy. Powiémy tylko, iż założyciele postąpili bardzo trafnie, że nieograniczyli poszukiwań do linji pomiędzy Białymstokiem a Pińskiem, jak pierwotnie zamierzano, lecz posunęli je do Dąbrowicy, leżącéj już na krańcu geograficznym Wołynia. Tym sposobem rozstrzygniętą zostanie od razu kwestja przesławnych błot pińskich, które całkowicie leżą na stronie południowéj Pińska, mając główne zbiegowisko na Styrze, nie zaś pod tém miastem, jak mylnie było utrzymywano. Na dzień 20 lutego roku przyszłego zamierza się piérwszy zjazd założycieli do Wilna, w celu ostatecznego rozstrzygnienia losów przedsięwzięcia, i jeżeli nastąpi Najwyższa sankcja budowy kolei żelaznéj litewskiéj, to roboty z przyszłém latem się rozpoczną.

Za zbyteczne poczytujemy rozwodzić się nad ważnością projektowanéj kolei żelaznéj dla okolic południowych i w ogólności dla Litwy; dla Polesia i Wołynia jest to, podług wyrażenia bliższych miejscowości założycieli, kwestja życia lub śmierci. Zwracamy tu uwagę na łatwo dające się przewidzieć ogromne korzyści, jakie ta droga Towarzystwu kolei żelaznéj warszawsko-petersburgskiéj przyniesie. Dopóki bowiem ta ostatnia nie będzie połączoną z rozmaitemi linjami pobocznemi, idącemi z miejscowości odznaczających się przemysłem lub handlem; dopóty, z powodu, iż jest osamotnioną i przechodzi w największéj części przez miejsca niekwitnące ani handlem, ani przemysłem, musi akcjonarjuszów swoich narażać na daremne oczekiwanie jakiegobądź zysku. Owoż dla czego nam się zdaje, że wszelkie podobnego rodzaju przedsięwzięcie, jak koléj żelazna litewska, należy poczytywać za dobrodziejstwo, czynione głównemu Towarzystwu dróg żelaznych. Sama ta jedna okoliczność jest już dostateczną do odparcia zarzutu, iż koléj litewska jest przedsięwzięciem, mającém na widoku jedynie interes miejscowy, jak to się słyszeć dało.

Ponieważ wpadliśmy na zarzuty, potrącimy tu jeszcze o jeden, może nawet więcéj pozornego znaczenia mający, a mianowicie: czy prowincje południowe i zachodnie mają dostateczną ilość nieuwięzionych kapitałów, ażeby takie przedsięwzięcie, jak koléj żelazna litewska, przywieść do skutku? Na to opdowiedzieć można stanowczo, że kapitały znajdą się wszędzie, nawet w saméj Turcji. Inaczéj się mają rzeczy, jeżeli mówić będziemy o bezpieczeństwie wynurzania się kapitałów, i tu skarga uzasadnienie znajduje. Jak można naprzykład, liczyć u nas na działalność kapitałów, otrzymywanych drogą prywatną, kiedy odebranie należności za obligiem poczytuje się częstokroć za rzecz całkiem niepodobną? Skoro ta zawada przez zabezpieczenie niezawodności przedsięwzięcia usuniętą zostanie, kapitały na budowę kolei żelaznéj litewskiéj z pewnością się znajdą. Potrzeba tylko, naszém zdaniem, przystać na to, że wielkie kapitały, niezbędne dla każdego obszerniejszego przedsięwzięcia, najwłaściwiéj dają się zebrać z wielkiéj liczby kapitalików drobnych. Takie kapitały daleko są ważniejsze, niż od ręki sypane miljony satrapów pieniężnych. Im więcéj osób bierze ze swym kapitałem udział w jakiém przedsięwzięciu, tém powodzenie jego jest pewniejszém. Ale żeby to nastąpić mogło, potrzeba wprzódy wtajemniczyć publiczność we wszystkie szczegóły przedsięwzięcia, i wtenczas tylko, skoro pożytek jego okaże się rzeczywistym, wyprzedaż akcij pójdzie niezawodnie szybko. W miarę tego, jak rzecz się wyjaśnia, skoro tylko zasady, na których się wspiera, są gruntowne, obojętni otwierają oczy, a antagonizm umilknąć musi, i panowaniu opinji ustąpi pola. Założyciele kolei żelaznéj litewskiéj, działając w tym kierunku przez wezwanie prasy do współudziału w wyświeceniu zagadnienia pod względem technicznym, statystycznym, handlowym, dowiedli pojmowania interesu przedsięwzięcia jak najlepiéj. Jakoż, przedmiot ten, tak niedawno jeszcze omal całkiem obcy dla ogółu, dziś ma za sobą opinję publiczną, która nieprzypuszcza nawet możności nieziszczenia się projektu. Taka zacna droga otwartości, probująca dobroć sprawy, pożądanąby była w czynnościach wszelkich stowarzyszeń akcyjnych, które ilekroć jéj się nietrzymają, sprowadzać muszą swych wspólników i kraj cały na manowce.

Rozszerzyliśmy się nieco za długo nad projektem litewskiéj kolei żelaznéj; lecz uczyniliśmy to rozmyślnie, albowiem jesteśmy przekonani, iż ta droga będzie kamieniem węgielnym całéj nowéj sieci kolei żelaznych na południu, a z niemi zupełnego przewrótu ku lepszemu stosunków ekonomicznych krainy. W tym przewrócie koléj żelazna litewska odegra daleko ważniejszą rolę, aniżeli niektórzy mniemali, lub twierdzili, że mniemają. Życzyć należy, ażeby cała czynność co do tego przedmiotu skierowaną dziś została do miejscowości, których rozwój ekonomiczny bez utworzenia kommunikacij, jest niepodobny. Taką miejscowością jest Pińszczyzna, ku niéj więc nasze życzenia zwracamy.

Nakonice powodowani pragnieniem największego powodzenia przedsięwzięcia, niemożemy niewypowiedzieć tu życzenia, ażeby założyciele projektowanéj kolei żelaznéj mieli na baczeniu bardzo ważną okoliczność, a mianowicie kommunikacje poboczne, których gdy braknie, pożytek ze szlaku głównego, choćby jak najracjonalniéj wytkniętego, zawsze będzie ograniczony. Zbudowanie kolei żelaznéj litewskiéj nieuchronnie pociągnie za sobą potrzebę ulepszenia spławu na rzekach systematu dnieprowego, sporządzenia kilku szoss i w ogólności rozpostarcia całéj sieci nowych dróg kommunikacyjnych w okolicy. Wówczas tylko cała ludność krainy, zarówno bogaty właściciel ziemski lub kupiec, jak i ubogi włościanin, będzie mógł korzystać z dobrodziejstw, jakie szybka kommunikacja nastręczy. Potrzeba zawsze mieć przed oczyma tę prawdę, wypowiedzianą przez znakomitego publicystę niemieckiego Rühla, że każda nowa droga żelazna wtenczas tylko przynosi maximum korzyści, kiedy z pomocą innych szlaków, przytyka do każdego miasteczka, wchodzi do każdéj chałupy. Powodzenie bowiem drogi żelaznéj zależy bezpośrednio od łatwości korzystania z jéj usług.

*) Po zaszłéj śmierci hr. Jana Tyszkiewicza, na miejsce jego, jakeśmy słyszeli, ma wstąpić do liczby założycieli, po porozumieniu się ze spadkobiercami zmarłego, synowiec jego hr. Józef Tyszkiewicz.

KORESPONDENCJA KURJERA WILEŃSKIEGO.

List z p-tu Dziśnieńskiego.

Minęły już wiosna i lato, i jesień się kończy; rolnik z potu czoło ociera i spocząć trochę zamyśla, poglądając na stodoły pełne owoców pracy swojéj. Nieco się wprawdzie nalękał wiosną, bo mu się zdało, że chłody i deszcze zasiewy poniszczą, i latem jeszcze się lękał bardzo niestałéj pogody i chłodu niezwyczajnego u nas w téj porze; ale niemógł się nadziwić, dla czego zboże rosło pięknie i jak się zbiór siana udawał, i zadumał się w końcu, kiedy obaczył zebrane plony z pola w porze właściwéj, któremi napełnił wszystkie kąty w gumnie, a jeszcze sterty i stogi pobudował; więc jakby niewie i nierozumie, skąd się to wzięło wszystko, bo przed kilkunastu miesiącami z westchnieniem przechadzał się po polach szlachcic, myśląc, że lasem zarosną; po stodołach, że zgłodniałe wróble w nich się tylko gnieździć będą; bo rozumiał, że wolność włościan zgubę za sobą dla szlachty przyniesie, że już chyba samemu z pługiem i kosą pójść trzeba będzie. Jednak przejrzał jasno i poznał, że dobra instytucja, że sprawiedliwość, tylko dobre następstwa sprowadzić może; że człowiek wolny lepiéj pracuje, i że jakoś się zdaje, iż z jego pracy otrzymuje się większy pożytek.

Jednak jęczy nie jeden z nas, nawet pisząc publicznie, że drogi parobek, i jego pokarm i jego odzienie; smuci się i martwi wszystkich, strachem panicznym napełniając kraj przelękniony. Nieraz, gdy by przyszło koniecznie uwierzyć, naprzykład panu A. J. na słowo jego markotne, to by się trzeba było zrzec ziemi i dworu, a uciekać gdzie i pieprz nie rośnie.

Skarży się taki pan mocno, że robotnik trzy złote albo i cztéry kosztuje dziennie, że parobek rubli 60 czasami na rok; więc rady niema, desperacja i zguba szlachcica wieczna! Wierzymy temu śród westchnień, a zamilczeć chcemy naiwnie, że ten robotnik zrobi prawie we dwoje niż ów dawniejszy, chudy, słaby i ogłupiały, który kosztował dziennie $1\frac{1}{2}$ albo 2 złote.

A oprócz tego, jaka różnica w cenach produktów, na ustalenie których w normie bardzo wysokiéj, oswobodzenie ludu stanowczo wpłynęło. Bo kiedy chłop wolny, niema już nadziei dostać *garncowego* co sobotę od pana, ani też innéj zapomogi, nie frymarczy zbożem, po nocach go żydom po karczmach nieprzedaje za bezcen, sypie śmiało do śpichrza, wiezie otwarcie na targ do miasta, albo używa sam lepiéj i ze sprzedażą się nie śpieszy; nie kradnie sam od siebie i niekryje się od pana, jako swego wierzyciela, któremu oddawać nigdy nie miał ochoty, a wolał przedać tajemnie za nic prawie. Kiedy więc tak się zmieniły okoliczności gospodarskie miljonów rolników, ceny się podnoszą na wszystkie produkta i my na tém zyskaliśmy bardzo wiele. Kiedyż to było, naprzykład w roku tak urodzajnym jak teraźniejszy w stronach nad-dźwińskich, ażeby za beczkę lnianego siemienia płacono 35 rubli, za jęczmień od 8—9 rub. za owies od 4—5 rub. za żyto od 11—12 rubli, za pszenicę około 20 rub. i to w jesieni, kiedy chłop ma jeszcze, co sprzedać i bez żadnego transportu, na miejscu. Widocznie to są korzyści z oswobodzenia rolnika wynikłe.

Kiedy zaś obok tego, robotnik we dwoje podrożał, podrożały też i plony we dwojo, prawie zyskaliśmy 40% intraty. Bo rzecz wiadoma, że jeśli zasiew morga żyta, zebranie i zmłócenie, dawniéj nam kosztowały około 6 rubli, a niezły średni urodzaj nam dał rubli 20 z morga, więc potrąciwszy koszta, zostawało rubli 14, czystego dochodu; dzisiaj kiedy kosztuje ten sam morg żyta rubli koło 13 a kiedy za żyto weźmiemy około 40 rubli, zostaje nam 27 rubli, to jest 13 rubli więcéj dostaniemy z morga.

Można też śmiało ręczyć, że ceny się niemogą zniżać na produkta konsumpcyjne, albowiem lud wolny, którego byt dobry znacznie się podnosi, sam więcéj używać musi, a nie śpiesząc się ze sprzedażą zboża, ale trzymając go z większą ochotą niż zwyczajne pieniądze w zapasie, jeszcze silniéj na cenę produktów wpłynąć musi.

Więc ta nasza wygrana 40 prawie procentów, wyraźnie powstała z przyczyny nadania wolności włościanom i o tyleż podniosła wartość ziemi naszéj, albowiem już straty, jakie ponieśliśmy przez umniejszenie robotnika i droższą jego cenę, potrąciliśmy z góry przy wyliczeniu dochodu z morga żyta.

Może się kto jeszcze zamyśli nad tém, że to dobrze teraz, póki jest jakakolwiek pańszczyzna, póki ziemia cała jest w naszém ręku, lecz, że jeszcze nieszczęście być może utajone w przyszłości tajemnicach: w oczynszowaniu i uwłaszczeniu włościan, niemyśląc, że oczynszowanie zamieni tylko robotnika pańszczyznianego na parobka i dworną uprząż i że czynsz z dwóch chat wszędzie opłaci jednego parobka, który zastąpi rzeczywiście dwie chaty. A rzeczą jest nadto wiadomą, iż jeżeliśmy obliczali 13 rubli kosztu na morg żyta, ceniąc robotnika najmowanego codziennie, to parobek roczny taniéj nam to zrobi. Więc, że oczynszowanie włościan wpłynąć niemoże na zmniejszenie dochodów z ziemi, lecz je owszem powiększy, uważamy kwestję tę za dowiedzioną i doświadczoną. Lecz rozpatrzmy jakie skutki uwłaszczenie ludu wywrzeć musi.

Jeżeli za pomocą idemnizacji przed rząd obmyślanéj lud się uwłaszczy, wnosząc 6% od kapitału przedstawiającego wartość ziemi, opłaconego dziedzicowi przez rząd za nią, rzecz pewna, że mało włościan się znajdzie, którzy zechcą własne zapasy pieniężne na to użyć, a korzystać będą czasowie z udzielonéj im pomocy. Przez czas jakiś umocniwszy się w przekonaniu, że ich nowy stan i położenie zmienić się niemogą, włościanie uwierzą ostatecznie w reformę i w nietykalność ich własności i nabiorą odwagi, aby ukryte pieniądze na jaw wydostać. Nieraz się zdarzy, skoro się w jakiéj chacie ludność okaże za wielką, że się z niéj który oddzieli, i zechce wziąść w dzierżawę lub kupić u nas kawał ziemi swobodny od gminowego zarządu i obowiązków z tém związanych. Kiedy na 100 gospodarzy znajdzie się takich 10 potrzebujących ziemi na czynsz lub własność i kiedy ci staną w konkurencji ze szlachtą to o 10% procentów wkrótce czynsze się podniosą, a w przeciągu lat 10, wartość ziemi jeszcze się wzniesie niemniéj jak o 25%, bo wielka być musi zawsze ochota do nabycia własności, przy wzrastaniu dobrego bytu i przywilejów (?) właścicieli ziemskich.

Pan J. B. kupił ziemię, nabrał *animuszu* i *fantazji*, jak to czytelnikom Kurjera wiadomo, i wyrzekł o cenie ziemi to, co poczuł kupując jéj włok kilkanaście; nawet mu własność ziemi lepszy humor zrobiła niż badanie natury (zapewne ze strony niepotycznéj, nieestetycznéj, nieponętnéj). Więc uważajmy, iż wielu nadspodziewanie staje na rynku rolniczym, kupuje ziemię, iżby swój animusz orzeźwić i fantazji nabrać obywatelskiéj. Niby to żart, ale on wiele mówi o tradycji przywiązanéj do własności ziemi; u nas kto jéj niema, jakoś się czuje nieswojskim

w kraju, niby jakim ruchomym kosmopolitą.*) Nie jest nawet pewnym, czy umie sądzić o potrzebach kraju nieposiadając jego cząstki; a czuje się niezbyt jeszcze odważnym kiedy kości jego dziadów nie leżą obok domu jego, gdzie się mu porodziły dzieci, które ojca matkę i mogiły dziadowskie, szanować i kochać się uczą. A nasz uwolniony włościanin chował od dziesięciu może wieków swych dziadów i ojców na jednéj mogile, ta mogiła przynajmniéj już jest jego własnością, bo wyrosła z kości i ciała, jego własnych. Dziś już on jéj nieopuści, lecz wyciągnie do nas rękę, abyśmy go umocowali i upewnili w wiecznem posiadaniu jego zagrody. W tém jest najgłówniejsza moralna podstawa pomyślnego uwłaszczenia dla nas, jako dla właścicieli ziemskich, bo na cenę ziemi ta tradycyjna siła wpływa mocno i da pewną ewikcję papierom na téj ziemi opartym i powinna być bodźcem do popierania sprawy uwłaszczenia daléj i daléj.

Gdy wszystko dzisiaj tak wyrasta z łona naszego kraju prędko i pięknie, należy się spodziewać pobrych plonów, bylebyśmy koło nich dobrze chodzić umieli i pozwolili im dojrzeć spokojnie. Niechby każde zebranie szlachty dążyło ku dobru ogólnemu, niechby każdy zjazd obywateli pełnych animuszu i fantazji, jak mówi p. J. B., był rzeczywistem zebraniem *ludzi*, prowadzących sprawy krajowe z pojęciem swego posłannictwa; niechby nareszcie jednostki zdolnie pracujące dla dobra kraju były uznane za rzeczywistych moralnych przywodźców; oto czego nam dzisiaj potrzeba.

Uznajmy, że nie urodzenie i dostatek, ale tylko uczciwość, zdolność, wykształcenie i siła moralna, praca, nauka i niezłomny charakter, powinny być szanowane. Bo tylko te przymioty są przymiotami prawdziwych obywateli kraju.

Wtenczas kochany szlachcicu, bracie urodzony, pełny *animuszu* i *fantazji*, zrozumiesz dla czego swoboda i uwłaszczenie ludu dobre plony przynosi, dla czego jak w twoich gumnach coraz pełniéj kłosów, tak coraz pełniéj dobrych i mądrych ludzi miłujących i uprawiających tę ziemię będzie w jéj progach. Idź-że więc śmiało z rozumnemi ludźmi, daj się prowadzić bez uporu, jeżeliś sam niestworzony i nieuznany na wodza. *Bo uczciwość, zdolność, wykształcenie i siła moralna, praca, nauka i niezłomny charakter*, jedynemi są przymiotami, jakiemi ludzie rządzić mogą; a wszelki urząd w nieumiejętném ręku, słabym kierowany rozumem musi być szkodliwym i występnym.

Ignacy Zenowicz.

Żytomierz, 27 października 1862 r.

Rozpoczynając dzień każdy modlitwą, błagającą o chleb powszedni, nie wahamy się rozpocząć i téj gawędki, wiadomostkami czysto-gospodarczemi. Jesień mamy prawie bezprzykładnie suchą — i jasną. Przed miesiącem kilka zaledwo dni powitało nas nie tylko deszczem, ale nawet kilkogodzinnym śniegiem. Dotąd zaś, dni pogodne i mrozy, dochodzące niekiedy do 10 stopni podniosły niezmiernie cenę mléwa, przez wstrzymanie młynów wodnych; — i nieprzyjaźnie wpływają na posiewy jesienne. Handel zbożowy idzie zawsze dość flegmatycznie. Ceny pszenicy i żyta niemal się równoważą i zrównoważą się bez wątpienia. Dziś płacą za korzec pszenicy po 18, za żyto po 14 złotych na miejscu. Z jarzyny owies ciągle drożeje, doszedł już do 10 złotych za korzec, a brak zapasów tego ziarna, niezawodnie jeszcze cenę podniesie.

Listy nadawcze poczynają wpływać coraz liczniéj do komitetu — po większéj jednak części z urzędu. Wykupów dojrzewa ledwo cztéry z całego Wołynia. Tam, gdzie włościanie przeszli na czynsz dobrowolnie, nieskarżą się wcale na brak najmu. Znamy posiadacza niewielkiéj posiadłości, który odbył już z oczynszowanymi włościanami, posiewy wiosenne i jesienne i zbiór tegoroczny — i wcale się nie skarży na niedostatek, lub przesadzoną drożyznę robotnika.

Lecz, gdy tyle napisano i nagadano o kwestji włościańskiéj w ogólności — mniéj traktowany jest równie ważny przedmiot, będący jéj częścią składową. Chcę mówić o czeladzi domowéj i folwarcznéj. Ludzie ci, bardziéj zbliżeni stosunkami codziennemi do dworu, łatwiéj ulegać mogą wpływowi na ich moralność i ukształcenie. Rzecz nieodbita jednak, żeby pomimo to, zwrócona była uwaga, na dobrobyt czeladzi. Niedość jest pamiętać o pokarmie i odzieży — trzeba koniecznie umieć wpłynąć, żeby każdy z czeladzi, grosz zarobiony począł powoli kapitalizować jeżeli nie w gotówce,— to jak na wsi, w przysiewku, albo w przychowku inwentarza. Trudność skłonienia, do zachowania kilku piérwszych złotych, będzie wielka. Ale, gdy kapitalik złożony dójdzie do kilkunastu lub kilkudziesięciu złotych— wówczas, namacalnie widząc skutki swojéj oszczędności, zasmakuje każdy w tym owocu pracy własnéj. Znam dom jeden w mieście, w którym ten tryb kapitalizacji zatrzymuje miejską nawet czeladź, zwykle chętniejszą do zmiany służby, po lat kilka na jedném miejscu. Obudzony pewien rodzaj rywalizacji sprawia, że jeden przed drugim stara się co najwięcéj zostawiać z zasług swoich na kapitał, który oddawany jest na imienne książeczki, do kassy oszczędności, przy urzędzie Powszechnéj Opieki. Widziałem te książeczki. Piérwszy zapis, składał się zaledwo z kilku złotych, do których sam gospodarz, dla zrobienia początku, dodał część większą od siebie. Za to późniéj cyfry ciągle się zwiększają. Radziłbym ten środek wszystkim, szczególniéj po miastach większych, gdzie są kassy oszczędności urządzone, a wynagrodzi się bez wątpienia obficie, doborem stałéj, chętnéj i poczciwéj czeladzi. Po wsiach, w braku banku wiejskiego, czeladź dworska mogła by zakupywać zboże dla używanego posiewu, na współ z biedniejszymi włościanami, lub kupować drobny inwentarz, który po kilku latach, nabrałby oczywiście większéj wartości. Lekceważenie grosza powszechne u czeladzi naszéj miejskiéj i wiejskiéj, wynika jedynie stąd, że go miewają zwykle w bardzo małéj ilości, wystarczającéj zaledwo na kupienie jakiegoś dodatku do stroju,— a częściéj zwyczaj, każe ją obracać na kieliszek. Dla tego też, widzimy nieraz umierających w nędzy lub włóczących się po żebraninie, furmanów i lokai, którzy, nim wiek pozbawił ich służby, brali do 40 złotych i więcéj, miesięcznéj pensji. Gdyby kapitalizacja przybiegła w porę w pomoc ich niedoświadczeniu i nieświadomości, każdy mógłby mieć na starość zapewniony, jakikolwiek środek utrzymania.

Z wiadomości bieżących naszego miasta, nie mamy nic donieść. Żyjemy sobie cicho, przykładnie — i tylko, w niektórych domach, niemożemy przestać grać w karty, a w innych mówimy sami pomiędzy sobą, po francuzku. Niewymierzamy tu bynajmniéj pocisku przeciw językowi francuzkiemu, owszem, niech go umie każdy kto może, ale niedawajmy mu pierwszeństwa przed własnym— nieużywajmy go dla wyróżnienia się.

Teatr tutejszy, po expiracji kontraktu p. Borkowskiego, przeszedł w dzierżawę pp. Czechowicza i Szarajewicza — dotąd jednak przedstawień nieotworzył. Jedynym więc punktem publicznego zjednoczenia, są rozpoczęte 1go bieżącego miesiąca, lekcje w języku polskim p. Romańskiego, o anatomji i fizjologji, wykładane popularnie. Zgromadzają one tyle słuchaczy, że w sali klubowéj, gdzie odbywają się, zwykle wszystkie miejsca są zajęte. Miło jest widzieć młódź gimnazialną, zbierającą się licznie na te wykłady. Żałować przychodzi, że zamiar p. Kopczyńskiego, otworzenia kursu chemji stosowanéj w roku przeszłym, pomimo wyjednanego pozwolenia władzy, niedoszedł do skutku. Publiczność miałaby więcéj zręczności, ostrzelania się przynajmniéj, z przedmiotami nauk przyrodzonych. Dzięki jednak p. Romańskiemu, że dostarczył możność, urozmaicenia choć jednéj godziny w tygodniu, tém bardziéj, że dochód z lekcji przeznaczył na korzyść kwatery biednych uczniów, jedynego niemal w mieście, dobroczynnego zakładu. J. P.

*) Na to z autorem bezwarunkowo zgodzić się niemożemy. Kosmopolityzm zagęszczony u nas dzisiaj przeważniéj pomiędzy posiadaczami ziemi, wypływa raczéj z braku pojęć obywatelskich i spaczonego wychowania. (Przyp. Red.)

Swięciany, 5 listopada.

W liście ze Swięcian umieszczonym w N. 85 Kurjera, p. W., oznajmując o otwarciu publicznéj bibljoteki, niemówi, aby miasto miało w tém jaki udział; owszem zdaje się wyraźnie mu zarzucać, że niechciało poprzeć podawanego projektu; może się lękał przez to zaćmić zasługę, położoną w tak korzystném przedsięwzięciu przez nasze obywatelstwo; lecz czyż prawdziwa zasługa lęka się współzawodnictwa, czyż gorliwość pracowników w winnicy Pańskiéj cierpi na tém, gdy wskażemy, że i inni obok nich niemniéj gorliwie pracują? Nam się zdaje przeciwnie. Otóż widząc jak niesłuszny zarzut spotkał miasto, a będąc wtajemniczeni w cały przebieg starań o utworzenie bibljoteki publicznéj, uważamy za sumienny obowiązek sprostować to małe uchybienie.

Błędnie p. W. utrzymuje, że nauczyciel wnoszący projekt bibljoteki publicznéj nie znalazł poparcia; owszem znalazł i dość znaczne, bo po upływie kilku miesięcy, a nie roku, jak utrzymuje p. W., na listę członków zapisało się 35 osób i to z małym wyjątkiem samych prawie mieszkańców miasta: ponieważ wspomniany nauczyciel od kilku zaledwie miesięcy mieszkający w Swięcianach nie miał zręczności trafienia do obywateli i nie „zaledwie kilkadziesiąt rubli w ciągu roku mógł uzbierać“, lecz po kilku miesiącach 175 r., co chlubnie świadczy na korzyść usposobienia miasta. Prócz tego p. Z. Czechowicz chętnie oddał do rozporządzenia tworzącéj się bibljoteki swój księgozbiór. Podobny początek, zdaje nam się, dobrze wróżył o przyszłym losie bibljoteki i gdyby nauczyciel podający projekt na chwilę zwątpił o skutku, gorzkoby się odwdzięczył za ufność, którą znalazł, ciężkoby zawinił w obec mieszkańców miasta, którzy, jak tego mamy liczne dowody, chętnie według możności śpieszą z ofiarami na ołtarz dobra publicznego. Zwątpienie w dobréj sprawie jest wykroczeniem, którego nam pod karą moralnéj śmierci dopuścić się nie wolno i zaprawdę niebyło go ani z jednej ani z drugiéj strony. A więc zarzut zwątpienia najsilniéj odpychamy, bo uważamy go pośrednio zwróconym na miasto, które pod żadnym względem nań nie zasłużyło. I jeżeli wspomniany nauczyciel zwrócił pieniądze, to nie w skutek zawodu, którego wcale nie doznał, lecz z przyczyn wszystkim wiadomych. Gdy znikły przyczyny, myśl ta, natychmiast podniesiona, znalazła silne poparcie w powiecie i w mieście. Lecz ponieważ cyfry mogą być najlepszym dowodem, udajmy się więc do nich. Obecnie bibljoteka liczy 92 członków, z tych na powiat wypada 46, zaliczając i jednego włościanina; na miasto zatém pozostaje także 46 członków, między którymi znajduje się trzech starozakonnych. Cyfry więc, nie ujmując wcale gorliwości obywatelstwa w popieraniu projektu bibljoteki publicznéj, przyznają ją na równi i miastu. Co właśnie chciałem wyświecić i wziąłem pióro jedynie dla sprostowania omyłki, jaką popełnił p. W., dla wymierzenia sprawiedliwości, jedynie przez hołd należny prawdzie.

R O Z M A I T O Ś C I.

— Wydawany w Kalkucie przez dwóch braminów dziennik „Hindu Friend“ umieścił zupełną biografję Humboldta, któréj koniec, dla szczególnego stylu wschodniego, przytaczamy: „On (Humboldt) był posadzony w ogrodzie Czyti (małżonki Ramy), która za to mianowicie nim się opiekowała, iż gorąco miłował jéj dziatwę (rośliny), i dla tego starała się jak najdłużéj zachować go w swoim ogrodzie. Lecz im więcéj lat mu przybywało, tém większy zapach wydawał, i wzniósł się nawet aż do tronu Bramy, a Brama wezwał go do bogów grona. A nasiona owoców jego padły na niwę Bożą, by wydała uczniów, którzyby głosili jego naukę, naukę z rozwartéj szeroko księgi przyrodzenia. Jakże piękną przyroda musi być w kraju, gdzie się taki mąż urodził! Błogosławione Niemcy!“

— Piorun spalił niedawno cmentarny kościół w Dambach i lubo dzwonica i kopuła pozostały w całości, jednak krzyż spadł na ziemię. Nagle o piątéj godzinie po południu, przy dosyć pięknéj pogodzie, ujrzano nad otworem pozostałym po krzyżu, inny, biały i niby girlandą z kwiatów otoczony krzyż. Mnóstwo ludu zbiegło się na ten cud, który zapewnie byłby pozostał cudem w mniemaniu ogółu, gdyby pomiędzy widzami nie znajdowali się biegli naturaliści. Ci, śledząc kierunek promieni słonecznych natychmiast odkryli, że to zjawisko powstało skutkiem odbicia białego krzyża nad grobem panny Ditrich. Zachodzące słońce znajdowało się wprost naprzeciw krzyża, a cień jego przechodząc przez dwa wązkie otwory dzwonicy, odbijał się na wilgotnéj mgle, podnoszącéj się z ziemi.

WIADOMOŚCI BIEŻĄCE.

— Donosiliśmy niedawno o zjawieniu się w Wilnie piérwszego zeszytu „Historji literatury powszechnéj“ przez p. F. H. Lewestama. Wydawcą tego dzieła nacechowanego głęboką myślą postępową, jak to z ogólnego zarysu całych dziejów we wstępie widzieć można, jest młody księgarz warszawski, p. Aleksander Lewiński. Drugiém wydaném przezeń obecnie dziełem, jest zbiór teoretycznych prac Joachima Lelewela we względzie sztuki pisania i wykładu dziejów. Objęto tu: Historykę; O łatwém i pożytecznem nauczaniu historji; O historji, jéj rozgałęzieniu i naukach związek z nią mających; O potrzebie gruntownéj znajomości historji; i Jakim ma być historyk. Wszystkie te prace, jedyne w literaturze polskiéj (bo nikt po Lelewelu nad teorją kunsztu dziejopisarskiego i wykładu dziejów osobno niepisał), były dziś niedostępne ogółowi z powodu zupełnego wyczerpania lub rozrzucenia po starych dziennikach. Wdzięczność przeto należy i p. Protowi Lelewelowi, który je zebrał w jedno, i p. Lewińskiemu, który wydał w chwili, gdy potrzeba takiego dzieła, z otwarciem szkoły głównéj, zdwojoną została. Żałować tylko przychodzi, że do téj książki nieweszła jeszcze jedna praca Lelewela, tejże saméj natury co poprzednie, a mianowicie: „Nauki dające poznawać źródła historyczne“ (Wilno, 1822, 4-o). Byłby to wówczas całkowity zbiór prac teoretycznych nad historją, dokonanych przez tego autora, prac, powtarzamy to raz jeszcze, jedynych w naszém piśmiennictwie. Obecnie, jak się dowiadujemy z Gaz. Polsk., p. Lewiński rozpoczął układy o wydawnictwo dwutomowego dzieła śp. A. Krzymowskiego p. t. „Rys starożytności narodów jafeto-trackich w Azji Mniejszéj, na wyspach Archipelagu i w Europie wschodniéj wzrosłych, jako przodków szczepów, w szóstym wieku po Chrystusie, pod ogólném nazwiskiem Sławian lub Słowian wspominanych.“ Uderzył nas przyjemnie ten kierunek w przedsięwzięciach wydawniczych niedawno zjawionéj firmy, i dla przykładu inszych wspominamy tutaj o tém.

— Dr. Kazimierz Świderski, zamieszkały w tutejszém mieście, napisał dzieło p. t. „Medycyna do powszechnego użycia.“ Dzieło to, którego druk już się rozpoczął tu w Wilnie, składa się z następującyh tytułów: 1. Wstęp, o przesądach, ich źródłach i środkach zmniejszania szkodliwego ich wpływu. 2. Anatomja, w sposób przystępny oznajamiająca z budową naszego organizmu. 3. Fizjologja, w takiż sposób opisująca czynności organów ciała. 4. Hygjena, czyli nauka o zachowaniu zdrowia. 5. Terapja, opisująca cechy najczęściéj się zdarzających chorób, wskazująca środki lekarskie i ich użycie. 6. O chorobach zewnętrznych (wysypkowych) i chirurgicznych, wymagających ręcznéj pomocy. 7. O środkach domowych i urządzeniu domowéj apteki. 8. O sposobach ratowania w zdarzeniach pozornéj śmierci. 9. Główne zasady rozmaitych sposobów leczenia (Morisson, Raspail, Homeopatja i t. d.), tudzież ich ocenienie. Niewtajemniczeni w arcana rozległego i trudnego przedmiotu, któremu dzieło obecne jest poświęcone, jakkolwiek czytaliśmy je z zajęciem, możemy tylko powiedzieć, iż jest przystępnie dla każdego wyłożoném; resztę pozostawiamy sądowi specjalistów. Pan Świderski jest nauczycielem medycyny popularnéj i członkiem tutejszego Towarzystwa lekarskiego, możemy więc wnioskować, iż dzieło jego, jako owoc nauki i doświadczenia, zapewnie odpowie swemu zadaniu. Zgłoszenia się w przedmiocie téj książki można adresować do autora, przy ulicy Ostrobramskiéj, dom po-bazyljański N. 9. Cena egzemplarza do wyjścia z druku oznaczoną została na zł. 16 gr. 20.

O G Ł O S Z E N I A.

DZIENNIK WILEŃSKI.

Przyjechali do Wilna od 12 do 15 listopada.

HOTEL NISZKOWSKI. Hr. Ferzen ober jegermeister Dworu JEGO CESARSKIEJ MOŚCI.— Bar. Offenberg Jan jener. od kawal — Bałbakow półkow.— Obywatele: Bar. Hatting Gustaw z żoną.— Hr. O,Rurk Mikołaj.— Bilewicz Leonard.— Zylewicz Piotr.— Rusiecki Jan.—Leontowicz rad. dwor.—Skirmunt Konstanty.—Winiarski Konstanty.— Matusewicz Winc.— Panie obw. Rusiecka Johanna.— Łopacińska Barbara.—Kerber Franciszka z Francji.—Karwowski Zenon sędzia.— Tyzenhauzen Sz. kap.— Szyszko Zenon kol. sek.— Zgierski-Strumiłło Włodzim. kol. sek.— Bekker Łeopold dworz.— Makowiecki. — Kupcy: Ter Dawydow Aleksan.— Schmidt Karol z Prus.— Deppe Fridrich — Choisy Antoni.

HOTEL POZNAŃSKI. Obyw. Mikulski.— Ksaw. Pillaty.— Obyw. Brochocki pośrednik.— Dowid Spilrein.— Józef Tubiewicz.— Porucz. Gottlib Bienemann.— Szt. kap. Rusiecki.— Karol Kirsten.— Mar. Przeciszewski.—Obyw. Wilhelm Wierzbowski z rodziną.— Józef Wieniarski.— Malarz Samocki.

Wyjechali z Wilna od 12 do 15 listopada.

Korolkowa z rodziną.— Gejsztor.— Niezabitowski.— Elferfeld.— Fiszer.—Wakulski.—Szyszko.—Zgierski-Strumiłło.—Baron Offenberg. Baron Tyzenhauzen.— Szwykowski.— Zasimowski.— Rudzki.— Orzechowska z córkami.— Szelihowski.— Jankowski.— Skirmunt.— Szt.-kap. Tyzenhauzen.— Sołtan.— Karwowski.— Ter-Dawydow.— Panna Kerber.

ВИЛЕНСКІЙ ДНЕВНИКЪ.

Пріѣхавшіе въ Вильно съ 12-го по 15-ое ноября.

ГОСТИННИЦА НИШКОВСКИ. Гр. Ферзенъ оберъ егермейстеръ Двора ЕГО ИМПЕРАТОРСКАГО ВЕЛИЧЕСТВА.—Баронъ Иванъ Оффенбергъ, генералъ отъ кавалеріи.—Полк. Балбаковъ.— Пом. баронъ Густавъ Гартингъ съ женою.— Графъ Николай О'Рурккъ.— Леонардъ Билевичъ.—Петръ Жылевичъ.— Иванъ Русецки.—Надв. сов. Леонтовичъ.—Констан. Скирмунтъ.— Констан. Винярски.—Викен. Матусевичъ.—Г-жи: пом. Іоанна Русецкая.— Барбара Лопацинская.—Изъ Франціи Франциска Керберъ.—Судья Зенонъ Карвовски.—Штабсъ-кап. Тызенгаузенъ.—Коллеж. секр. Зенонъ Шишко.— Коллеж. секр. Вл. Згерски.—Струмилло.—Двор. Леопольдъ Беккеръ.— Маковецки.— Купцы: Алекс. Петръ Давыдовъ.—Карлъ Шмидтъ.— Фридрихъ Деппе.— Антонъ Шоази.

ГОСТИННИЦА ПОЗНАНСКИ. Пом. Микульски.— Ксав. Пиллаты.— Пом. Брохоцки, посредникъ съ семействомъ.— Давидъ Шпильрейнъ.—Іосифъ Тубевичъ.— Поруч. Готлибъ Бинеманнъ.— Шт.-капит. Русецки.— Карлъ Кирштейнъ.— Предв. двор. Пржецишевски.— Пом. Вильгельмъ Вержбовски съ семействомъ.— Іосифъ Вѣнярски.—Живописецъ Самоцки.

Выѣхавшіе изъ Вильна съ 12-го по 15 ое ноября.

Королькова съ семействомъ.— Гейшторъ.— Незабитовски.— Ельферфельдъ.—Фишеръ.— Вакульски.—Шишко.— Згерски-Струмилло.—Баронъ Оффенбергъ.— Баронъ Тызенгаузенъ.— Швыковски.—Засимовски.— Рудзки.— Ожеховская съ дочерьми.—Шелиговски.—Янковски:— Скирмунтъ.— Шт.-кап. Тызенгаузенъ.— Солтанъ.—Карвовски.— Петръ-Давыдовъ.— Д-ца Керберъ.

RUCH NA KOLEJACH ŻELAZNYCH W WILNIE
od d. 6 listopada 1862 r.

Codziennie: Przychodzą: Pociągi I, II i III klassy: z Petersburga do Wilna o godz. 9 min. 55 wieczorem.—Z Berlina do Wilna (wyłączny pociąg) o g. 6 m. 45 wiecz. i o g. 5 m. 51 rano (z pociągiem jadącym do Petersburga).— **Odchodzą:** z Wilna do Peters. o g. 6 m. 25 rano.—Z Wilna do Berlina (wyłączny pociąg) o g. 9 m. 40 rano. — Z Wilna do Berlina z pociągiem Petersb. o g. 10 m. 30 wiecz.— **Z WARSZAWY DO WILNA Przychodzą:** w poniedziałki, środy i piątki o g. 5 rano.—**Z WILNA DO WARSZAWY Odchodzą:** w poniedziałki, środy i soboty o g. 11 m. 10 wiecz. Osoby przyjeżdżające do Wilna z **zagranicy** o g. 6 m. 45 wiecz. **nocują w Wilnie** i odjeżdżają koleją w stronę Petersburga o g. 6 m. 25 **rano**; jak również przyjeżdżający z Petersburga o g. 9 m. 55 **wieczorem**, mogą odjechać tymże pociągiem o g. 10 m. 30 wiecz. lub też nocować w Wilnie i odjechać nazajutrz za granicę o g. 9 m. 40. rano Godziny oznaczone są według wileńskiego zegara.

CENY TARGOWE W WILNIE od 12 do 15 listopada. Żyta beczka 11 r., pszenicy beczka 22 r., jęczmienia beczka 9 rub., owsa beczka 5 rub., grochu beczka 11 rub., gryka beczka 9 rub., siana pud 40 kop. słomy pud 18 kop., kartofli beczka 6 rub., masła pud 9 rub. 50 kop.

Одобрено Ценсурою, 15 Ноября 1862 г. Вильно.

W Drukarni A. H. Kirkora.

КАЗЕННЫЯ ОБЪЯВЛЕНІЯ.

Гродненская палата государственныхъ имуществъ объявляетъ, что въ присутствіи ея 3 и 7 декабря 1862 года будутъ производиться публичные торги на отдачу съ подряда постройки 19 новыхъ по нормальнымъ проэктамъ и смѣтамъ и починки 1 старой по особо составленнымъ проэктамъ и смѣтамъ деревянныхъ православныхъ церквей, состоящихъ въ казенныхъ имѣніяхъ Гродненской губерніи, именно: постройка церквей со всѣми принадлежностями кромѣ живописи, *по проэкту N. 1. Слонимскаго уѣзда* 1) въ мѣстечкѣ Вензовцѣ, на постройку коей при отпускѣ отъ казны безплатно лѣса исчислено—на прочіе расходы 2283 руб. 83 коп.; 2) въ м. Голынкѣ съ покупнымъ лѣсомъ, но за исключеніемъ стоимости булыжнаго камня, доставленнаго уже прихожанами, назначено 2935 р. 66 к.; 3) въ селеніи Миронимъ съ покупнымъ лѣсомъ, но за исключеніемъ булыжнаго камня, назначено 2935 р. 66 к. *Кобринскаго уѣзда;* 4) въ с. Гутовѣ съ покупнымъ лѣсомъ 2806 р. 70 к.; 5) въ с. Вавуличахъ съ покупнымъ лѣсомъ 2806 р. 70 к.; 5) въ с. Гнѣвчицахъ съ покупнымъ лѣсомъ 2806 р. 70 к. *Брестскаго уѣзда,* 7) въ с. Пожежинѣ съ казеннымъ лѣсомъ 2185 р. 22 к. *Бѣльскаго уѣзда,* 8) въ с. Милашахъ съ казеннымъ лѣсомъ 2217 р. 83 к.; 9) въ с. Жеречицахъ съ покупнымъ лѣсомъ 3029 р. 15 к. *Бѣлостокскаго уѣзда,* 10) въ с. Фастахъ съ казеннымъ лѣсомъ 2271 р. 23 к. 11) въ с. Топилоцѣ съ казеннымъ лѣсомъ 2271 р. 23 к. *По проэкту N. 2 Слонимскаго уѣзда,* 12) въ с. Дзитовѣ съ покупнымъ лѣсомъ 3782 р. 97 к.; 13) въ с. Пшевлокѣ съ покупнымъ лѣсомъ 3782 р. 97 к; 14) въ с. Охановѣ съ покупнымъ лѣсомъ, но за исключеніемъ стоимости булыжнаго камня 3700 р. 89 к. *Кобринскаго уѣзда,* 15) въ с. Головчицахъ съ покупнымъ лѣсомъ 3476 р. 5 к.; 16) въ с. Вороцевичахъ съ покупнымъ лѣсомъ 3476 р. 5 к. *Сокольскаго уѣзда,* 17) въ с. Юровлянахъ съ казеннымъ лѣсомъ 2899 р. 51½ к. *и по проэкту N. 3 Слонимскаго уѣзда,* 18) въ с. Порѣчки съ покупнымъ лѣсомъ, но за исключеніемъ стоимости булыжнаго камня 6135 р. 4 к. *Кобринскаго уѣзда* 19) въ м. Мотолѣ съ покупнымъ лѣсомъ 5908 р. 75 к. и починки церкви Бѣльскаго уѣзда; 20) въ с. Журобицахъ съ покупнымъ лѣсомъ 1078 р. 68 к. Желающіе участвовать въ сихъ торгахъ обязаны явиться въ означенные сроки въ палату, или прислать свои объявленія въ запечатанныхъ конвертахъ съ благонадежными залогами, равняющимися третьей части подрядной суммы, могущей достигнуть на торгахъ. 3—784

Московская сохранная казна симъ объявляетъ, что въ оной, за неплатежъ долга сохранной казнѣ по займамъ отставнаго лейбъ-гвардіи ротмистра Петра Ивановича Горича, будутъ продаваться съ аукціоннаго торга имѣнія его, г. Горича: 1) заложенныя въ сохранной казнѣ по займамъ 1826 года сентября 13-го въ 35.424 р. 85 коп., 1833 года ноября 27-го въ 10,610 руб. 37 коп., и 1834 года января 15-го въ 3685 руб. 33 коп., состоящія Витебской губерніи, Велижскаго уѣзда, а) Лесохино, въ деревняхъ: Лесохинѣ, Стариковѣ, Наумовѣ, Бѣлейкѣ Нижней, Шахловѣ, Каменикѣ, Березинѣ, Снигахъ, Селищахъ, Евдокимовѣ, Карниповѣ, Пятиверстицѣ, Дружковѣ, Астратовѣ и Ареховѣ и б) Борщово, въ деревняхъ: Погоряхъ, Медвѣдицѣ, Мочалинѣ, Замощицѣ, Аксентьевѣ, Великой Нивѣ и Лисуновѣ, вмѣстѣ съ незаложеннымъ фольваркомъ, починкомъ и деревнею Панщиною. При всемъ Витебскомъ имѣніи, какъ заложенномъ, такъ и свободномъ отъ залога, состоитъ земли 11,834 дес. 273 саж., на которой поселено временно-обязанныхъ крестьянъ 403 души по 10-й ревизіи; 2) свободная отъ залога земля, состоящая Ставропольской губерніи, Кизлярскаго уѣзда, въ двухъ участкахъ, первый подъ названіемъ Халепліева земля въ количествѣ 1292 десят. 1300 саж. и второй подъ названіемъ Козьячинская земля въ количествѣ 9465 десят. 290 саж. и 3) заложенное въ Вологодскомъ приказѣ общественнаго призрѣнія по займу 1846 г. іюля 31 дня въ 1260 рублей, Вологодской губерніи, Грязовецкаго уѣзда, въ деревнѣ Зеленцынѣ, въ коей состоитъ по залогу 109 десят. 2262½ саж. земли, на которой поселено 20 временно-обязанныхъ крестьянъ.

Имѣнія г. Горича, по описамъ оцѣненныя: Витебское въ 18,280 р., Ставропольское въ 3,250 р. и Вологодское въ 950 р. будутъ продаваться со всею принадлежащею къ нимъ землею и всякимъ на оной строеніемъ и съ переводомъ, если кто пожелаетъ, долга сохранной казнѣ; для чего и назначаются Витебскому имѣнію торгъ 25, а переторжка 29 числъ января, Ставропольскому и Вологодскому торгъ 29 января, а переторжка 1 февраля 1863 года. Почему желающіе купить благоволятъ явиться въ сохранную казну въ назначенные дни подписаться къ торгу, а разсматривать бумаги, до производства продажи относящіяся, могутъ во всякое время въ присутственные дни. Но вмѣстѣ съ симъ добавляется, что торгъ на Витебское имѣніе начнется съ той суммы, какая покупщиками предложена будетъ.

Экспедиторъ *Госицкій:* 2—789

Отъ Санктпетербургской сохранной казны симъ объявляется, что въ оной будетъ продаваться, съ аукціоннаго торга заложенное и просроченное недвижимое имѣніе помѣщицы Настасьи Миницкой Витебской губерніи Себежскаго уѣзда при имѣніи Глухарево, деревни: Яковцово, Пухлово, Яковка Зуево, Таргилово. Устье, Ильчино Тюнишко и Дорошково, при коихъ состоитъ земли 828 дес. 198 с. и поселенныхъ на ней 36 душъ, со всею землею, строеніемъ и всякими угодьями, къ сему имѣнію принадлежащими, и съ переводомъ долга по правиламъ сохранной казны; о срокѣ же торга объявлено будетъ въ свое время.

ЭкспедиторъМ. *Яковлевъ.* 3—740

OGŁOSZENIA SKARBOWE.

Grodzieńska izba dóbr państwa ogłasza, iż w urzędzie jéj, 3-go i 7-go grudnia 1862 roku odbędzie się licytacja na pobudowanie z antrepryzy 19-tu nowych podług normalnych projektów i kosztorysów—oraz reparacji jednéj staréj podług osobnych projektów i kosztorysów, drewnianych prawosławnych cerkwi, zostających w dobrach skarbowych tejże gubernji a mianowicie: pobudowanie cerkiew ze wszelkimi akcydencjami oprócz malowideł, podług *projektu N. 1.* W powiecie Słonimskim, 1) w miasteczku Wiązowcu, na któréj wzniesienie przy bezpłatném wydaniu lasu wyliczono—na pozostałe rozchody 2283 r. 83 k. 2) W m. Hołynce bez drzewa budulcowego, lecz za potrąceniem wartości kamieni, które już są zniesione przez parafjan przeznaczono 2935 r. 66 k.; 3) we wsi Mironim bez drzewa budulcowego, lecz za potrąceniem wartości kamienia przeznaczono 2935 r. 66 k. W powiecie Kobryńskim, 4) we wsi Gutowie bez drzewa budulcowego 2806 r. 70 k.; 5) we wsi Wawuliczach z lasem kupnym 2806 r. 70 k. 6) we wsi Gniewczycach, bez drzewa budulcowego 2806 r. 70 k. W powiecie Brzeskim, 7) we wsi Pożerzynie z dodaniem drzewa skarbowego, 2185 r. 22 k. W powiecie Bielskim, 8) we wsi Małeszach z dodaniem drzewa, 2217 r. 83 k.; 9) we wsi Żereczycach bez drzewa, 3029 r. 15 k. W powiecie Białostockim, 10) we wsi Fastach z dodaniem drzewa skarbowego 2271 r. 23 k., 11) we wsi Topilce z dodaniem drzewa skarbowego 2271 r. 23 k. Podług projektu N. 2. W powiecie Słonimskim, 12) we wsi Dzitowie bez dodania drzewa, 3782 r. 97 k., 13) we wsi Przewłokie bez dodania drzewa 3782 r. 97 k.; 14) we wsi Ochanowie bez dodania drzewa, lecz za potrąceniem wartości kamieni 3700 r. 39 k. W powiecie Kobryńskim, 15) we wsi Hołowczycach, bez dodania drzewa 3476 r. 5 k., 16) we wsi Worocewiczach bez dodania drzewa 3476 r. 5 k. W powiecie Sokólskim 17) we wsi Jurowlanach z dodaniem drzewa 2899 r. 51½ k. i podług projektu N. 3. W powiecie Słonimskim, 18) we wsi Porzecze bez dodania drzewa, lecz za potrąceniem wartości kamieni 6135 r. 4 k. W powiecie Kobryńskim, 19) w m. Motole, bez dodania drzewa 5908 r. 75 k. i na reparację cerkwi w powiecie Bielskim, 20) we wsi Żurobicach bez dodania drzewa 1078 r. 68 k. Życzący uczęstniczyć przy licytacji, obowiązani są zgłosić się na oznaczone terminy do izby, albo też przysłać swe deklaracje w opieczętowanych kopertach, pod pewnemi ewikcjami, równającemi się trzeciéj części summy licytacyjnéj. 3—784

Moskiewska Kassa Zachowawcza niniejszém ogłasza, że w onéj za niewypłatą długów w pożyczkach dymissjowanego rotmistrza lejb-gwardji Piotra syna Jana Gorycza odbędzie się publiczna licytacja na dobra p. Gorycza: 1) zastawione w Kassie Zachowawczéj według pożyczek 1826 r. 13 września na 35,424 r. 85 k., 1833 r. 27 listopada na 10,610 r. 37 k., i 1834 r. 15 stycznia na 3685 r. 33 k. położone gubernji Witebskiéj w powiecie Wieliżskim dobra: a) Lesochino ze wsiami Lesochino, Starikowo, Naumowo, Bielejka-niższa, Szachłowo, Kamienik, Berezina - Snigie, Sieliszcze, Ewdokimowo, Karnitow, Piatiwerstica, Drużkowo, Astratowo i Arechowo, oraz b) dobra Borszczowo, ze wsiami, Pogórce, Miedwiedica, Moczalin, Zamoszczyce, Aksentjewo, Wielka niwa i Lisunow, razem z niezastawionym folwarkiem Poczynkiem i ze wsią Pańszczyzna. W całych tych dobrach, tak w zastawionych jego częściach, jako też niezastawionych liczy się gruntów 11,834 dziesięcin, 273 sążni, na któréj osiadłych czasowo-obowiązkowych włościan 403 dusz podług 10 go popisu, 2) wolne od zastawu gruntu, położone gubernji Stawropolskiéj powiatu Kizlarskiego, w dwóch ucząstkach, pierwszy pod nazwą Chaleplіewo ma przestrzeni 1292 dzies. 1300 sąż., a drugi pod nazwą Kozjaczyńska ziemia w ilości 9465 dzies. 290 sąż. i 3) dobra zastawione w Wołogodzkim urzędzie opieki za pożyczkę 1846 r. 31 lipca 1260 rubli gubernji Wołogodzkiéj powiatu griazowieckiego ze wsią Zalennyń, w któréj 109 dzies. 2262½ sąż. gruntów, na których osiadłych 20 czasowo-obowiązkowych włościan.

Dobra p. Gorycza podług opisu oszacowane— Witebskie na 18,280 r., Stawropolskie na 3,250 r. i Wołogodzkie na 950 r. będą się sprzedawać ze wszelką należącą do nich ziemią i ze wszelkiemi budowlami, oraz z przelewem według życzenia, długu do kassy zachowawczéj; licytacja na dobra Witebskie naznacza się w dniu 25, a przetarg w 29 stycznia,—na Stawropolskie i Wołogodzkie, licytacja w dniu 29 stycznia, a przetarg 1 lutego 1863 roku. Życzący nabyć rzeczone dobra, raczą zgłosić się do kassy zachowawczéj na oznaczone terminy i zapisać się jako kontrahenci—akty zaś sprzedaży dotyczące, mogą być przejrzane w dni powszednie w każdym czasie przed zaczęciem licytacji w urzędzie tejże kassy. Przytém oznajmuje się, iż dobra Witebskie zaczną się licytować od takiéj summy, jaka przez kupujących ofiarowana będzie.

Ekspedytor *Góścicki.* 2—789

Sanktpetersburska kassa zachowawcza niniejszém ogłasza, iż w onéj odbędzie się publiczna licytacja na zastawiony i niewykupiony nieruchomy majątek obyw. Nastazji Minickiéj, w gub. Witebskiéj pow. Siebieżskim położony: przy dobrach Głucharewo, wsie: Jakowcowo, Puchnowo, Jakowska - Zujewo, Targiłowo, Ustje, Iljiczyno, Tiuniszko i Doroszkowo, w których znajduje się ziemi 828 dzies. 198 sąż. i osiadłych dusz 36, ze wszelkiemi gruntami, budowlami i użytkami do tych dóbr należnemi, i z przelewem długu kassy zachowawczéj. O terminie licytacji będzie w danym czasie ogłoszono.

Exspedytor M. *Jakowlew.* 3—740

Гродненское губернское правленіе объявляетъ, что на основаніи постановленія его, въ 13 день сентября 1862 года состоявшагося, для выручки долговъ, на помѣщицѣ Брестскаго уѣзда Идаліи Толочковой числящихся, а именно: 1) помѣщицѣ Пелагіи Жиллокъ и сестрѣ ея Іозефѣ по мужу Свольконіовой остальныхъ 900 руб. съ процентами съ 18 іюля 1853 года, и неустойки 36 руб.; 2) дворянкѣ Вандѣ Рудзинской 300 руб. съ процентами съ 9 іюля 1860 года; 3) помѣщику Николаю Ленкѣвичу остальныхъ 750 руб. съ процентами съ 13 іюля 1860 года и неустойки 45 руб; 4) помѣщику Якову Саковичу 3,800 руб. съ процентами и неустойки 114 руб; 5) Волчанской православной церкви 75 руб. и процента 9 руб. (Долгъ этотъ помѣщицею Толочковою оспоренъ); 6) гербовыхъ пошлинъ 2 руб. 70 коп.— назначено въ продажу имѣніе ея, Толочковой, Червинце съ фольваркомъ Михалинъ и частью имѣнія Яцковичъ, по Лабановскихъ, Брестскаго уѣзда въ 3 станѣ расположенное населенное крестьянами, въ деревняхъ: Червинцы, Яцковичахъ, по Жиллаковой и въ части деревни Яцковичахъ по Лабановскихъ, всего 44 муж. и 56 женс. полъ душъ, заключающее въ себѣ земли: а) въ имѣніи Червинцахъ: усадебной 3 дес. 144 саж., пахатной 36 дес., 1032 саж., сѣнокосной 10 дес. 1032 саж., лѣса 18 дес. 1512 саж.; въ фольваркѣ Михалинъ: усадебной 1292 саж., пахатной 185 дес. 2184 саж., сѣнокосной 12 дес. 1896 саж., пастбищной 8 дес. 552 саж., лѣса 22 дес. 1176 саж., неудобной 8 дес. 888 саж. и въ части имѣнія Яцковичъ по Лабановскихъ: пахатной 23 дес. 1296 саж., сѣнокосной 13 дес., 240 саж., пастбищной 2 дес. 480 саж., лѣса 5 дес. 1024 саж., неудобной 6 дес. 1464 саж. и б.) у временно-обязанныхъ крестьянъ въ деревнѣ Червинцахъ: усадебной 1 дес. 48 саж., пахатной 34 дес. 1776 саж., сѣнокосной 2 дес. 1004 саж., въ части деревни Яцковичъ по Жиллоковой: усадебной 1 дес. 480 саж., пахатной 21 дес. 1152 саж., сѣнокосной 1 дес. 480 саж., и въ части деревни Яцковичъ по Лабановскихъ: усадебной 2 дес. 816 саж., пахатной 49 дес. 240 саж., сѣнокосной 2 дес. 2256 саж., пастбищной 1 дес. 1392 саж., неудобной 2 дес. 1560 саж.—и господскія хозяйственныя строенія. Имѣніе это оцѣнено вообще съ лѣсомъ въ 14,608 руб. сереб. Торгъ производиться будетъ въ присутствіи сего правленія 18 числа января 1863 года въ 11 часовъ утра, съ узаконенною чрезъ три дня переторжкою; почему желающіе участвовать въ этихъ торгахъ могутъ разсматривать бумаги, до производства публикаціи и продажи относящіеся, во второмъ отдѣленіи губернскаго правленія. Октября 5 дня 1862 года.

Столоначальникъ *Михаловскій.* 3—750

Grodzieński rząd gubernjalny ogłasza, że na zasadzie postanowienia onego 13 września 1862 r. zapadłego dla wyegzekowania długów od obyw. pttu Brzeskiego Idalji Tołoczkowéj należnych, a mianowicie: 1) obywatelce Pelagji Żyłłok i siostrze jéj Józefie po mężu Smolkieniowéj pozostałych 900 r. z procentami od 18 lipca 1853 r. i sztrafu 36 r. 2) Dworzance Wandzie Rudzińskiéj 300 r. z procentami od 9 lipca 1860. 3) Ob. Mikołajowi Lenkiewiczowi pozostałych 750 rub. z procentami od lipca 1860 r. i sztrafu 45 r. 4) Ob. Jakóbowi Sakowiczowi 3,800 r. z procentami i sztrafu 114 r. 5) Wołczańskiéj cerkwi prawosławnéj 75 rub. i procentu 9 r. (dług ten przez obyw. Tołłoczkowę zakwestjonowany) 6) opłat stęplowych 2 r. 70 k.,—przeznaczono do sprzedaży dobra Tołłoczkowéj Czerwince z folwarkiem Michalin i częścią maj. Jackowic po Łobanowskich, Brzeskiego pttu w 3-m cyrkule położonych z włościanami osiadłymi i wsiami: Czerwince, Jackowicze po Żyłłokowéj i Jackowicze po Łobanowskich, 44 męz. i 56 żeń. dusz. Gruntów: a) w m. Czerwincach siedzibnych 3 dzies. 144 sąż. rolnych 36 dz. 1032 sąż., sianożęci 10 dz. 1032 sąż. lasu 18 dz. 1512 sąż. W fol. Michalin siedzibnych 1292 sąż. rolnych 185 dz. 2184 s. sianożęci 12 dz. 1896 sąż., pastwisk 8 dz. 552 sąż. lasu 22 dz. 1176 sąż. nieużytków 8 dz. 888 sąż. i w części majęt. Jackowicz po Łobanowskich rolnych 23 dz. 1296 sąż, sianożęci 13 dz. 240 sąż. pastwisk 2 dz. 480 sąż. lasu 5 dz. 1024 sąż. nieużytków 6 dz. 1464 sąż. i 6) U czasowo-obowiązkowych włościan w m. Czerwincach siedzibnych 1 dz. 48 sąż. rolnych 34 dz. 1776 sąż. sianożęci 2 dz. 1004 sąż. w części wsi Jackowicz po Żyłłokowéj, sadzibnych 1 dz. 480 sąż. rolnych 21 dz. 1152 sąż. sianożęci 1 dz. 480 sąż. i w części wsi Jackowicze po Łobanowskich, siedzibnéj 2 dz. 816 sąż. rolnéj 49 dz. 240 sąż. sianożęci 2 dz. 2256 sąż. pastwisk 1 dz. 1392 sąż. nieużyt. 2 dz. 1560 sąż. i dworne budowle gospodarskie. Dobra te oszacowano w ogóle z lasem 14,608 r. sr. Licytacja odbędzie się w urzędzie rządu 18 stycznia 1863 r. o 12 godz. rano z prawnym we trzy dni przetargiem; życzący uczęstniczyć na licytacji, mogą przejrzeć akta licytacyjne i publikacyjne w drugim wydziale rządu gub. 5 października 1862 r.

Nacz. stołu *Michałowski.* 3—750

Въ Конторѣ Виленскаго еврейскаго госпиталя будетъ производится торгъ 22 числа сего ноября мѣсяца, а переторжка чрезъ три дня, на отдачу въ арендное содержаніе сбора гусиныхъ и индѣчьихъ перьевъ при рѣзаніи гусѣй и индѣекъ на кошеръ. Почему желающіе участвовать въ торгахъ благоволятъ явиться въ присутствіе конторы на означенный срокъ, съ достаточными залогами. Ноября 10 дня 1862 года.

И. д. старшаго врача *Змачинскій.*

Письмоводитель *Коплевскій.* 1—860

W kantorze Wilońskiego szpitala żydowskiego będzie się odbywać targ 22 b. m. listopada, a przetarg po trzech dniach, na wypuszczenie w arędę poboru piór gęsich i indyczych przy rzezi gęsi i indyków na koszer. Życzący więc wziąć udział w targach raczą stawić się w izbie posiedzeń kantoru na termin zakreślony z należytemi kaucjami. 10 listopada 1862 r.

P. ob. starszego lekarza Zmaczyński.

Sekretarz Koplewski. 1—860

OGŁOSZENIA PRYWATNE.

Księgarnia A. NOWOLECKIEGO ogłaszała wydanie w tłumaczeniu polskiem dzieła pod tytułem: „POSELSTWO LORDA ELGIN do CHIN i JAPONJI, opisane p. W. Oliphaut. Tom I zawierający *Poselstwo do Japonji* jako kraju mniéj znanego o pod każdym względem nader ciekawego w r. b. wyszedł z druku. Dla uzupełnienia wszakże dzieła, taż księgarnia przedsięwzięła wydanie tomu następnego zawierającego: „Poselstwa do Chin, gdzie są również zajmujące opisane szczegóły, tak pod względem wrażeń, podróżnika, przyrody i życia wewnętrznego Chińczyków, jako też i politycznym; o ile osobne wycieczki p. Oliphant, dały możność poznania.

Wydawca ma nadzieję, że czytająca powszechność, poznawszy zdolne a dowcipne pióro angielskiego pisarza, w opisaniu Japonji i z równą chęcią przyjmie Poselstwo do Chin, które jest dalszym ciągiem dzieła wyżéj podanego. Całe dzieło złoży tom jeden takiéj obszerności jak: Japonja, wyjdzie w dwóch poszytach, którego pierwszy opuścił już prassę, drugi zaś w końcu miesiącu listopada r. b. najniezawodniéj wyjdzie, do którego przyłączone zostaną 6 rycin wykonane w litografji M. Fajansa. Cena oznacza się złp. 16 w Warszawie, opłata uiszczoną być może w dwóch ratach, złp. 10 przy odbiorze zeszytu I i złp. 6 przy wyjściu II. Prenumerować można na wszystkich stacjach pocztowych za opłatę złp. 20. Pierwsi 200 prenumeratorowie jako premium, otrzymują dzieło z rycinami kolorowanemi. 2—782

Przedaje się z wolnéj ręki dom 3 piętrowy w mieście Wilnie pod N. 186 przy ulicy Zamkowéj położony należący do dziedzictwa WPani Greypell. O warunkach kupna poinformować się można u Regenta Gawrońskiego mieszkającego w domu własnym na Antokolu. 2—822

Niniejszém mamy honor zawiadomić właścicielów i posiadaczów dóbr Ziemskich, że z powodu zupełnéj wyprzedaży naszego SKŁADU MACHIN, zniżyliśmy znacznie ceny, szczególniéj

na Młocarniach } najlepszéj konstrukcji
i Sieczkarniach }

które sprzedajemy po cenach fabrycznych bez awansu i doliczania poniesionych kosztów.

Bracia PASCH.

Kantor w domu Gottkiewicza w Kownie 3—802.

POSIADAJĄC gruntownie sztukę robienia świéc i mydła, założyłem w tym celu fabrykę w tutejszém mieście, i wyrob takowych produktów po cenie bardzo przystępnéj, sprzedaję w moim sklepie nowo teraz założonym, w domu kupca Lebensona przy ulicy Niemieckiéj.

Leon Trąckiewicz (z Poznania). 1—848

APTEKI ADAMOWICZA w Grodnie i Druskienikach wziąłem w dzierżawę na lat 18 od d. 1 września r. b., polecam je zaufaniu WW. Doktorów i szanownéj publiczności, na które zasłużyć będzie mojém staraniem.

A. SCHMIDT. 3—790

Sąsiadka moja obywatelka Natalja Staszewska, pożyczyła mojemu stryjowi Dominikowi Dokalskiemu 300 r. sr. i 100 purów żyta. Po śmierci zaś mojego stryja gdy zostałem sukcessorem za powyższą należność pani Staszewska ściągnęła odemnie 1000 r. sr., jakowe opłaciłem 1859 roku kwietnia 4 d. i mam na to własnoręczny rewers pani Staszewskiéj, w którym obowiązała się tak oblig wydany przez Dominika Dokalskiego na 300 rs. z akt wyeliminować jako też i dekret uzyskany i złożony w rządzie guber. Kowieńskim ściągnąć, a ponieważ do dziś dnia tego nie uczyniła a zatem ogłaszam, iż wszelkie pretensje i należności jakie miała p. Staszewska do ś. p. stryja mojego Dominika Dokalskiego ja w zupełności opłaciłem i ani pani Staszewska, ani jéj sukcessorowie pretensji za wspomnionym obligiem i dekretem rościć i poszukiwać nie mają prawa.

Obywatel KSAWERY DOKALSKI. 1—835

Magazyn Edwarda Fechtla temi dniami zaopatrzony został w ŚWIEŻE KASZTANY (Bilbao), suszone JABŁKA i GRUSZKI hiszpańskie, FLONDERKI, REWELSKIE KILKI, LAMPREDY, SZTOKFISZ, WIASIGĘ, BULON francuzki i moskiewski, SARDYNKI, SARDELKI hollenderskie, MUSZTARDA diaphane, RODZENKI hiszpańskie, ŚLIWKI katrynki, FIGI i inne towary. 14 listopada. 1—863

Przedaje się DOM drewniany na fundamencie murowanym na przedmieściu Antokolskiem, należący dawniéj do p. Kukolnika. Tam też przedają się meble. 1—861

Do magazynu A. ANDABURSKIEGO w tych dniach nadszedł znaczny transport HERBATY rozmaitych gatunków, którą otrzymać można po zniżonéj cenie, kupującym znaczne partje prócz zniżonéj ceny jeszcze rabat ustąpiony zostanie. Takoż otrzymano WINA i rozmaite kuchenne towary. 3—793

UWIADOMIENIE O HERBATACH

BAZYLEGO KLIMUSZYNA.

W cenniku z czerwca miesiąca znajdowały się pomiędzy herbatami Kantonskiemi i Szanchańskie gatunki, o których odezwy większości kupujących tak w Moskwie, jako też i na prowincji wypadają więcéj na korzyść kiachtyńskich, których też bardzo wielka ilość została w przeciągu 5—6 dni wykupiona na jarmarku Niżegorodzkim, wówczas gdy Kantońskie herbaty zostały bez żadnego prawie potrzebowania.

Zwracając się do jakości tejże Kiachtyńskiéj herbaty, to ta jak i zawsze była bardzo rozmaita, a następnie i różnocenna; co do ilości zaś—czarnych gatunów dobrych—była dostateczna ilość, kwiatowych wyższych ograniczona ilość, a liansinów, również jak i uprzednich lat bardzo mało i dla tego takowe są bardzo cenne.

Stosując się do takiego ruchu a bardziéj do potrzeby kupujących, uznałem za konieczne zrobić zapasy najlepszych fuczańskich herbat, przywożonych przez Kiachtę. Następnie zbadawszy ich wartość i cenność, osobiście przeznaczyłem do wysłania od 1-go września, tak *do głównego magazynu w Moskwie*, jako też *na jarmark Podniesienia w Królewcu*, gdzie równie jak i we wszystkich punktach swojego handlu, herbata mojéj firmy sprzedawać się będzie podług cennika Moskiewskiego. Porównywając nieustannie własnéj mój gust z wymaganiem publiczności i znawców, mam nadzieję że i tą razą niezawiodę ufności we mnie kupujących, jaką zawsze zaszczycała się moja firma. Polegając na guście kupujących, któremu już dziś trudno jest odmówić w pewnym stopniu rozwoju, pochlebiam sobie iż publiczność mi wybaczy, jeśli jéj nie podam ani jednego gatunku pod jakimś dziecinnym lub wymyślonym niewłaściwie nazwiskiem w guście „Perła-herbaty", „perłowéj" i t. d. jakimi wchodzi u nas we zwyczaj przyciągać i traktować kupujących. Zwracając się tylko do rzeczy, najgłówniejszy zaletą teraźniejszéj herbaty jest *czystość smaku* czyli iż tak rzekę *herbatnistość*, która daje się czuć w każdym gatunku bez żadnych przymieszek.

Nakoniec co do gatunków kantońskich które przyjąłem do mego handlu, muszę dodać: 1) *Kantonskie* gatunki w żadnym razie nie są *mięszane* z Kiachtyńskimi, ccby mogło spowodować taniość ostatnich, lecz zarazem nieodpowiedziało by gustowi znawców; 2) *Kantońskie gatunki sprzedawać się będą li tylko na żądanie kupujących*—z wyraźnym na etykiecie nadpisem kantońska lub szanchańska gdy tymczasem kiachtyńskie oznaczone zostaną właściwymi terminami pokazującymi smak gatunku.

Kupiec Moskiewski *BAZYLI KLIMUSZYN.*

1-go września 1862 r.

CENNIK.

O NOWO OTRZYMANEJ HERBACIE Z KIACHTY

pod firmą

BAZYLEGO KLIMUSZYNA.

Główny kantor w Moskwie, przy moście Borowickim, w domu Bakłanowa.

	Cena za funt. Srebrem. Rub.	Kop.
OTRZYMYWANA PRZEZ KANTON I SZANCHAJĘ.		
Kantońska czarna	1	20
— kwiecista	1	80
Szanchajska kwiecista	2	—
OTRZYMYWANA PRZEZ KIACHTĘ.		
HERBATA FUCZAŃSKA.		
Cierpka . . . . . 1 r. 40 k. i	1	60
Bukieto-cierpka	1	80
Bukieto-cierpka, gatunek wyższy	2	—
BUKIECISTA funczańska przednia	2	—
Bukiecista z kwiatem	2	40
KWIECISTA.		
Cierpko-bukiecista i razem kolorzytna	2	50
Miękko-cierpko-bukiecista 2 r. 80 kop. i	3	—
— cierpko-bukiecisto-różysta	3	50
— cierpko-bukiecisto-zatchlista	4	50
LANSINY KWIECISTE.		
Ostro-bukieto-różyste 4 r. 4 r. 50 k. 5 r. i	6	—
Ostro-bukieto-zatchliste . . . . 5 i	6	—
I najprzedniejszy ze wszystkich ostro-bukieto miodzista, razem zatchło-różysta	7	—
Zielona . . . . 4 r., 6 r., 15 r. i	20	—
Żółta . . . . 4 r., 6 r., 8 r. i	10	—
HERBATY CZARNE i KWIECISTE ВЪ ЦИБИКАХЪ:		
Wagi po 10 funtów czystéj herbaty z wierzchem lansinowym, po cenach następujących:		
CYBIK kwiecistéj z wierzchem lansin	22	—
— kwiecistéj, także	23	—
— cierpko-kwiecistéj kolor. takoż	25	—
— cierpko-kwiecisto-aromatycznéj . . . 28 i	30	—
— cierpko-kwiecisto-aromat 32 i	35	—
— ostro-kwiecisto-aromat	40	—

Uwaga. Na tych cybikach nie ustępuje się rabat, a tylko przyjmuje się na własny rachunek przesyłka.

Herbaty sztuczne w cybikach, skrzyniach i pudełkach w osóbnym cenniku.

Pomienioną herbatę można także otrzymywać we wszystkich moich magazynach stałych i jarmarkowych, jako to, w Orle, Korennéj, Charkowie, Połtawie, Królewcie, Kijowie, Berdyczewie i w Królestwie Polskiem: w Lublinie i Radomiu.

WARUNKI, NA JAKICH HERBATA WYSYŁA SIĘ PRZEZ POCZTĘ.

I. *Przesłanie* do wszystkich, nawet do pogranicznych miast Cesarstwa Rossyjskiego, przyjmuję na koszt własny. Adres należy pisać wyraźnie, i żądać trzeba nie mniéj nad 5 funtów, które w trwałém upakowaniu wysyłają się przez najpierwszą pocztę odchodzącą.

II. *Wypisujący na 50 rubli srebrem przeszło* (do jednego pakunku), otrzyma ustępstwa 5 proc. od rubla; przy wysyłaniu do gubernij, do których za przesłanie płaci się za funt nie więcéj nad 10 kop. takież samo ustępstwo daje się także wypisującym na 25 rubli.

III. *Kupcy*, handlujący herbatą pod swoją firmą, mogą otrzymywać transporta przez podradczyków, przez co powiększają się procenta ustępne.

Adres: Do Kantoru w Moskwie, przy moście Borowickim, w domu Bakłanowa.

Bazylemu KLIMUSZYNOWI. 3—737

Naprzeciw ogrodu botanicznego przy zaułku Bernardyńskim w domu Rodkiewicza za N. 159 u służącego hrabiego Platera dnia 6 listopada skradziono z sakwojażu dwa pudełka a mianowicie jedno pudełko z złotym pierścionkiem rżniętym rzeźbą, mającym w oprawie kamień zielonawy z kropelkami czerwonawemi przeświecającemi. Cena rsr. 15 k. 50; w drugiem pudełku dwa guziczki nowego złota do zapięcia rękaw w koszulach, teraźniejszéj mody, okrągłe, wysadzane błękitnemi kamieniami w gwiazdeczki, cena rsr. 4 k. 59. Upraszam WPanów złotników, ktoby sprzedał dostawić do tego domu, nagrody za to odbierze rub. 5 od Swalbińskiego. 3—821

GWIAZDKA DLA DZIECI.

ZABAWY i GRY DZIECINNE

odznaczające się nowością pomysłów i wytwornością wykończenia, nadeszły w znacznéj liczbie do *księgarni M. Orgelbranda w Wilnie*, któréj nakładem wydana nader zajmująca

Zabawa historyczna z dziejów Polski, p. t.

ASSARMOT,

a ułożona p. *Autorkę Pamiątki po dobréj Matce.* Cena rs. 1. Do tejże księgarni nadeszły *nauczające i zajmujące dla dzieci*, od niedawnego czasu za granicą w użycie wprowadzone

MALOWANE ARKUSZE WZOROW na:

PAŁACE, DOMY, CHATKI, FORTECE, TEATRA, MŁYNY, MAGAZYNY, POKOJE i t. p. Wycinają się one pojedyńczo z cząstek narysowanych na arkuszach, potém sklejają według załączonych wzorków i ustawiają na deseczce lub tekturze. Dokonanie podobnéj budowy, niewymowną radość sprawia nie tylko dzieciom, lecz dorośléjszéj młodzieży, odnoszącéj zarazem korzyść przez kształcenie smaku. Dla tego najśmieléj ten nowy rodzaj zabawy się poleca. Cena pojedyńczego kolorowanego arkusza, na sztywnym papierze, *tylko 30 kop.* 1—865

ELEMENTARZ

DLA CHŁOPCÓW WIEJSKICH

wydany przez b. Towarzystwo rolnicze w Warszawie, a za najlepszy ze wszystkich istniejących przeznaczeniu swemu odpowiadający i przez ogół uznany, znajduje się na głównym składzie u *Maurycego Orgelbranda w Wilnie.* Cena 5 kop. Na przesyłkę pocztową dołącza się do każdych 10 egz. 25 kop., czyli razem 75 kop.; 100 egz. z przesyłką Rsr. 6.—Nakładem pomienionego księgarza, wyszło nowe wydanie słynnego dzieła p. t.

PIELGRZYM w DOBROMILU,

czyli Nauki wiejskie z dodaniem powieści.

(TREŚĆ GŁÓWNA POŚWIĘCONA HISTORJI POLSKIEJ DLA LUDU).

2 tomy w jednym. Na szarym papierze bez rycin, 50 kop.; z 4 rycinami 70 kop.; z 16 rycynami Rs. 1 kop. 20. Na welinowym papierze z 16 rycinami na chińskim papierze, Rs. 2; takież wydanie oprawione w tekturkę, Rs. 2 kop. 25. 1—866

NĘDZNICY

Dzieło Wiktora Hugo

składające całość z 10 tomów, nadeszło do księgarni MAURYCEGO ORGELBRANDA w Wilnie. Cena Rsr. 7 kop. 50. Nadto:

26 Fotografij do tegoż dzieła

(łącznie z portretem autora) w kształcie biletów wizytowych. Cena Rsr. 5. 1—864

WAŻNE UWIADOMIENIE KSIĘGARSKIE

Dla ułatwienia nabycia dzieł nieodżałowanéj pamięci LUDWIKA KONDRATOWICZA (Władysława Syrokomli), przez firmę księgarni RUBENA RAFAŁOWICZA wydanych, Księgarnie téj firmy w Wilnie i Kownie nadzwyczajnie zniżyły ich cenę, które odtąd przedają je po cenach następujących: z wpływu ze sprzedaży tych dzieł księgarnie przeznaczają 15 k. sr. od każdego rubla na powiększenie funduszu dla rodziny autora „Margiera".

CÓRA PIASTÓW. Powieść wierszem z dziejów Litewskich z muzyką Stanisława Moniuszki, z kop. 90, na 40.

DNI POKUTY i ZMARTWYCHWSTANIA, z kop. 50, na 20.

FRANCISZEK z ASISSU. Kantata illustrowana, z kop. 60, na 25.

GARŚĆ PSZENNA i CIEŚLA. Dwie gawędy ludowe z kop. 20, na 10.

GAWĘD, RYMÓW ULOTNYCH i przekładów poczet IV, z Rs. 1, na kop. 40.

HRABIA NA WĄTORACH. Krotochwila wierszem XVI wieku z Rs. 1, na kop. 40.

KRÓLEWSCY LUTNIŚCI. Obrazek z przeszłości z ryciną Wojciecha Gersona, z k. 75, na 25.

KASPER KARLIŃSKI. Dramat historyczny we trzech aktach, z Rs. 1 kop. 20, na k. 50.

STELLA FORNARINA. Ustęp z życia Rafaela, z Rs. 1, na 30 k.

NATURA WILKA WYCIĄGA Z LASU. Monodramat wierszem (z dodaniem garstki nowych poezyi), z Rs. 1, na 40 k.

SZKOLNE CZASY. Nowe opowiadanie Jana Dęboroga, z Rs. 1 na k. 50. 1—867

Kończy się drukować zapowiedziane przez Dzienniki Warszawskie Pisemko zbiorowe dla dzieci wiejskich, rodzaj Noworoczniczka, pod tytułem:

KOLENDA

dla Dzieci Polskich,

zebrana u piśmiennych ludzi i podana do druku przez Mateusza Gralewskiego. Z godłem: „Kto garstką ziemię nosi, góry się doczeka"—Nakładem księgarni CELSA LEWICKIEGO, w gmachu Teatru N. 476 lit. a.—Złożyły tę książeczkę prace Stan. Czyńskiego, Emlji Ehrenberg, Franka z Wielkopolski, Mat. Gralewskiego, Janka z Bielca, Marji Ilnickiéj, Zofji Kaplińskiéj, Lucyny Mieroszewskiéj, Stefana z Opatówka i X. Wajgerta.— Ozdobią ją rysunki: Gersona, Kostrzewskiego, Podbielskiego, w liczbie siedemnastu.—Zawierać będzie artykuły: Mateuszowe ozwanie się do dzieci.— Kolenda, wiersz, z ryciną. — Powiastki o uczynkach miłosiernych, z siedmiu rycinami.— Konwalijka, wiersz.— O Świętym chłopczyku Nestorze, z ryciną— O Narodzeniu Pana Jezusa, wiersz. — O sławnych miastach polskich i obcych: obrazków kilkanaście, z pięciu rycinami.—Śpiewki historyczne: Jak i gdzie mieszkali Polacy; o Wandzie; o Popielu; o Bolesławie Śmiałym; o Władysławie Łokietku; z zastosowaniem do każdéj z nich melodji jednéj ze znanych pieśni ludowych, wyrażonéj w nutach muzycznych, przy każdéj z nich. Drzewko gruszkowe; Młynarz i Kowal; Chory Kasperek; powiastki.— Krwawe żniwo, wiersz. — O dębie; o jaszczurce z dwóma głowami— Rady na kolendę.—Wieśniak i skowronek; Rolnik; piosneczki. Na co się przyda człowiekowi nauka, powiastka. Stara bajka o chłopie i jego synalu co się w kosza uczył kowalstwa, z ryciną.— Dzięgi Bogu, wiersz.—Kolenda z elementarza (tak nazwana).— Cena jéj z przesyłką, kop. 25. Po téj cenie zapisywać ją można. Kupować zaś można w Redakcji Kurjera Wileńskiego, u Idzikowskiego w Kijowie, u Budkiewicza w Żytomierzu, oraz księgarniach innych miast.

Treść i układ tej książeczki są takie, że wszelkie dzieci, nietylko wiejskie, z ciekawością i pożytkiem czytać ją będą; wszystkim więc dzieciom JAKO MIŁY PODAREK WARSZAWSKI NA GWIAZDKĘ ofiarowaną być może. Artykuły ma doborowe; illustrowana jest suto; ma nawet nuty!! 1—842

W KANTORZE REDAKCJI

Kurjera Wileńskiego

SPRZEDAJĄ SIĘ NASTĘPUJĄCE DZIEŁA.

	R.	K.
ROZBITEK. Powieść *Zygmunta Kaczkowskiego* we 3 tomach. Cena zniż.	2	—
RAMOTY STAREGO DETIUKA o WOŁYNIU zebrał *Antoni Andrzejowski.* Cztery Tomy.	2	—
ZŁOTE KAJDANY. Tragedja w 5 ciu aktach przez *Józefa Korzeniowskiego.* Cena zniż.	„	50
PAMIĘTNIKI MUCHY wydane przez *Marję Brzezinę* (Zbigniewa).	1	—
O KSZTAŁCENIU DUSZY. Psychologja i filozofja dla kobiét. Wyjątek z dzieła *Aime-Martin.* Przekład *Marji B.* Cen zniż.	„	30
PROJEKT DO PRAWA o towarzystwach Kredytowych ziemskich i Bankach ziemskich. Cena zniż.	„	50
SZTUKA U SŁOWIAN szczególnie w Polsce i Litwie przedchrześcijańskiéj, przez *I. J. Kraszewskiego.* Cena.	2	—
O TRYPTYKU z wystawy archeologicznéj Krakowskiéj i kilka z tego powodu uwag nad architekturą i rzeźbą gotyckiego stylu. Napisał *Józef Kremer.* Cena zniż.	„	30
PRZEZNACZENIE czyli badacz nauk przyrodzonych i SZKICE OBYCZAJOWE przez *L. hr. Potockiego.* Cena zniż.	„	20
GAWĘD i RYMÓW ULOTNYCH Wł. *Syrokomli* poczet 6; połowa z wyprzedaży przeznaczona na dochód ś. p. Syrokomli.	„	50
SIWY WŁOS I PUSTELNIA. Dwie komedje *Oktawa Feuillet.* Cena zniż.	„	10
SKARBIEC Diplomatów papieskich, cesarskich, królewskich, książęcych; uchwał narodowych, postanowień rożnych władz i urzędów, posługujących do krytycznego wyjaśnienia dziejów Litwy, Rusi litewskiéj i ościennych im krajów. Zebrał i w treści opisał *Ignacy Daniłowicz.* (Nakład Jana Sidorowicza). Cena za dwa tomy in 4.	6	50
OPISANIE hidrograficzno - statystyczne Dźwiny zachodniéj, oraz ryb w niéj żyjących, przez *Adama hr. Platera*, z mapą	„	50
PISMO ZBIOROWE WILEŃSKIE (na rok 1859) składające się z artykułów: Deotymy, Sowińskiego, Syrokomli, Wojcickiego, ks. biskupa Krasińskiego, ś. p. Jaroszewicza, Bartoszewicza, S. Jundziłła, J. Przyborowskiego, A. Tyszyńskiego i innych. Wydał *Jan ze Sliwina.* Dwa tomy w jednym. Cena zniżona rs.	1	50
PISMO ZBIOROWE WILEŃSKIE (na rok 1862) składające się z artykułów: Syrokomli, Sowińskiego, Stanisławskiego, Bartoszewicza, Wojcickiego, Majera, Chodźki, K. Tyszyńskiego i innych, str. 412. Cena zniż.	1	—
GAWĘDY księdza proboszcza pod lipami dla czytelników czytelni Niedzielnéj ogłosił *Jan Kanty Gregorowicz*	„	30
TARAS SZEWCZENKO. Studjum *Leonarda Sowińskiego*, z dołączeniem przekładu Hajdamaków	1	—
WIADOMOŚĆ HISTORYCZNA o zamkach, horodyszczach i okopaliskach starożytnych na Litwie i Rusi litewskiéj, przez Konstantego *hr. Tyszkiewicza.*	„	10
ŻYWOTY BISKUPÓW WILEŃSKICH przez ks. *Przyałgowskiego*, 3 tomy w jednym	2	—
WYBOR DZIEŁ KALDERONA tom I— Kochankowie nieba, przez *Balińskiego.*	„	75
JADWIGA i JAGIEŁŁO *Szajnochy.* 4 tomy	6	—
PRAKTYCZNE gospodarstwo wiejskie do potrzeb i miejscowości rolnictwa na Litwie zastosowane, z dodaniem działu o Urządzeniu gospodarstwa bezpańszczyźnianego i stosownym podziale gruntów przez *Tomasza Snarskiego.*	1	—
POEZJE Teofila *Lenartowicza* w 2 częściach	1	50
PIERWORYS PRAWA czyli Encyklopedja prawoznawstwa przez L. *Jakubowskiego* (St. Petersburg).	„	75
KWESTJA moralizowania włościan	1	„
SKARBCZYK POLSKI. Historja Polska opowiedziana wierszem przez Marję Ilnicką z dodaniem do każdego panowania prozą wiadomości historycznych przez J. B. W. i muzyki do niektórych St. Moniuszki, z 45 wizerunkami królów Polskich i 33 rycinami z ważniejszych wypadków dziejowych	2	50
OBRAZKI Z ŻYCIA bogobojnych i pobożnych Polaków i Polek ofiarowane młodemu wiekowi przez J. Smigielską (z rycinami)	1	35
ILLUSTROWANY ABECADLNIK Historyczny dla dzieci polskich przez Teofila Nowosielskiego. . 1 20 i	„	75
KORAN (Alkoran) z Arabskiego przekład polski Jana Murzy Tarak *Buczackiego*, z życiorysem Mahometa pomnożony historycznemi wiadomościami przez J. *Bartoszewicza* 2 tomy.	6	75
DWIE POWIASTKI moralne dla dobrych dzieci	„	75
DOMOWA GIMNASTYKA dla płci żeńskiéj (z 27 rycinami).	„	60
PRAWO KANONICZNE. przez, ks. biskupa A. S. Krasińskiego. Dochod z wyprzedaży przeznaczony dla rodziny ś. p. Wł. Syrokomli. Cena.	1	50
RESTYTUCJA obrazek Litewski w 2 częściach przez Kamillę z Narbutow Jurewiczowę. Cena.	„	50
Poczet królow polskich wyd. Nowoleckiego, na jednym dużym arkuszu z krótkiemi życiorysami cena.	„	50
OBRAZKI HISTORYCZNE I cena.	„	20
— II	„	20
JAŁMUŻNA I PRZYPOWIEŚĆ o pszenicy, przez Jana Chęcińskiego.	—	20
OGRODNICTWO Warzywne dla użytku Wieśniaków Polskich I cena.	—	30
OGRODNICTWO dla użytku Wieśniaków Polskich o uprawie Chmielu cena	„	30

ELEMENTARZ POLSKI ułożony metodą łatwą i przystępną, dla dzieci wszystkich stanów, przez J. Filipowicza. Wilno. W księgarni p. Zawadzkiego. Cena kop. 10.

Wypuszcza się w arędę DOM w Wilnie w położeniu bardzo wygodnem. Dowiedzieć się w Redakcji Kurjera. 2—792

OWCZARZ, który zwiedzał królewsko-pruski naukowy zakład, szuka miejsca owczarza i brakarza wełny.

Dowiedzieć się można w kantorze ewangelicko-luterskim u J. Bachmana w Wilnie. 3—766

Одобрено Цензурою, 15 Ноября 1862 г. Вильно. W Drukarni A. H. Kirkora.